



147

A NAGYOBBIK LEÁNY

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

ALBUMALAKU IFJUSÁGI IRATOK

A SERDÜLTEBB IFJUSÁG SZÁMÁRA

Legendás idők — legendás hőse. Kossuth Lajos élete.

A magyar ifjuságnak írta *Sas Ede*. Számos képpel. Ára pompás diszkötésben **7 korona**.

Mackó úr újabb utazásai. (Mackó úr VI., VII. és VIII. utazása.)

Írta *Sebők Zsigmond*. Mackó úr a Balatonon, Mackó úr Budapesten, Mackó úr úton. *Mühlbeck Károly* rajzaival. Ára diszkötésben **6 korona 40 fillér**.

Anyai sziv. Ifjusági regény. Írta *Gaal Mózes*. Ára pompás diszkötésben **6 korona 40 fillér**.

Cillike viszontagságai. Fialat leányok számára. Írta *Tutsek Anna*. Ára pompás diszkötésben **6 korona 50 fillér**.

A rab király szabadon. Fantasztikus állatregény. Írta *Bársony István*. *Mühlbeck Károly* rajzaival. Fényes diszkötésben **7 kor.**

Mackó úr utazásai. (Mackó úr IV., V. és VI. utazása.) Írta *Sebők Zsigmond*. Mackó úr a kiállításon, Mackó úr az Alföldön, Mackó úr a tengeren. *Mühlbeck Károly* rajzaival. Ára diszkötésben **6 korona 40 fillér**.

A bujdosók. Történelmi elbeszélés a magyar ifjuság számára. Írta *Lőrinczy György*. Ára diszkötésben **6 korona 40 fillér**.

Uzoni Margit. Regény fiatal leányok számára. Írta *Benedek Elek*. *Mühlbeck Károly* rajzaival. Ára pompás selyemkötésben **6 korona 40 fillér**.

Három vitéz magyar baka, meg egy káplár kalandjai. Írta *Abonyi Árpád*. Ára diszkötésben **6 korona 40 fillér**.

Hős fiuk. Második kiadás. Regényes történet a szabadságharcból. Írta *Rákosi Viktor*. *Mühlbeck Károly* rajzaival. Ára diszkötésben **6 korona**.

Otthon. Írta *Malot Hektor*. Átdolgozta *Tábori Róbertné*. Ára diszkötésben **6 korona**.

Zsófiika naplója. Regény fiatal leányok számára. Írta *Szabóné Nogáll Janka*. Ára diszkötésben **6 korona**.

Elhagyottan. A francia akadémia által díjkoszoruzott regény az ifjuság számára. Írta *Malot Hektor*. Franciából átdolgozta *Gauss Viktor*. A nagy albumalaka könyv ára fényes diszkötésben **6 korona 40 fillér**.

Rózsák között. Elbeszélések fiatal leányok számára. Írta *Tutsek Anna*. Ára **5 korona 60 fillér**.

Gulliver. A magyar ifjuságnak átdolgozta *Egri György*. Négy színes műlappal. Ára diszkötésben **4 korona**.

Évike. Elbeszélés fiatal leányok számára. Írta *Herman Ottóné*. Számos képpel. Ára diszkötésben **4 korona**.

Korhadt fakeresztek. Elbeszélések a magyar szabadságharcból. Írta *Rákosi Viktor*. *Mühlbeck Károly* rajzaival. Ára diszkötésben **4 korona**.

A NAGYOBBIK LEÁNY

REGÉNY

IRTA

SZABÓNÉ NOGÁLL JANKA

MÜHLBECK KÁROLY NÉGY RAJZÁVAL



SINGER ÉS WOLFNER KIADÁSA
BUDAPEST, VI. ANDRÁSSY-UT 10



MINDEN JOG FENTARTVA

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

304385



M. N. MUSEUM KÖNYVTÁRA
L. Nyomtatás és eladás
1007. év 84.



Hungaria könyvnyomda Budapest



ELSŐ FEJEZET.

Leányálmok.

Minden este, miután a ház elcsendesedett s kialudt az utolsó piros villamfény is, Berta a vállára kapott valamit, néha egy nagy kendőt, sokszor csak az angol ágyterítőt és lábujjhegyen, kopogó papuccsal átosont a Mari szobájába.

Berta özvegy Torbágyiné egyetlen lánya volt. Kék szemű, világos szőke hajú, puha fehér leány, ki szivből tudott kacagni, de ha a dolog rosszra fordult, sirni is tudott úgy, hogy az ő puha kis szive majd megszakadt. Immár tizenhat éves volt s minthogy nem járt intézetbe s otthon, a jó öreg Frida kisaszony tanította minden bölcseségre, hát tizenhat éves korában már félelem és gáncs nélkül ajándékozta magának a nagyleányi címet s minden ehhez tartozó javadalmakat: a hosszú ruhát, bodros haját, egy kis rózsaszínű füzőt s valami gyanus katulyát, melyben holmi titkos, fehér por volt; aztán egy cicát, mely azonban nem nyávogott, nem karmolt, nem is élt, hanem abban a gyanus katulyában kukult. Olykor végig-végig surrant a Berta arcán s

ettől a Berta kis kerek arca olyan lett, mint a jól megcukrozott farsangi fánk. Hogy miféle cica volt ez, ti talán tudjátok, de én tovább már nem kutatom. Elég, ha annyit megsugott már nekem, hogy Berta kisasszony bizony egy kicsit ostobácska s egy kicsit hiu is volt.

Ez a Berta tehát magára kapta az angol ágytakarót és átosont a Mari szobájába. Csak egy-két szoba választotta el őket egymástól.

— Én vagyok, Mari, alszol?

Mari ilyenkor még sohasem aludt. Az ilyen elcsöndesült este, ez a kezdődő éjszaka volt az ő legkedvesebb ideje. Lefeküdt ugyan, de sokáig nem aludt. Azokat az órákat, melyeket végre egész napi zürzavar után édes emlékezéseknek, bűbajos terveknek szentelhetett, nem akarta átaludni.

Mari unokanővére volt Torbágyi Bertának. Olyan fél-árva leány volt ő, ki akkor, mikor édes atyja másodszor megnősült, teljes árvaságra jutott. Hogy, hogy nem, feleslegessé vált a házban és Torbágyiné, édes anyjának egyetlen testvére, elment érte, hogy idehozza ebbe a régebbi és melegebb fészekbe. Akkor Mari csak öt éves volt s ma már, mikor történetünk kezdődik, tizennyolcadik évét töltötte be. Tizenhárom évet élt már a gazdag előkelő nazi uri légkörében. Az egész multja édes atyja képén kívül, melyre azonban ezekben az órákban mindig visszagondolt, mindössze egy nagy, elbozontosodott zöldséges kert volt s egy öreg, bundás fekete kutya. Milyen csudás, nagy felfedezésekre vezető utakat tett ő ebben az elvadult kertben, hűséges, fekete barátjával, a vén, cammogó Bobbal.

Édes atyja emléke nem tartozott kizárólag a multhoz. Ballay István ur sokszor felkereste a lányát, mindig nagy szeretettel, de mindig egy kicsit bánatosan.

El is vitte magával s akkor Mari úgy mondta, hogy elmegyünk haza. Ott aztán a régi vidéki házban ámulva tapasztalta, hogy a kert bár százszor jobban elvadult, már nem olyan vonzó, nem olyan titokzatos és az egész világ valahogy üresebb és hidegebb. Hiszen régen nem él már a szegény Bob. Minden ilyen látogatás után, bár a házban folyton dédelgette egy sápadt asszony és nagyon ragaszkodott hozzá egy buksi baba, az ő új testvére, mégis csak azt mondta: gyerünk haza. A Torbágyiné világos, meleg, tisztaságtól illatos és uri kényelemtől puha hajlékába. Ez volt az ő igazi világa, ebben a levegőben élt, virult a maga teljes pompájában ez a csudálatos, álmodó virág, kinek Mari volt a neve.

Torbágyiéknál szerette mindenki. A kedves öreg asszony úgy nézett rá, mintha valami édes csoda útján visszanyerte volna korán elvesztett nővérét. Mari teljesen az anyjára hasonlított. Nem volt se szőke, se barna igazán. Csak olyan magyar fajta, mint a nóta is mondja. A barna szeme csupa jószág s a szája, a puha, meleg kis szája maga az édes igazság. Aki látta, tulajdonképen nem tudta elmondani, hogy milyen is voltaképen. De a szemét, a száját nem lehetett többé elfeledni. Az egész ház szerette, Berta pedig egyszerűen nem tudott élni nélküle. Nem tudott elaludni anélkül, hogy este még egyszer meg nem beszéltek volna sok fontos dolgot.

— Alszol, Mari?

— Nem alszom, édesem. Vártalak.

Berta begubózta magát egy ágyterítőbe, felkuporodott a Mari ágya szélére. Uram bocsáss, a féllábát is maga alá huzta, mert már Berta, hiába, ilyen volt. Aztán mélységes, sistergő suttogással beszélni kezdett.

— Ugy ám, Mari, maholnap, nemsokára te már férjhez mégy.

Mari halkán felnevetett:

— Nem tudnám kihez? Hiszen még sehol sincs a vőlegény!

— Oh, majd eljön. Ki tudja, nem indult-e el éppen most, ebben a percben s nem tart-e egyenesen felénk. Én, tudod, de ne mondd meg senkinek...

— Nem, nem.

— Bizony Isten?

— Bizony...

— Így görbülj meg?

Felemelte a mutató ujját s meggörbitette úgy, hogy az csupa rettenetes volt. Mari nevetve fogadkozott.

— Így, édes Bertus, úgy, ha én valaha elmondom, amit most nekem megszugsz.

— Hát én, Mari, tudod, minden kocsiba benézek, mindbe, amelyik csak elmegy erre s azt nézem, hogy nincs-e benne egy igazi, szép, deli vőlegény. De nem magamnak, — tette hozzá s a füle hegyéig elpirult. El bizony, mert Bertácska bizony olyankor csak magára gondolt s most aligha nem megpuhult az orra hegye ettől a nagy szabadkozástól. De Mari most nem azt kutatta. Csak megfogta a Berta kezét s álmódzva kérdezte:

— Nekem?

— Neked, csakis neked. Te vagy az öregebbik, neked kell előbb férjhez menni. De Istenem, milyen is lesz az?!

— A vőlegény?

— Az és az egész uj életed. Mondd csak, Mari, mit is fogsz csinálni?

— Mivel?

— Először is a lakásoddal. Szépen berendezed?

— Nagyon szépen. Körülbelül úgy, amint itt van. Az én szobám kék selyem lesz s az erkély telisteli virággal.

— Akarsz madarakat is?

— Majd meggondolom. De szőnyeg lesz sok s az egész házban ilyen jó levegő. Ah, az a rideg, meszelt falusi szoba, sikált pallókkal és zöld ripsz butorokkal... Egyszerűen rettenetes.

— Nem tudnál ott élni?

— Azt hiszem meghalnék...

— Tehát városi vőlegényt választunk, — határozta el Berta olyan kereken és biztosan, mintha legalább tíz vőlegény esengne előttük kegyes választásért.

— Csakis városit és csakis nagy urat. Aztán én majd elmegyek hozzád sokszor.

— Oh, Bertuskám, mindig ott leszel!

— Rózsaszinü szobában?

— Aranyozott butorosban. Lesz benne zongora is.

— De a szalonban is lesz zongora?

— Természetesen. Hiszen gyakran fogunk táncolni.

— Nálad? Igazán? Oh, milyen isteni!

— Hogyne. Én is társaságokat fogadok majd csak úgy, mint a mamád.

— És bálba is elmegyünk?

— Természetesen. Színházba is és mindenüvé, ahol kellemes.

— Gyönyörű ruhákban.

Mikor aztán ehhez a tárgyhoz értek, mely Bertácskát körülbelül legjobban érdekelte az egész világon, sokáig nem is távolodtak el tőle. Gyönyörű ruhákat komponáltak kék ábrándokból, rózsaszinü reménységgel s behintve, szőve, fonva azzal a sok bűbajos aranyszállal, melyet a vágyakozás fakaszt. Néha össze is különböztek. Berta határozottan és komolyan felszólította Marit, hogy azt a rózsaszinü csokrot azonnal távolítsa el, mert nem fog egészen jól illeni. Mari harcolt egy kicsit a csokorért. Annak

ott kell lenni. De miután látta, hogy a makacsságával egyszerüen kétségbe ejti Bertát, jó, lemondott a csokorról s azt választotta, amelyiket Berta javasolt. Utoljára is ő az asszony, ő az okosabb, neki kell engedni...

Eközben csak mult, csak mult az idő. Már az utca is elcsendesedett. A villamos kocsik berregése, csilingelése elenyészett s a nagy ablakok már csak akkor rezzennek meg, ha az utcán végig robogott egy-egy késői kocs. Aztán megszűnt az is. Csak egy pár eltévedt hazatérő kopogott el arrafelé; majd akadt valaki, aki egyet-kettőt kurjantott a csendes utcán végig. Valahol messze, érces, rezgő hangon óra ütött a nyugvó város fölött.

A két fiatal lány kicsit fázva, kicsit elbágyadva, kicsit elrekedve, félig álmosan dűnnyögött még a csipkés párnák fölött. Berta egészen felhuzódott már, átölelte Marit s lehajtotta ő is a fejét. Teljesen megegyeztek, rendbe jöttek. Mari férjhez fog menni és csakis így, a boldogság nevében fog bucsut mondani ennek a háznak. Aztán elindul. Egy szebb, melegebb hajlék felé. Annak lesz a dédelgetett, szeretett asszonya. Így, csakis így...

És csak mult az idő, a rejtélyes, kifürkészhetlen idő, mely annyi szomorúságot bir el röpké szárnyain. Már éjfél után három órát ütött a toronyóra, mikor egy rohanó kerékpár állott meg a büszke Torbágyi ház előtt. Éles, kiméretlen csengetés riasztotta fel a nyugodalmas csöndességet, kapunyitás csattant s léptek indultak a homályos csarnokban felfelé.

A két fiatal lány akkor már aludt.

Ajtókat nyitottak s a néni szobáiban hirtelen kigyult a villamos fény.

Frida kisasszony, az öreg német nevelőnő ébredt fel legelőbb, kiszaladt a folyosóra s elfogta utjában

a borzas, álmos szobalányt, ki a Torbágyiné szobájából jött kifelé.

— Nem megmondtam? — kérdezte ijedten, bár ő maga is biztosan tudta, hogy egyáltalában nem mondott semmit; de ő már rendszeren ezzel szokta ilyen rendkívüli esetekben a ház népét kikérdezni.

De még mielőtt valamit megtudhatott volna, ime jött feléje Torbágyiné. A kedves, jó öreg asszony arca fehér volt, mint a halál s reszkető kezében egy nyitott táviratot tartott.

— Hány óra? — kérdezte idegenszerű hangon.

— Azt hiszem hármát ütött...

— Es öt órakor már indul a vonat! — kiáltott fel kétségbe esve és a Mari szobája felé tartott.

A két fiatal lány aludt egymás mellett, szelid, ragyogó, bűbajos álmokba merülve. Milyen isteni nap lesz az, mikor Mari az új tündérvilág felé indul. Mikor elmegy innen, de ezen a távozáson senki se tud majd buslakodni, mert Mari a boldogság, a tündérvilág felé indul.

Torbágyiné reszkető keze lesiklott a zárról. A zár megcsattant s a következő percben itt is kigyult a narancssárga villamos fény.

— Mari, Mari, Mari!

A fiatal lány felriadt s két kezével takarta el a szemét.

— Mari, — szólt még egyszer Torbágyiné és az ágyhoz lépett.

— Ne ijedj meg, gyermekem, ne félj...

Mari már ült az ágyban és Berta is nyitogatta ibolyakék, harmatos szemeit.

— Talán a vőlegény... — motyogta félálmosan, aztán ő is megdörzsölte a szemét.

— Mari, fel kell kelni azonnal. Öt órakor már indul a vonat s most mult el három óra. Utra megyünk, indulunk...

— Hová?

— Haza... Rettenetes szerencsétlenség... Atyád egyedül maradt... Csak te maradtál neki...

— Nem megmondtam! — kiáltott fel Frida kisasszony, ki nyomon követte Torbágyinét. — Nem megmondtam: a mama meghalt s mi most temetésre megyünk.

Torbágyiné és Mari hosszan, mélyen néztek egymás szemébe, aztán egyetlen szó, egyetlen jaj nélkül megölelték egymást.

Bertácska megriadva, tehetetlenül ült az ágy szélén. Csak nézett a szenvedőkre s még mindig aludt félig, nem értett semmit.

Hogy most már temetés lesz és nem lakodalom s hogy a rózsaszínű csokrokat a sötét, komor gyászfátyolok helyettesítik... Nem, sehogy sem bírta megérteni a történeteket. Csak fázott nagyon, vacogott a foga és félt, félt valami ismeretlentől, valami rettenetestől. És a szive, az ő jó, egészséges egyszerű kis szive majd megszakadt Mariért. Féltette és sajnálta, siratta. Hát ha még előre látta volna: mi fog ezután történni...





MÁSODIK FEJEZET.

És elindulnak messzire...

Délfelé járt már az idő, mikor Torbágyi mama és Mari megérkeztek a hategyházai állomásra. Bertát a nagy sietségben nem hozták magukkal. Ugy intézkedtek, hogy jőjjön majd később Frida kisasszonnyal. Akit ide sürgősen vártak, az csak Mari volt.

Megérkeztek és éppen délfelé járt már az idő. De a nap most nem sütött s a késő őszi időben sehol sem nyílt már üde virág. Nehéz, lomha felhők takarták el a kék eget, az aranyos napot. Sárga lombu fák búsan hajladoztak s lenn, a megbarnult fűszálak között bágyadtan tengődött néhány Katalinvirág. Az emberek felnéztek a nehéz, szürke fellegekre és búsan sóhajtották: — Nemsokára megkezdődik a hosszú őszi eső.

Mari, akit különben a sirás is nagyon elgyengített, fázósan bujt össze szép, elegáns őszi köpenye alatt.

— Nézzük csak, kedves néni, nem jött értünk kocsi?

Torbágyiné már régen nézegette. Kereste a régi, ismert családi hintót, melyet a jó Isten tudja miért:

pillangónak neveznek az Alföldön. Ezt a nevet aligha a könnyűségével szerezte, hanem abbeli tulajdonsága révén, hogy a sárban mindjárt elakad s úgy oda ragad, mint egy-egy ázott szárnyu, szegény pillangó. Máskor, ha ide jöttek, mennyit nevettek ezen a csodálatos batáron! Most vágyakozva keresték: oh, csak itt lenne s vinné őket a szomoru ház felé.

A pillangó meg is érkezett egy kis várakozás után, most is olyan lankadtan és düledezve, mint máskor, de ezt a furcsa érkezést most nem derítette fel a vendéglátók vidám mosolygása. Máskor a szegény beteges asszony és az ő leánya vidáman jött fogadni az érkezőket: Torbágyiékat és Marit. Ma csak az öreg Péter huszár ült a bakon s a szótlan, mindig haragos kocsis, kinek fényes kalapját most már gyászfátyol fogta körül.

— Nincs semmi hír? — kérdezte Torbágyiné, mialatt elhelyezkedtek.

— Csak nagy szomoruság, tekintetes asszonyom.

Mari is leült, elfoglalta helyét nagynénje mellett és csak úgy félig magának, félig másnak csöndesen mondta:

— Mégis jó lett volna, ha Tita elébünk jön.

Tita a Mari féltestvére volt. Édes atyjának s második mamájának a lánya. Ebben az időben körülbelül tizennégy éves lehetett. Mikor Marit elvitte a régi házból Torbágyiné, Tita alig hogy járni kezdett, egy éves volt csupán. Akkor nagyon szerette Marit, a nagyobbik babát, az öt éves lánykát, ki neki élő és türelmes játékszere volt. Napokig kereste és a család nevetve emlegette hivatató, panaszos felkiáltásait, melyek baba-nyelven ilyen furcsán hangzottak:

— Ma-ji-ho, Ma-ji-ho!

Később aztán a testvérek egy kicsit elszoktak egymástól. Tita otthon nőtt fel az édes anyja mellett,

Mari pedig csak olykor tért haza látogatóba néhány hétre, sokszor csak éppen napokra. Ilyenkor mindig nagyon szerették egymást. Tita folyton a Mari ölében tanyázott, Mari pedig még a robogó vonatról is vissza-visszaintett kis hugának. Kedves volt ez így s valahogy úgy történt, hogy örökös együttélésre sem az egyik, sem a másik nem gondolt és nem is kíváncsozott.

Különben is a két testvér között óriási különbség volt. Nemcsak az a bájos ellentét, mely körülbelül mindig megvan a rakoncátlan pipiske és a szeliddé érett nagy leány között, hanem sok más körülmény is hasonlíthatlanná tette őket. Mari városban, fényes uri körben nevelődött, Tita pedig az elvadult kertben élte le gyermekéveit a bozótok és vadrózsák között, honnan ki-kiragadta olykor egy-egy nevelőnő, de ahová Tita mihelyt egyik-másik kisasszonyt a házból elszöktetett, megint csak visszavonult. Beteges és szomorú anyja, ezer falusi dologgal küzködő apja, nem birta ezt a kis vadmadarat nyugodalmas és rendes kalitkához szoktatni.

Igazán olyan volt, mint a vadmadár; féktelen, rendetlen, vakmerő is, minthogy veszélyt nem ismert, de azért egyetlen toppantással halálra lehetett riasztani. Tita nagyon hamar megijedt, félt és féltette azt, ami a világa volt: a féktelen kalandozást az óriási kert rejtelmes bozótjai közt. Sohasem lehetett rávenni arra, hogy szépen, rendszeren felöltözve beüljön a pillangóba s elmenjen Marit és Torbágyiékat fogadni. De a nagy kert düledező kerítése mellett óraszámra leste a kocsit s mikor a vén pillangó arra döcögött: egy ugrással fenntermett a hágcsóján és elment úgy amint volt: tüsketépte ruhában, kalap nélkül s olyan cipőben, mely bizony kását kért.

Igy jött el máskor. Most azonban nem volt sehol. A kocsiból nem nevetett ki az ő furcsa

kis borzas fekete feje, nem integetett napégette, barna keze.

— Milyen kár, — mondta Mari. Szerette volna megölelni, ölébe venni, betakargatni a szegény kis vadmadarat, aki most bizonyosan sir és nagyon fázik.

— Bizonyosan otthon vár reád, — mondta Torbágyi mama. — Édes Mari, ezután még ezerszer jobban fogod szeretni.

Mari is ezzel a szent elhatározással lépett be a régi falusi ház fehér oszlopos csarnokába.

A ház, mely szép nyári napokon olyan édesen aludt, zöld zsalugátereit lecsukva a virágos akácok alatt, most tele volt azzal a tompa, óvatos s mégis óvhatatlan zajjal, mely ilyen nagy gyászok idején tölti be a házakat. Komor arcú, csendes suttogású emberek jöttek, mentek. A kezük tele volt rémös feketeségekkel, lábujjhegyen mentek el egymás mellett, de valahol benn kalapácsütések hangzottak s olyan lett, mintha összezuznák a szomorú csendeséget.

Ballay István ur nagy, benső, beszédes öleléssel szoritotta magához az érkezőket. Előbb Torbágyi mamát, azután Marit. És az ő idegenből érkező, nagyobbik leányát nem is tudta elereszteni sokáig.

— Mindent elvesztettem, — zokogta. — Hiszen tudjátok, hogy mennyire szerettem őt.

— Tudjuk kedves sógor, — felelt Torbágyi mama. — Értjük is a bánatodat, de azért a nagy mindenségből valami mégis maradt. A gyermekeid... A kárpótlás...

Ballay István ur keserű zokogással nevetett fel. Mert hiszen úgy van az, hogy mikor valaki ilyen nagy erővel felzokog, az úgy hangzik, mint egy keserű s gúnyos nevetés:

— Kárpótlás... Jól mondod, sógorasszony, kárpótlás van. A jó Isten, ki elvette tőlem őt, azon a

napon egy tehetetlen, árva kis férget hagyott itt helyette...

S mialatt Mari és a néni megdöbbenve néztek össze, egy uj és idegen dajka a karján alvó babát hozott eléjük.

A kicsike édesen aludt, a pólyáján azonban fekete szalagok árulták el az örök, nagy gyászt, melyről ő még álmodni nem tudott.

— Ki lesz ennek a gondozója, az édes anyja? — zokogott fel újra Ballay István ur.

Mari ott állott a kis ismeretlen mellett, akit nem is várt, kiről nem is sejtette, hogy szeretetének, gondjának osztzkodója lesz. A szelid őszi nap, mely állhatatos, örök melegével, fényével mégis csak utat tört magának a nehéz fellegeken, ebben a percben megcsillant az ablaküvegeken és simogató fényével körülvette a felserdült lány sudár alakját. Milyen nagynak, szépnek, erősnek látszott. Mintha fenséges gondolatok ébredtek volna fel a tiszta, nemes homlok mögött, barna szemeiben szent elhatározás lángja lobbant fel s az édes, igazmondó száj így szólt:

— Én leszek a gondozója, az édes anyja. Ez a gyenge kis élet most már az enyém.

Kinyujtotta a kezét s gyöngéd, óvatos figyelemmel átvette az alvó babát. Lehajolt hozzá, szeliden megcsókolta és szinte mosolyra derülve mutatta nagynénjének:

— Az enyém, egészen az enyém...

Torbágyiné szive elszorult. Ő értette, tudta azt, hogy az, amit ez a fiatal lány a vállára vett, a leg-súlyosabb kötelesség. Ő is nézte az alvó babát, de egészen más gondolatok között. Neki úgy tetszett, hogy Mari most az örök nyugtalanság, a súlyos felelősség, gyötrő aggodalmak s a végtelen lemondás fogadalmát ringatja karjain.

De Mari szinte megerősödött, szinte felvidult az után, hogy elhatározását kinyilvánította. Be nem telő gyönyörűséggel nézte ezt a rejtelmes kis csodát, melyhez hasonlót ő még csak nem is látott boldog leány-életében. Ezt a titokteljes kis talányt, melynek megfejtése csak az édes anya ösztönének könnyü. Idegen gondozónak ez a legsúlyosabb kötelesség. Ő csak arra gondolt most, hogy árva testvérkéje nem vész el elhagyottságában, megnő, szépen megerősödik. Szétrugja puha párnáját s gömbölyü kis karjaival megölelgeti anyját: Marit, a Mari mamát...

Igy foszlottak el lelkéből az elmúlt éjszaka szépséges leányálmái, a vőlegény, a sok szép haszontalanság, az örök vidámság és mulatozás tarka képei. Most elfoszlottak, de vajjon nem fognak-e visszajárni?

Torbágyi mama erre is tudta a bizonyos választ. De nem mondta ki. Egy mélységes, szomorú, nagy öleléssel szívére akarta zárni Marit.

Mari azonban, kinek természetes, kedves kedélye még a legszomorubb pillanatokban is átragyogott, bájos szabadkozással lépett vissza:

— Nem lehet, nem lehet, felébresztjük a babát.

Igy lesz az ezután. Mari többé nem juthat semmi kedveskedéshez, semmihez, ami szebbé, melegebbé teheti az életet a kötelességen kívül is. Semmihez, nehogy felébresszük a babát...

Torbágyi mama ezt is tudta, ezt is előre látta s ezen még jobban tudott volna sirni, mint az előbb.

Mari pedig, miután meggyőződött róla, hogy testvérkéje álmát csakugyan nem zavarta, átadta a dajkának:

— Vigye el, kérem. De le ne tegye a karjairól. Később majd én is utána megyek és átveszem. Azt hiszem: egy percre se szabad s nem is fogjuk letenni. Most azonban lássuk végre Titát. Ugy, de úgy szeretném már megölelni!

Ballay István ur felrezzent a szomoruságából és megütődve nézett szét:

— Csodálatos, hogy nincsen itt.

— Sehol sem láttuk. A kocsin most nem jött elénk.

— Hé, cselédek, látta valaki?

A háziur kiáltására innen is, onnan is előjött egy cselédleány. Olyan ügyetlen, nehézkes, tudatlan háziteher, amelyet a vidéki háztartás gyönyörűségére kap a háziasszony s amelyet Mari az ő elegáns, uri életében nem látott sohasem. Csodálkozva, tudatlanul néztek szét.

— Nos, nem láttátok Titát?

— Nem, mi sehol sem.

— Bizonyosan a kertben lesz, mondta Torbágyiné.

— Ebben az időben! S ebben az órában, lehetetlen.

— Már pedig aligha nem, — szólt közbe az egyik szolgáló. — Reggel a bozontosba ment s azóta én nem láttam előjönni.

— Oh, én már tudom: hol van, — kiáltott fel Mari. — A málnasor végén neki házikója van. Ott szokott ő leginkább lenni. Nos, ha nem jön elénk, keressük fel mi.

És elindultak. Elöl Torbágyi mama és Mari, utánok pedig lassu bánatos lépteivel Ballay István ur. Végig mentek a kopár udvaron le az istállók felé, melyen túl a nagy gyümölcsös és zöldséges kert kezdődött. Az a csodálatos, rejtélyes, elvadult kert, melyre Mari is sokszor visszagondolt.

Ez a kert most így ősszel még elhagyottabb volt, mint egyébkor. Nyáron át csak kivált óriási táblái közül egy kis veteményes kert, szemünkbe mosolygott egy pár gyümölccsel rakott fa, de most már ez a rész is csupa bozót volt. Az utakat ellepte a szederinda s a málnás olyan áthatlan, olyan járhat-

lan és ismeretlen táj lett, mintha abban laktak volna az erdei manók. Mari tudta, hogy ennek a málnásnak a végén van a Tita házikója.

Bár Torbágyi mama egyre türelmetlenkedett, hogy mi is jutott eszükbe: minek gázolnak ők itt a barna avarban és sárga levelek között, Mari csak törtetett előre a régi házikó felé. És egyszer csak megtalálták.

Valami régi kis deszkaódé volt ez. Valamikor tán arra szánták, hogy elrakosgassák benne a kerti eszközt. De azóta, hogy ezt a kertet semmiféle eszközzel sem ápolgatták már, nem törődtek vele, telisteli futotta a vadszőlő, komló, vadonkelt, elkorcsosodott paszuly. Az ajtaja is alig nyilt, éppen hogy be lehetett rajta fégni.

De a kis vadmadár befért. Ő maga is, meg a sok összehordott motyója, melyből egész fészket rakott magának odabenn. Igazán olyan volt ennek a bódénak a belseje, mintha egy csodálatos, félnk, üldözött, de a maga szabadságában makacs és féktelen madár hordta volna össze. Puha, titkos, védett fészek volt ez és telisteli mindennel, ami Titának, ennek a csodálatos kis vadmadárnak kedves lehetett, vagy arra való volt, hogy elrejtse kutató szemek elől. Itt volt a régi, elkopott viaszbabája, a félszemű Bella, melytől nem tudott elválni és itt voltak azok a könyvek és füzetek, melyek csodálatos módon elvesztek a tanulószobából, a nevelő kisasszony örök álmélgodására.

Mari már tudta erre a járást s néhány letaposott futóka virág is arról szólt, hogy itt ma már járt valaki. Egyenesen az ajtónak tartott és felnyitotta. A futókák összeszakadtak az ajtónyitás után, csak ez volt az akadály, az ajtót belülről nem zárta be, nem tartotta vissza senki. Mari egy percre megállt a küszöbön, aztán megszólalt:



Itt vagy, Tita ?

— Itt vagy Tita?

Ott volt, de nem szólhatott. Tita, hevenyészett gyászruhájában, kisirt arccal, halálra fáradva, félig az asztalra borult és aludt. Most, amint a fél karja lecsüngött és borzas kis feje úgy elpihent, igazi vadmadár volt, agyonhajszolva, megsebezve. Ugy látszott irt valamit, ő, aki egyébként úgy irtózott az írószerektől. Tintás volt az egész keze, az orra hegye és a karja alatt egy szétterített füzet feküdt.

— Pszt. Csöndesen, — szólt vissza Mari, előre hajolt és gyöngéden kihuzta Tita karja alól a füzetet. Régi, piszkos kis füzet volt.

Gyűrött, kopott s megfűlezve úgy, ahogy már szinte nem is lehetett. Francia leckéket irtak bele az utolsó kisasszony idejében. Mari az ajtóhoz vitte és olvasni kezdett belőle. Elől, régi fakult betűkkel az volt megírva, hogy: én nem láttam a nagybácsi házát, de a szomszéd tollkése igen drága. Magyarul is, franciául is. A sorok alatt azonban két egészen friss, félig el is törlődött sor feketéllett.

Ezt már Tita irta. Valami annyira lázította, kinozta, hogy elhagyottságában tollat fogott. Valószínűleg hallott valamit, amitől, félt, amit megérni nem akart és leírta az ő nagy, dülöngő, rakoncátlan betűivel kétszer-háromszor.

— Én nem akarom, hogy engemet innen elvigyenek. Én nem akarom, hogy Mari hazajöjjön és ráncba szedjen engemet.

Torbágyi mama ezt is meghallgatta. Nézte az elvadult, akaratos gyermeket, Ballay István urat, kit ezerszer gyöngébbé tett a fájdalom. És nézte, nézte Marit... A szeme megtelt könnyel és jó lelkének minden szánalma végig rezgett ezen a sóhajon:

— Szegény, szegény Mari.





HARMADIK FEJEZET.

Rakjunk fészket.

Pár hetet, a temetés után, távollakó rokonoknál töltött a Ballay-család. Torbágyiék is elkísérték őket, együtt időztek egyideig, de Torbágyi mamát csakhamar hazaszólitották a házi gondok. Bucsuzni kellett.

Ködös, szomoru, szürke reggel volt az, melyen Mari lekísérte a kocsihoz azokat, kiknél annyi szép napot élt eddig, kik mellett olyan csodaszépeket álmodott.

— Hát Isten áldjon meg édes gyermekem, adjon neked erőt ahhoz a nagy feladathoz, melyet gyöngé vállaidra vettél, — mondta Torbágyi mama.

Berta pedig, ki sehogy sem birt beletörődni a szomoru változásba, utolsó percben is feljajdult:

— De hát csakugyan elválunk, csakugyan nem leszesz már a miénk? Ott fogsz te élni abban a rettenetes házban?

Mari szólni sem birt. Csak intett a fejével és összeszorította a száját, nehogy hangosan és gyáván felzokogjon. Tita komor arccal, fürkésző szemekkel állott a távozók mellett.

Mindeddig egy szó sem volt köztük arról, amit Tita a füzetbe írt. És arról sem beszéltek, hogy mi lesz ezután. Itt marad-e, újra elmegy-e Mari? S hogy így esett s hogy ők ezt a kényes kérdést együtt nem bolygatták, Tita ezalatt a pár hét alatt teljesen megnyugodott. Szerette ő Marit így, idegen házban, hol az ő apró dolgaiba nem avatkozhatott. Csak az örökös felügyelet rabságától félt s attól a rettenetes, alig érthető fenyegetéstől, melyet úgy suttogtak körülötte, hogy ráncbaszedés. Hogy őt Mari majd ráncbaszedi.

Most, mikor a Berta kérdése felcsendült, csillogó szemekkel kezdett figyelni. És hallotta a Mari szomorú hangú, de szilárd feleletét:

— Igen, Bertácskám, ott fogok én ezután élni. De majd meglátod: nem lesz az a ház olyan rettenetes. Megyünk nemsokára és fészket rakunk; puha, meleg, jó kis fészket a komor falak között.

És úgy is lett. Nemsokára azután, hogy Torbágyiék elmentek, Mari komolyan készülődött.

Tita nyugtalan szemekkel nézte a csomagolást és komor hangon kérdezte:

— Elmégy?

— El bizony, Titácskám.

— Haza, Budapestre?

— Bizony haza, de Hategyházára.

— És... és elviszesz engemet is? Parancsolsz, hogy menjek s ha nem akarok...

— Hát akkor itt maradsz. De nekem otthon most sok dolgom lesz s ha eljőnnél segíteni, bizony jó kis lány lennél.

Tita csodálkozva nézett Marira. Hát nem lesz ráncbaszedés? De csak lehajtotta a fejét és szó nélkül kiment.

Másnap azonban, mikor alig félóra hiányzott már az indulás idejéből, valaki félénken, bizonytalanul

kapargatni kezdte az ajtó kilincsét. Olyan volt ez a zaj, mint mikor az eltévedt, elvadult kis madár, tépett tollakkal, fázva, mégis csak visszatér és tehetetlenül csapkodja a régi jó kis kalitka ajtaját.

Mari észre sem vette. Éppen irt és sietett, hogy levelét még az indulás előtt postára tegye. A levél így kezdődött:

— Kedves Bertácskám!

És tele volt nagy elhatározással s a fészekrakás ezer tarka tervével. Ah, majd meglátod nemsokára, hogy milyen meleg otthonná tettem én a régi, komor, elhagyott házat.

Erről irt Mari, mikor a félénk kaparászásból ajtónyitás lett és Tita dugta be a fejét.

Tita már fel volt öltözve. A fején kalap, a vállán köpeny s a kezében utitáska.

Mari, amint felemelte a fejét: rögtön meglátta a tükörből Titát, az utrakészet, de hamar leküzdötte a meglepetését s olyan hangon szólt vissza, mint aki csak természetes, csodálni éppen nem való dolgot lát:

— Rögtön, Titám. Menj csak le addig és töltsd meg a pillangó két zsebét ezzel az elemózsiával, nehogy éhen vesszünk a hosszú uton.

Tita szó nélkül s boldogan, hogy megtérését még csak magyarázni sem kellett, szedte fel a csomagokat s ment le a pillangóhoz, mely félóra elteltével csakugyan el is dőcögött a két testvérrel Hat-egyháza felé.

Mari pedig tovább írta a levelet.

«... Ugy lesz, Bertácskám. A barátságatlan, meszelt falakat majd feldiszitem én azzal a sok apró képpel, melyet együtt festgettünk, a himzéseinkkel és faragványainkkal. Az avult padozatra szőnyegetek teszek. A mi smyrnáinkat, melyeket együtt öltögettünk. Más-ként rendezem, kitisztogatom az ócska butorokat s az ablakokra függönyöket teszek azokból, melyeket

együtt csipkéztünk. Mindez csak gyerekjáték és kellemes időtöltés. Tita velem lesz és segít, mint jó, testvérkéhez illik...»

Mikor ez a levél elrepült s megállott a budapesti szép, meleg, kényelmes uri házban, hol Torbágyi mama és Berta igazi galamb-életet élt, a jó öreg néni összecsapta a kezét:

— Még hogy mindez csak gyerekjáték! Ah, Mari, Mari, szegény kis álomlátó lányom, kezd csak el ezt a játékot. De én nem bírom ki még a gondolatát sem sirás nélkül.

És messze, messze tőle, az elhagyott házban, Mari csakugyan megkezdte a fészekrakást. Egyedül, segítség nélkül, mert hiszen Tita az örökös bizalmatlanságával, félelmével s harcrakész dacoskodásával még csak szaporította a dolgot, gondot.

Akkor, mikor Budapesten olvasták a levelet, Mari éppen egy kettős lajtorja tetején állott s veresre, durvára dolgozott kezeivel a függönyöket szegezgette. Diadalmasan, büszkén nézett le a magasból arra a sok nehéz munkára, melyet eddig már szépen elvégzett. Valóban minden ragyogott a tisztaságtól s minden nagyon csinos és otthonos lett attól, amit Mari finom izléssel elrendezett. De mig ezt elérte: megnyit hajlott, emelt, szaladt, ugrott. S milyen rosszul aludt így elgyötörve s alig-alig jutva egy kis hamaros ebédhez.

Szépülni, melegedni kezdett az új fészek odalenn, de Mari ime már kétszer is megkoppantotta ujját a kalapáccsal.

— Mintha kettőt látnék, — sóhajtotta és megtörülte verejtékes homlokát.

Ujra munkába fogott, de a lankadt kezek megint célt tévesztettek, a fáradt testen végig nyilallott a fájdalom s a poros, kendős kis fejre mély és sötét szédülés borult.

— Tita! — kiáltotta gyöngén, tehetetlenül s azután csak azt látta, hogy forog vele az egész világ s ő valami nagy mélységbe zuhan.

Mire Tita odarohant a másik szobából, Mari a latorja tövében feküdt, arcra borulva, mozdulatlanul.

Nagy riadalom támadt most. Befutottak a szolgálók, a napszámra fogadott asszony és segítettek Titának jajveszékelní. Marin segíteni egyik sem tudott. Emlegettek doktort, papot, de elfutni senki sem mert. Tita pedig fejét vesztve sikoltozott a nyitott ablakok előtt.

Sikoltására kinyílt egy ablak a szemközt eső ház zöld zsalugáterei közt. Az az ablak különben is csak félig volt betéve most a napokban s a széles levelü mályvák között mindig ott volt egy bodros fejkötővel diszitett ezüsthaju fej. A falusi szomszéd-asszony, a széles, sáros utca tulsó felén folyton átkandikált ide s nézte a Mari szakadatlan munkáját. De csak rejtve, titkon, anélkül, hogy egyetlen szives mosolyt röpitett volna a dolgozó lány felé.

Mari egyszer munkaközben meg is sejtette, hogy lappang ott valaki a mályvák között.

— Van ott valaki, Tita?

— Oh, senki. Csak az öreg Vámosné, — felelt Tita és piros arccal fordult el.

— Oh, ha ismerném! Tanácsolna valamit ugy, mint régen Torbágyi mama...

— Ne törődj vele, — szólt Tita hevesen. — Vámosné nem jön át, nem szól hozzánk, nem jöhet ide...

— Miért? — kérdezte Mari, de akkor Tita már messzire volt s nem adott feleletet arról a különös öreg asszonyról, aki folyton idefigyelt.

Most, hogy a sikoltozást meghallotta, kitárta az egész ablakot és ijedten kiáltott át:

— Mi történt? De hát szóljanak: mi történt?

És türelmetlen lett nagyon, mert senki sem felelt. A cselédek tovább jajveszékelték és Tita el-futott az ablaktól.

A következő percben már eltűnt a szép ezüst-haju fej s nemsokára siető, tipegő lépteket lehetett hallani végig a hosszú vidéki ámbituson.

Mari éppen akkor mozdult meg. Nehezen, bágyad-tan emelte fel a fejét és homályos szemekkel nézett szét.

A szobába abban a percben lépett be az idegen öreg asszony.

— Ah, tehát már jobban van, mondta hirtelen s meglátszott rajta, hogy most már tétovázott: marad-jon-e, közelebb lépjen-e vagy elmenjen? Szeretett volna segíteni is, de valami régi haragféle viszont arra ösztökélte, hogy mégse tegye meg ezeknek azt a szivességet, melyet a részvét hirtelen fellobbaná-sában elhatározott.

Mari csodálkozva nézett az idegen nőre és az egész lényén, amint így halálra fáradva, betegen feküdt, annyi szánnivaló volt és csodálkozó, kedves, okos szemeiben annyi jóság és kedvesség, hogy az öreg asszonyság végre is odalépett hozzá.

— Jobban van, gyermekem?

— Jobban.

— Nézzük, nem ütötte-e meg magát erősebben? Mert bizony lezuhant. Ah, nehéz munka a házidolog, különösen annak, aki nem szokta meg.

Lenézett a Mari szegény két kezére, melyek porosak voltak, kicsit véresek, zuzottak is, de azért még most is meglátszott rajtuk a régi kényelmes, úri élet.

— Szegény kezeckék, — szólt halkán az öreg asszony és segített Marinak felemelkedni. — Nem fáj sehol valami különösen?

— Nem, azt hiszem nem. Csak itt a karom s itt a fejem egy kicsit.

Az, ami a mi édes, hőslékü Marinknak egy kicsit fájt, bizony két hatalmas zuzódás volt.

Az öreg asszonyság azonnal ápolás alá is vette és a kis ijedt szolgáló segítségével csakhamar kimosta, bekötötte a sebeket.

Már éppen készen voltak, mikor kimerülve, lihegve rontott be Tita.

— Sehol sem találom a doktort! Ugy látszik falura vitték! Édes Marim...

Közelebb jött s majd hanyattesett ijedtében, meglepetésében, hogy itt találta az öreg asszonyságot.

— A hugom, — szólt gyöngé hangon Mari. Még a régi, uri életben ahoz szokott, hogy a bemutatásokat teljesítse. Most is, szinte gépszerűen engedelmeskedett a jó nevelés szokásának.

Az öreg asszonyság azonban villámló szemekkel mérte végig Titát, ki most a haja tövéig elpirult.

— Oh, ismerem. Talán ezerszer jobban, mint kegyed, kisasszony. Sok rendetlenségét, gorombaságát türtem azon a réven, hogy szomszédok vagyunk. És éppen ő az, aki miatt én sohasem jöttem volna ide...

— Ha a jó szive nem hozza, — tette hozzá Mari édes mosollyal. Lehajolt és megcsókolta az egyszerű öreg asszony kezét.

Vámos néni nem győzte törölgetni. Micsoda tisztesség! De azért a szeme megtelt könnyel s a szive az egész életre Marié lett.

— És ez a jó sziv majd megbocsát az én kis szeleburdi hugomnak is. Tita majd belátja hibáját és bocsánatot kér...

Tita dacosan, vad mozdulattal kapta fel a fejét s fekete szeme szinte szikrázott a sötét szempillák között.

— Parancsolod? — kérdezte kihívó hangon. — Kezded?

Mari szeliden, csodálkozva nézett rá:

— Nem parancsolom és nem is fogok neked parancsolni soha. Csak igen természetesnek találom, hogy az, ki valami illetlenséget elkövet, bocsánatkéréssel helyrehozza. S mert ez olyan természetes, egy percig sem kételkedem benne, hogy meg is fog történni.

Tita most már elsápadt és beleharapott a dacos, remegő ajkába, mikor elfordult és kiment a szobából.

Nem is jött többet vissza egész este. Ki tudja: merre csatangolt a bozótban, min töprengett az ő kis házikójában, a rozzant asztala előtt, melyre lehajtotta a fejét. A kis szolgáló hiába kurjongatott neki, hiába hitta vacsorához, nem felelt s nem is jött fel. Mari, ki végre Vámos néni távozása után ágyba került, azt mondta:

— Hagyjanak békét neki, majd előkerül, mikor az ideje elérkezik.

És érkezett. Késő este csörtetett át a bozóton és lassan osont be abba a szobába, melyet közös hálósobának szántak. Gyertyát sem gyújtott, csak tapogatva kereste meg az ágyat, melyben Marit sejtette.

S mikor ideért, lehajlott hozzá:

— Mari, édes Mari... alszol? Mari, holnap el fogok menni Vámos nénihez...

Nem kapott egyetlen feleletet sem. Várt egy kicsit, aztán óvatosan visszahúzódott:

— Alszik szegény, — gondolta s ebben megnyugodott.

Pedig egy fehér holdsugár belopódzott a szobába, megsimogatta a Mari arcát. És ez a holdsugár reggel, távozóban azt mondta egy ébredő, csiripelő verébnek, hogy Mari ébren volt és hamisan, de nagyon, nagyon boldogan belenevetett a párnájába.

Reggel ezt csiripelte minden veréb. Csakhogy Tita aludt minden szép kora reggelen s a verebek nótáját sohasem értette meg.



NEGYEDIK FEJEZET.

Vámos néninél.

Másnap Mari nem kelt fel kora reggel. Pihent egy kicsit. Különösebb, nagy dolga már ugysem volt. A lakás szépen kicsinosítva s a régi butorokkal kényelmesen berendezve már tegnap estig készen volt. Hamarább elkészült, mint tervezte és még egy pihenő napja is maradt. Édes atyját és piciny tesvérét csak másnapra várta.

No hát irt nekik levelet. Lelkükre kötötte: hogyan pakolják be a babát és hogy nagyon vigyázzanak rá az egész uton. Azontúl már az övé lesz. Elkészítette puha kis bölcsőjét az ő szobájában, az ágya mellett.

Mikor aztán elkészült a levéllel és a falusi postát, a Ferkó cigányt, útnak indította a másik falu felé, öltözködni kezdett, meg akarta látogatni Vámos nénit.

Tita a szempillái alól leste, hogy mit csinál Mari. Várt egy kicsit, parancsol-e neki valamit? S minthogy Mari csak néhány kedves megjegyzést tett a szép őszi napra s a papáról, a testvérkéjéről beszélt, hát

Ő is öltözködni kezdett. Ledobta a házi ruháját és szedte elő a kimenőjét.

Csak ugy alsószoknyában állott Mari előtt és Mari, ki rendez, eleganciához szokott, majd elájult meglepetésében. Ennek a szegény, elvadult gyermeknek nemcsak kétes színű, hanem rongyos volt mindene.

Tita észrevette Mari megdöbbenését és rögtön védelmi állásba helyezkedett:

— Korholni akarsz? Hogy rongyos ez is, az is és nem varrom meg? Hogy miért viselem oly sokáig? Oh az a kiállhatatlan Vámos néni is ilyenekkel kellemetlenkedett. Te is kezded? Parancsolni akarsz?

— Édes Tita, — szólt Mari. — Ugyan tégy le már arról az örökös gyanuról, hogy én parancsolni akarok neked! Hiszen eddig egyetlen erős szavamat sem hallottad. Nem igaz?

Tita lesütötte a szemét, elpirult s alig lehetett hallani a motyogását.

— Igaz . . .

— No hát. Nekem semmi közöm sincs a te holmidhoz. Utoljára is ma-holnap te is nagy leány vagy s magadtól is tudod, hogy rendet és tisztaságot kell tartani s nekünk magunknak javítgatni a ruhát, fehérneműt. Ezt minden nagy leány tudja, te is az leszel és nem várod azt, hogy én komandirozzalak. Nemde?

Tita nagyon szeretett volna felkiáltani, hogy hiszen csak ettől retteg folyton. De valami fojtogatta a torkát, elhallgatott és öltözni kezdett most már alaposan és rendesen. Majdnem egyszerre lettek készen. És szerény gyászruhájában Tita most már majdnem olyan rendes, uri kisasszonynak látszott, mint Mari.

A kalapját is feltette és várta, nem fog-e csodálkozni Mari, hogy ő is készül valahová.

Mari nem csodálkozott. Feltette ő is a kalapját és mielőtt elhagyták a házat, úgy szólt Marcsához, az ijedt arcu szolgálóhoz.



Mari félve, ügyyel-bajjal, kimerülve követte.

— Vámos tekintetes urékhoz megyünk. Ha esetleg történik valami, fuss át értünk.

És elindult szép, elegáns könnyű cipőivel a hategyházai utca felé.

A hategyházai utcán aztán feneketlen sár, habarcs fogadta, itt-ott egy-egy kődarab, néhány libbenő deszka, melyen mégis csak el tudott menni valahogy az, aki ebbe a különös sétába, mely jórészen ravasz ugrándozásból, más részben ügyes átsiklásból állott, már régen beleszokott. Tita, rövid ruhájában úgy ugrált mint egy erdei mókus. Mari félve, ügyyel-bajjal kimerülve követte.

— Nos? — kérdezte Tita? — Nem jobb lenne most egy jó kocsi vagy egy csilingelő villamos?

— Minek? — felelt Mari nyugodtan. — Erősebb, nehezebb cipőt kérek apától és rövid ruhát. Aztán, hogy jól belejőjjek a falusi sétába, gyakrabban megyünk Vámos nénihez.

És ezt az utolsó: megyünk-et is úgy ejtette ki, mintha a világ legtermészetesebb dolgáról lenne szó. Tita csak hallgatta és ment tovább, előre a deszkákon.

Csak szemközt laktak. Akár átkiálthattak egymáshoz. De átjutni látogatóba majd egy félórai kínos munka volt.

Vámos néni, aki szokása szerint a mályvák közül nézegetett az utcára, észrevette az érkezőket és ajtót nyitott nekik.

— Isten hozta, kedvesem, — szólt Marihoz. Megölelte és elindult vele anélkül, hogy Titát egy pillanásra méltatta volna.

Mari kedves mozdulattal fordult vissza és úgy, mint tegnap, most is bemutatta Titát:

— A hugom . . .

Tita pedig olyan szerényen, olyan megadással lépett most előre, hogy Vámos néni nyelvéről elröp-

pent minden csipős szándék. Egyszerűen kezét nyújtott neki és csodák csodája, Tita most megcsókolta ezt az öreg kezét, úgy, amint Maritól látta

— Bocsánatot kérek, — mondta halkan.

De ez már igazán sok volt a jó öreg falusi asszonynak, ki szerette az egész családot és a szive mélyéig soha Titára sem haragudott. Tele lett a szeme könnyel.

— Haszontalan gyerek! — kiáltott fel sirva, nevetve, aztán egy jókora barackot nyomott a Tita ujjalapjára, de azért odaölelte a pepita kendőjére, mely keresztbe volt tűzve a mellén és birsalma szagu volt.

Mikor az öreg ur előtipegett a szobájából, Vámos néni és Tita még mindig ölelkeztek.

Az öreg ur egyszerűen elejtette a pipáját ennek a csodának a láttára.

— Zsiga, Zsiga! — kiáltott Vámos néni. — De hát jójj ide, Zsiga. Nézd: milyen kedves vendégeink érkeztek, Ballay Mari kisasszony és az ő kedves kis huga, Titácska.

Zsiga bácsi csak kinyitotta a száját, hajlongott, de szóhoz jutni még mindig nem birt. Hiszen ez a kedves Titácska még tegnap is «utálatos, neveletlen kölyök volt, kinek nem ártana kitekerni a nyakát.» S ezen a nyakon, a kitekerésre ítélt nyakon, most az ő öreg feleségének a karja nyugodott . . . Furcsa, furcsa . . . Belevész az ember esze, ha az asszonyok dolgát látja.

Zsiga bácsi nem tudott kiigazodni.

Mari aztán segített a bajon. Hozzá lépett és kezét szorított vele.

— Első és legkedvesebb kötelességem volt a szomszédjainknál tisztelni. Remélem jó egészségben találtam mindnyájokat . . .

Budapesten persze, finom uri körében, a szép, elegáns Ballay Mari nem ilyen szavakkal köszöntött

be. De most finom női ösztöne megsugta, hogy ezeknél az egyszerű, jó, falusi embereknél az egészség az a téma, melyről egyáltalában beszélni érdemes.

— Köszönjük szives kérdését, csak megvagyunk, bár ez az esős ősz igazán nem dolgozik a javunkra. Tetszik tudni, köszvényem van. Itt, a lapockámban, a térdeimben is, az öregem pedig fuldoklásban szenved s ha az ég beborul, rosszabbul van ő is. De kegyed, kedves kisasszony . . .

— Ah, ugy szeretném, ha egyszerűen csak Marinak hívnának . . .

— Mari! Milyen egyszerű kis név. És én Lencsi néni . . .

— Lencsi néni és Zsiga bácsi . . .

Nem, a két jó öreg ezt már nem bírta kiállni. Ujra megölelték Marit és az elegáns, szép Ballay kisasszonyt betessékelték a birsalmaillatos szobába, melynek száz esztendősi diófa butorai, fehér moll függönyei egyszerűek voltak ugyan, de csak tisztességről, jóságról, szeretetről tudtak beszélni.

Tita álmélkodva követte a háziakat és Marit, ki úgy ült le a fekete bőrdiván baloldalára, mintha örökké csak itt ült volna s úgy beszélt a köszvényről, az őszi termésről, a télről s a drága fáról, mintha ennél szellemesebb témákat sohasem hallott volna.

De beszéltek egyébről is. Mari, kit a fészekrakás szenvedései meggyőztek arról, hogy bizony túlbecsülte az erejét, a tapasztalatát, az ügyességét, mikor magára vette a pusztuló ház, sőt a kis gyermekek gondozását, azon iparkodott, hogy ennek a derék és házidologban olyan tapasztalt asszonynak a jóindulatát megnyerje.

Elképzelhetjük, hogy ennek a bájos leánykának mindez hamar sikerült. A társaság, itt ebben a tisztaságtól ragyogó szobában csakhamar megállapította a Ballay Mari életének programját. Mint

nem régen a két, boldog, álmodó fiatal lány a Torbágyi palota selyem függönyei között. Csakhogy most már úgy, ahogy az élet szabja s nem a leányálmok.

— Ugy, ugy, gyermekem, ne féljen semmit. Cselédet kap okvetlenül, jó, derék leányt s azt szépen betanítja . . .

— Megtanítom én? Mire? — kérdezte Mari, ki eddig úgy élt, hogy alig-alig látta a cselédeket.

— Mindenre, gyermekem. Mert ezek a falusi parasztlányok még csak takarítani sem igen tudnak . . .

— És főzni . . .

— Nos, főzni, főzhet. A konyha jó és a tűzhely nem füstöl, az éléskamra is ott van közel . . .

— De hát ki főz? — kérdezte Tita.

— Kicsoda? Hát Mari. Cselédre ilyet nem biz a jó asszony. És a mosással sem lesz sok baj, csak korán kell fölkelni hozzá. Ha nem éjfélkor kezdik, nem ér semmit. Ha pedig nem a háziasszony szappanoz, az egész fehérenemű tönkremegy. Tud-e szappanozni?

Mari pirulva, mosolyogva vallott:

— Bizony nem.

— No, majd megtanítom én. Mindenre megtanítom. Káposztát teszünk el és a homokba sok zöldséget. Gyümölcsöt a kamarába és tarhonyát a zacskóba. Gyerekség az egész. Csak aludni nem igen lehet sokat s az ember nem dughatja össze a két kezét. Estig majd ketté törik a dereka, az igaz. Nos, hát nem fáj az enyém is minden este? — fordult Zsiga bácsi felé.

— Ajaj! — felelt az öreg Zsiga bácsi. — Mind elkenegeti a kámforomat, pedig még a lapockám is kívánja.

— Bekámforozom magát is, lelkem, a derekát, mikor majd annyit jár pincébe padlásra, hogy a

fáradtságtól majd ketté szakad. De aztán, milyen jól fog aludni . . .

— Reggel öt óráig meg sem mozdul . . .

— Öt óráig, — ismételte Mari, ki olykor táncolt reggeli öt óráig, de ilyen korán ágyból kelve sohasem tisztelte még a napot.

— Öt óráig szabad aludni, bizony. De akkor talpra. Ne féljen, eleinte majd felköltöm én. Talpra, kis leányom és dologhoz, Mari is, de Tita is, mert idejében kell ezt megtanulni.

Tita rettenetes arcot vágott, — Mari majd megijedt, hogy most megint baj lesz ám, — de csak lenyelte a rossz kedvét és csodálkozva, ijedten nézett Marira.

Mari pedig, akinek a szép leányálmai hogy belefultak az élet keserves kényszereibe, csak ült Lencsi néni mellett és hallgatta az asszonyi bölcsesség szavait.

Még csak el sem sápadt, még csak el sem borult a szeme. Ült bátran, büszkén, erősen és szép arcán a kötelességet teljesítő lányok sugaras, meleg dicsfénye ragyogott.

— Így, így, aranyom, — mondta Lencsi néni. — Nem kell megrettenni. Csak bátran, előre. Es ha valami baj lesz, itt vagyok én. Akár a házzal, akár a kis testvérkével.

— De hiszen az olyan baba mindig alszik, — szólt Mari.

Mire aztán a két öreg ugy, de ugy kacagott, hogy kiperdült a szemükből a könny.

— Majd meglátjuk, majd meglátjuk, — mondta Lencsi néni. — De azért ettől se ijedjen meg szivem. Én azt tartom, hogy jó mindent ugy, amint az életben van, s nem ugy, mint a versek írják, a leányoknak előre megtanulni. A versekben a kis gyermek csak mosolyog, gőgicsél és angyali módon alszik . . .

— És az életben? — kérdezte Mari.

— Majd meglátjuk a többit, — felelt Lencsi néni s miután pompás vajas pogácsával majd agyontömte őket, szeretettel kísérte ki a vendégeit.

— Aranyos, bájos gyerekek, — mondta Zsiga bácsinak s most már nem tett különbséget közöttük.

— Hanem bajod lesz elég ezzel az ártatlan városi kisasszonnyal, — mondta Zsiga bácsi.

— Szégyeld magad: még ijesztgetni akarsz. Azért sem félek, ha bajom lesz vele, segíték rajta, ennyi az egész.

És zsörtölődve ment a mályvái közé, hogy még egyszer lássa a Ballay lányokat, kik most köveken, deszkákon át igyekeztek hazafelé.

Igen, mentek, mendegéltek. S mikor hazaértek, lerakták a szép ruháikat és bementek az ebédlőbe.

Az ebédlő szép, tiszta, rendes volt már, hanem bizony senki sem terített, mert Mari kisasszony, a ház érdemdús asszonya ebédre gondoskodni elfelejtett.

— Uram Isten! — kiáltott fel. — Hát csoda?

Nem, Tita egyáltalában nem csodálkozott. Ugyan miért is? Egyszerűen meghitta Marit ebédre magához. A kis kerti ház szalmája közt annyi vadkörte volt eldugva, hogy egy vén takarékos mókus is megirigyelte volna.

— Odamegyünk, Mari és jóllakunk . . .

De ebből a szép tervből mégsem lett semmi, mert a tenyeres-talpas szolgáló átjött Vámoséktól s egy tálcán kész és kitűnő ebédet hozott.

— A tekintetes asszony úgy látta a muskátlik közül, hogy a kémény nem füstöl és haragudott a kéményseprőre. Bizonyosan nem járt itt és nem lehetett ebédet főzni. Máskor, ha nálunk ilyen baj lesz, tessék visszasegíteni.

— Tita! — kiáltott fel Mari. — Tizszer fogod megcsókolni ennek a jó, gyöngéd, finom asszonynak a kezét.

Tita tapsolt, körültáncolta a jó illatu eledeleket, melyekkel utoljára sem vetélkedett a vadkörte (ezt be kell látni) és tapsolása, ujjongása közt észre se vette, hogy Mari most neki parancsolt. Parancsolt s ő még a szive mélyén meg is fogadta, hogy ezt a parancsot teljesíti!

OSZK



Országos Széchényi Könyvtár



ÖTÖDIK FEJEZET.

Utazás a pillangóval.

Másnap reggel, miután megittak egy-egy pohár hideg tejet és elmorzsolgattak két darab fekete kenyeret — hja, így volt: a kisasszonyok nem keltek fel reggelit készíteni, — Mari, aki ahhoz szokott Torbágyiéknál, hogy már reggel kigondolt valami kellemes tervet, így szólt:

— Tudod mit, Tita? Befogatunk a pillangóba és elmegyünk édes apa elé. Hiszen ma jön haza és hozza az én kis testvérkémet. Jó lesz-e?

— Nagyszerű! — kiáltott fel Tita vigan ugrándozva és elszaladt, hogy a kimenő ruháját előszedje.

Mari is öltözni kezdett s mialatt magára szedte ruháit, a kellemes viszontlátásra s a meglepetésre gondolt.

— Édes apa jön, jön a babával és a dajkával a pusztáról. Lassan ballagnak a sárban, alig várják, hogy meglássanak minket, de az idő olyan nehezen halad...

Hát egyszer csak szemközt is jön egy kocsi. Összetalálkoznak. Ki néz ki a kocsiból? Mari! Tita! Oh, nem is kell ennél nagyobb öröm...

Amint ezt elgondolta, még jobban sietett az öltözéssel s nagy buzgalmában észre se vette, hogy valaki már kétszer is megkopogtatta az ajtót. Már éppen a kalapját tette fel, mikor benyitott Vámos néni.

— Szabad? — kérdezte. Aztán megdöbbent, amint a kalapot látta.

— Csak nem készülnek valamerre?

— De igen. Édes apa elé megyünk, — felelt Mari és viszont ő csodálkozott most, amint észrevette, hogy Vámos néni körül néz, majd a fejét csóválgatta. Látszott rajta, hogy valamivel nincs megelégedve és Mari akaratlanul is bővebben kezdett magyarázatni.

— Igen, igen. Apa elé kocsizunk. Hozza a testvérkémet, hát mégis csak úgy illik, hogy eléjük menjünk, üdvözljük és elfogadjuk . . .

— Ugy, ugy, — mondta Vámos néni. — Aztán együtt térnek majd haza és édes apának meg a babának teljesen elég lesz az ünnepélyes és előzékeny fogadás. Az majd mindent pótol: meleg, rendes szobákat, jó ebédet, elkészített ágyakat . . .

Mari az ajkába harapott és azt hitte: legjobb lenne a föld alá sülyedni. Hiszen ő minderről elfelejtkezett. Eddig szó sem esett ilyesmiről, a fényes, városi háztartásban, Torbágyi néni kormánya alatt, ugy megtörtént minden, mintha szolgálattelvő tündérek s magától terülő asztal gondozta volna őket. De most?! Hiszen csakugyan ő lenne az, aki olyan nemes hévvel, nagy elszántsággal magára vállalt minden gondot?

Lehajtotta a fejét és szép arcán, mely még folyton égett a szégyentől, két fényes könyecsepp gördült végig.

Lencsi néni halálra rémült.

— Szent Isten! Gyermekem, — kiáltotta olyanféle fokozódásban, amint a zongorázásban a crescendót értik és magához ölelte Marit. — Nem akartam, nem

ezt akartam, kicsikém. Csak szeretetből szóltam, mert hiszen maga is beláthatja, hogy édes apának és a testvérkének most egyébre lenne szüksége. No, ne sirjon drágám, ne sirjon.

Ne sirjon! Mintha bizony lett volna a világon olyan fiatal lány, ki ezekre a szavakra, hogy ne sirjon, zokogásra ne fakadt volna, ha már előbb egy kicsit pityergett. Mari is csak azt cselekedte, s minthogy Lencsi néni sem akarta hagyni magát, mire Tita bejött, úgy sirtak mind a ketten, akár a záporosó.

— Ah, Lencsi néni! — kiáltott fel Tita immár azon a barátságos hangon, mely teljesen új, de igen kedves volt mind a kettőjüknek. — Tudtam én, hogy egy kicsit megsirat, ha utra kelünk. Elválás nincs anélkül.

Vámos néni hamar megtörülte a szemeit s úgy a zsebkendője mögül kérdezte:

— Hát honnan tudad, hogy átjövök?

— Honnan? Hát abból, hogy apát várjuk és ebéd meg mi egymás kell.

— De Tita, Tita — szörnyűködött Mari. — Hiszen ez nem a Lencsi néni kötelessége.

— Ha nem is: mégis megteszi. Hát tegnap? Ugyan ki kényszerítette rá, hogy ebédet küldjön? Egyszerűen tudta, hogy úgy kell, úgy jó, hát megtette. Hanem pompás is volt ám minden. Édes Lencsi néni, csokolom érte a kezét.

És Tita csakugyan lehajolt és megcsókolta a kedves öreg asszony kezét. Tegnap látta ezt a mozdatot, ezt a kézcsókot Maritól és még akkor elhatározta, hogy egyszer ő is megteszi, ha nem parancsolja senki.

Most már természetesen rendben volt minden. Hiszen Lencsi néninek sem volt egyéb kívánsága a világon, minthogy ő süssön, főzzön, ő mutassa meg, hogy mit tud, aztán jól megvendégelje azokat a szegény

elhagyott embereket. S megvendégelvén őket, szépen bekasszáljon két, esetleg három háladatos kézcsókot. Öreg asszonynak a kávéján, a macskáján kívül, hiába, már csak ilyesmiben telik kedve.

Hiába szabadkozott Mari, hiába könyörgött, Lencsi néni kiizent, hogy de igenis, be kell fogni a pillangóba. Rájok rakta a felöltőket. Tetejébe egy-egy nagy kendőt. Kihordatta a lábmelegítőket. Két lábzsákért még át is szalasztatott. Telerakta a pillangó tátongó zsebeit pogácsával, almával. Különben hozatott egy farkas-bundát is. Beparancsolta a gyerekeket a kocsiba, betakarta bundával, kendőkkel, lábmelegítővel. Egy-két pogácsát, almát már is a kezökbe nyomott, aztán halálos fenyegetések között (hogy agyoncsapja rögtön!) megparancsolta az öreg kocsisnak a nagy gondoskodást és okos hajtást. Még egyszer megcsókolta őket, még egyszer benyujtotta hozzájuk a kezét, azzal a szóbeli tilalommal, hogy ne bántsák. Mindamellet bekasszált két kézcsókot és Isten áldásával utnak eresztette őket.

— Itthon nem lesz semmi baj! — kiáltott utánuk.
— Rögtön főzéshez fogok. Mihály! Ha valami baj lesz, magát rögtön agyoncsapom!

A pillangó már az utca végén döcögött és a jó Lencsi néni még egyre üldözte fenyegetéseivel az öreg Mihály kocsist, ki csöndesen pipálgatott a bajusza alatt s az agyoncsapás veszedelmeiről mit sem tudott.

— Megyünk, megyünk! — ujjongott Tita. — Ah, Mihály bácsi, kergesse egy kicsit ezeket a macskákat. Ugy-e milyen pompás dolog kocsizni Mari?

— Ah, Tita, nem illet ez meg már engemet, kötelességmulasztással jutottam hozzá, — felelte csöndesen Mari.

De később, mikor valahogy kievickéltek a sárból, szép őszi vetések közé értek, varjakat riogattak az ostorral, sőt egy igazi, eleven nyulácskát is láttak,

felvidult Mari is és valahogy a pogácsa és az alma is eltűnt.

De aztán nehezebb, keservesebb lett az út. Fényes, feneketlen sártengerek nyíltak meg előttük, a két szegény lovacska majdnem uszott bennök és a pillangó veszedelmesen libegett a fekete dágvány marasztaló hullámain. Az ostor szaporábban csattogott és Mihály bácsi egyetlen szavakkal sértegette a lovacskákat. A sár nagyobb, mélyebb lett, a lovak fáradtabbak és a pillangó már alig-alig mozdult. Libbent egyet előre, egyet hátra, aztán nem libbent semerre, beleakadt a kátyuba.

— Mihály! — kiáltott Tita. — Azonnal kihajtszon innen, mert meglássa: agyoncsapja Lencsi néni.

— Csaphat már engem, — felelt Mihály bácsi a bajusza alól. — Hát csak csapjon, ha utánam tud jönni ide, mert hogy én innen ma nem jutok a szine elé, az már szent bizonyos.

Hiába sikongattak a lányok, leereszkedett ő is a sárba, megszabadította a lovait, felugrott az egyikre és kievickélt egy keskeny partra, hol éppen hármuknak volt egy kis száraz hely. Ott aztán a magasságban felemelkedett a ló hátán és kezéből ernyőt csinált a szemei fölé.

— Mit néz? — kiáltott Mari.

— Hát csak azt, hogy jön-e valami segítség erre felé.

— Nos, jön valaki?

— Azt tartom, hogy nem.

— Hogy senki, senkise jön?!

— Azt tartom, hogy senki. Néha bizony elrostokol az ember ilyen helyen két napig is, miért mer okos ember nem jár erre őszi esők idején.

Ezzel lemászott a lóról, letisztogatta magáról a sarat és újra egyetlen szavakat hallatott, mert bajlódás

közben elveszett a masinája és most már tessék: mivel gyujtja meg a pipáját.

Mari és Tita összehuzódva, remegve ült a pillangó belsejében. Bár az igazabban, jobban megszeppent lány kettőjük közül Mari volt, aki bizony ilyen őszi utazásokról nem hallott még semmit, mégis ő bátorította Titát.

— Ne félj, édeském. Ha más segítség nem jön is, édes apával találkozunk kell délfelé.

Tita kivette Mari öve mellől a szép kis zsebórát és csüggedten nézte, szomoruan mondta:

— Most reggeli nyolc óra van . . .

Szerencse, hogy Mihály bácsi nem találta meg a masináját, nem tudott pipálni s így dolog nélkül unatkozott és nyugtalankodott, hát minduntalan fel-felkuszott egy nagy vadkörtefára s onnan nézett a messzeségbe. Ugy tiz óra felé lehetett, mikor végre leszállt és bekiáltott a pillangóba:

— Na, nem kell félni. Amonnan balról, a régi utról jön már két lovas ember.

Tita persze rögtön kikecmergett a bundákból és felment a kocsisülésre szétnézni.

— Igaz? — kérdezte Mari.

— Már én is látom. Vágtatnak erre balról. Idetartanak.

Most már Marinak se volt nyugta. Ő is felkuszott Tita után és akkor mikor az idegen lovasok odaértek, a két Ballay kisasszony a kocsisülésre kuporodva nézett ki a nyiláson. Mint egy sárbaesett fészekből két kis megszeppent madár.

A jövevények hamar megértették a helyzetet. Bizonyosan nem először találkoztak ilyen elakadt kocsival az alföldi dágványokban. És nem olyan emberek voltak, akik közönyösen nézik a más baját. Mihelyt felértek Mihály mellé a töltésre, azonnal leugrottak a lóról mind a ketten.

— Az egyik uri ember, — sugta Tita. — De idegen. Sohasem láttam még Hategyházán. A másik a szolgája lehet.

Mari is hálás és érdeklődő szemekkel nézte a segítőket, de azok ügyet se vetettek a kisasszonyokra. Segitettek Mihálynak, hogy négyesbe fogja a lovakat és a partról mutatták neki: merre forduljon. Mihály aztán persze olyan diadalmas «gyihó»-kat harsogott, mintha egyedül ő mentette volna meg a dolgot.

— Gyihó, gyihó! — hangzott a párás, ködös őszi levegőben, a pillangó megrándult, előre libbent s mindegyre szaporább libbenéssel végre kijutott a kátyuból s egyenes utra ért.

— Így! — kiáltott szép, erős, érces hangon az uri lovas, ki az egész mentést rövid parancsszavakkal kísérte eddig is. — Most már bátran mehet előre, kocsis. Erre tűrhető az út. De ha majd visszafelé hajt, hát jó előre már ott a keresztnél, csapjon át a réti utra és úgy kerülje ki a kátyut. Érti?

— Igenis értem. Ugysem megyünk már messzire, mert csak a tekintetes urral akarunk találkozni. A Ballay főbérlő urral, — magyarázta tovább.

Az uri lovas élénk mozdulattal kapta fel a fejét s a kocsi belsejébe nézett. Mintha csak most kezdett volna azzal törődni, hogy ül valaki a kocsiban. Tekintete a Mari szép szemeivel találkozott. Könnyedén meghajlott, levette a kalapját s azon a hangon, melyen csak a nagyon finom, igazán uri emberek szólnak nőkhöz, bárhol találják is őket, udvariasan szólt:

— Parancsolnak még valamit? A kocsi rendben van.

— Köszönöm, — felelt Mari és elpirult. Félni kezdett, hogy az idegen, elegáns fiatalember kineveti őket azért a sok batyuért, melyeket Lencsi néni rájuk rakott. Legalább a vedlett róka-bundát iparkodott eltüntetni s nagyobb zavarral ismételte a mondását.

— Köszönöm. Azt hiszem, mehetünk is.

Ezalatt a szolgál is rendbe hozta a nyerges lovakat. Az idegen ur újra meghajolt és finom mosollyal lépett vissza.

— Ezentúl már teljesen járható az út.

Ellépett a kocsitól s fejére tette a kalapját, melyet eddig kezében tartott.

— Milyen gyönyörű ember volt! — kiáltott Tita, mikor már a lovasok elvágattak s ők is döcögtek tovább. -- Magas, barna és a szeme olyan kék, mint az ibolya. De meg se kérdeztük: hogy hijják, honnan jött? Ő se törődött velünk. Még csak el se mondhatjuk Lencsi néninek, hogy ki segített rajtunk. Talán sohasem látjuk többet, nem jár mifelénk s mi szépen elfelejtjük. Milyen kár! Legalább meg kellett volna tudni a nevét. Így csak elfelejtjük.

— Ne csacsogj, — szólt rá Mari olyan türelmetlenül, olyan szokatlanul, ahogy ő eddig soha, sohasem szólott még

Tita nagy szemet meresztett s egy percre azt hitte: tehát most «kezdi». És nyomban olyan mozdulattal leste, mint egy karmolni készülő vadmacska. De mindez hiába való volt. Mari fázósan, szomoruan huzódott össze, nyakig felhuzta a Lencsi néni nagy kendőjét és behunyta szemeit. A Tita szavaira gondolt, az ismeretlenre és egyszer csak úgy volt, mintha azt szeretne volna mondani:

— Én nem felejttem el sohasem.

De ezt nem mondta ki.





HATODIK FEJEZET.

Különös felfedezés.

A veszedelmes dágványokon túl, szilárd, egyenes uton most már még a fáradt lovacsák is vigabban húzták a pillangót és a mi utasaink csakhamar odaértek, hol az öreg kocsis számitása szerint találkozniok kell majd a szemben jövő kocsival.

— Talán ne is mennénk tovább, — mondta Tita.

De ezt a kijelentését kétszer, háromszor is ismételnie kellett, utóbb még egy kis gyöngé testvéri rázás kíséretében, míg végre a nagyobbik lány kinyitotta a szemét és felriadt.

— Álomszuszék és még ő beszél másokra, — mondta Tita kedveskedve, de durcásan.

— Sohasem korholom azt a — másokat, sohasem beszélek róluk, — felelt Mari. Most is nyugodt, komoly és mégis szeretetteljes akart lenni, de Isten tudja miért: a hangja remegett és egy könnyet morzsolt szét az ő álmos szemeiben. — Különben mit mondtál Tita?

— Hogy már innen ne is menjünk tovább. A kocsi néhány perc múlva felér erre a dombra.

Hát belenyugodott ebbe is, különben sem tehetett mást, mert az öreg kocsis már régen magától is megállott, leszállt és betakarta az izzadt lovakat.

— Talán szállnánk le mi is.

— Nem bánom.

— És menjünk egy kicsit gyalog a füves úton.

— Nem bánom.

— Nohát gyerünk, nembánomka, — szólt nevetve Tita, megragadta a Mari kezét és kacagva szaladt le vele a dombról. Mari is nevetett, bár a szive olyan szokatlanul nehéz és szomorú volt.

Amint leértek a dombról, és befordultak egy mellékutra, csakugyan meglátták a közeledő kocsit.

— Jönnék! Ah, mit fog mondani édes apa!

Az, amit később Ballay István ur mondott, csakhamar lehütötte a Tita jókedvét, de bizony a kíváncsiságát sehogysem elégítette ki.

Ballay ugyanis még most is nagyon szomorú volt. Valószínűleg baj volt a babával, kit Mari azzal a jó véleménnyel tisztelt meg egykor, hogy mindig alszik . . .

Alig hogy a lányok kezét csókoltak édes atyjoknak, először is azt kérdezte, hogy mi az Isten csodájának mászkálnak ebben a rossz időben s még hozzá a pillangóval. Másodszor pedig azt mondta, hogy csendesen legyenek, mert a baba, Isten csodájára végre elaludt, miután az egész uton úgy orgonált, hogy majd égnek áll tőle a haja.

Mari csodálkozva nézett kis testvérkéjére, aki csipkés párnájában, piros kis öklét szája elé tartva édesen aludt. Már nagyobb volt, fehérebb és olyan gyönyörű, hogy szerette volna azonnal megcsókolni. De hát ettől most tartózkodnia kellett.

Csak intett a jó, szelidarcu parasztasszonynak, aki ölében tartotta, hogy üljön át mindenestől hozzá a pillangóba és Titát ott hagyta édes atyja mellett.

— Istenem, — gondolta búsan. — Ők jobban ismerik egymást, én még most is ismeretlen és idegen vagyok. De majd másként lesz nemsokára...

A paraszt dada óvatos léptekkel követte Marit és nemsokára el is helyezkedtek a családi kocsiban. A másikba Ballay befogadta Titát és úgy mentek tovább.

— De csak a nagy sárig, kisasszonykám, — szólt be a kocsis. — Mert én annak még egyszer neki nem megyek.

— Hát térjen át más utra, Mihály.

— Nem lehet.

— Miért?

— Miért — mer: nincs.

— De hát akkor mit csináljunk?

— Amit a jó Isten akar. Gyi-i-i!

Ezek után egész figyelmét a lovainak szentelte és Mari semmi áron sem bírta kivenni belőle, hogy mit akar majd velök a jó Isten, ha a nagy sárhoz érnek megint.

— Megint... — mondta álmodozva és ki tudja: mire gondolt, mert még a homloka is elpirult, aztán hamar letörölte az arcát és figyelmesen fordult a baba felé.

Csendes, suttogó beszédet kezdett a dadával és álmélkodva hallotta, hogy bizony nem mindig ilyen csendes a baba.

— Akkor hát hurcolni kell, — határozta el bölcsen, mert hiszen a lányok, még a nagyobbak is, csak ennyit tudnak az ilyen apróság gondozásából.

— De hiszen, kisasszony, hurcolhatja ezt, ha egyszer megköti magát, — biztatta a dajka. — Pedig a tekintetes urunk nem türi a lármát. Na, majd meg tetszik látni...

Ezalatt a nagy sárhoz értek és az öreg kocsis csakugyan félre fordult és megállott.

— No mi lesz? — kérdezte Ballay.

Leszállott a másik kocsiról, előre jött. Tita persze a nyomában. Látszott rajta, hogy még mindig nagyon szeretné tudni: vajjon mit szól édes apa az esethez? S ebből látható volt, hogy mindeztideig nem merte előadni az esetet.

Hát kiderült most. Az öreg kocsis alázatosan ugyan, de igen részletesen előadta a sárbanragadás történetét.

— Bizony, instálom. Se előre, se hátra. Itéletnapig is ott lennénk, ha ki nem szabadítanak.

— Honnan jött a segítség?

— Arról balról, — szólt szinte restelkedő, csendes hangon az öreg kocsis.

— Csak nem a rózsás tanya felől, — kérdezte Ballay és még Titának is hideg futott végig a hátán, olyan haragos lett a szava.

Az öreg kocsis lenézett a földre és az ostora nyelvélvel piszkálgatta a sarat, nem szólt.

— De hát feleljen valaki! — kiáltott Ballay ur. — Merről jött segítség? A rózsás tanya felől?

A két fiatal lány nem tudta, hogy rózsás tanya van-e arra vagy sem, hallgatott, mert az édes apa haragos hangja ugysis bátortalanná tette őket. Utoljára is az öregnek kellett megszólalni:

— Hát én nem tagadom, biz onnan . . .

— Erre jöttek? — kérdezte Ballay és szinte rekedt lett, az arca pedig fehér.

— Egyenesen. Ketten... A lovász... A Kuczori Feri meg...

De itt már megint elakadt és újra nekiállott a sárnak. Nyilván azért szurkálta, hogy beszéljen most már ő, mert a maga ősz feje azt a ribilliót, ami most támad, már ki nem állja.

— Meg a gazdája! — kiáltott fel Ballay ur végtelen elkeseredéssel.

— Megkövetem a tekintetes urat...

— A gazdája, a gazdája!

— Igenis, ha meg nem sértem...

De már meg volt, halálosan meg volt sértve. Megsértette a véletlen, mely ime utjába hozott valakit, kinek még a nevét sem akarta kimondani s akinek még csak az emléke is ilyen keserű haragra gyújtotta.

— De segített rajtunk, édes apa, — szólt félig szepegve, félig békéltetve Tita, míg Mari szinte elkábulva, krétafehér arccal állott a kocsi mellett. Semmit sem értett, csak azt érezte, hogy bármit is hozzászólni ehhez a dologhoz nem lehet.

Nyomban kisült, hogy a Tita beavatkozása is felesleges volt. Ballay néhány percig szikrázó szemekkel nézett rá, még sápadtabb lett, mint az előbb és csak az öklét emelgette, hang nem jött a szájára.

Mari úgy szeretett volna hozzárohani, átölelni és sirva, édes gyermeki csókjaival vigasztalni, mert bár semmitsem értett e különös jelenetből, azt, hogy édes atyja lelke mélyéig szenved, szívének minden dobbanásával érezte. De nem birt megmozdulni, nem birt szólni, nem tudott még sóhajtani sem. Tita félig meggörnyedve, mint egy halálos veszedelembe szorított vergődő madár állott előtte és várt valami hihetetlen szabadulást.

— Segített! — kiáltott fel Ballay. — Segített, segített!...

Aztán lehajtotta a fejét és szeméből könnycseppek törtek elő.

— Édes, édes apám, — szólt Tita maga is érthetetlen zokogásra fakadva. — Bocsásson meg... Én nem tudom...

— Nem, nem, — szólt végre Ballay. — Ti nem tudjátok, ti nem tudtok semmit. Üljetek vissza, legyetek csöndesen. Ne bántsatok, vége... Na, előre, előre!

Ezt már egészen a rendes hangján mondta és az öreg kocsis felé fordult.

— Legjobb lesz átfogni a lovakat az én kocsimba és négyesben menni tovább, amennyire lehet. Így biztosabban hazaérünk.

— De hát a pillangó? — kérdezte Tita.

— Vesszen ott, ahol van! — mondta Ballay megint haragosan. — Vesszen ott, legalább nem jut eszetekbe megint erre kocsizni. Különben is megtiltom.

— Ha tudtuk volna... Mi jót akartunk, — szólt végre Mari is.

Ballay gyöngéden nézett rá. És amint így nézte, nézte az ő nagyobbik lányát, ki első, sokáig siratott, mindig szeretett feleségének élő hasonmása volt, eltűnt a lelkéből minden harag, régi gyűlölet és végtelen meleg bizalommal árasztotta el; ez sugárzott a szemeiből.

— Bizom benned, gyermekem. Házam erőssége, te édes, nagyobbik lányom. Terád bizom ezt a tilalmat és hiszem, hogy soha meg nem szeged. Egy lépést sem szabad tennetek a rózsás tanya felé és egy szót sem szabad váltanotok azzal, aki onnan jön ki. Legyen az bár cseléd, vagy maga az...

Itt újra elfojtotta hangját a belső gyűlölet és égre emelt kézzel szólt: — Legyen átkozott minden köve s gazdájának minden lépése! — Szerencse, hogy a két kocsis is elkészült már és alázatosan kérték az urakat, hogy foglaljanak helyet.

Igy mentek most már mindnyájan egy fedél alatt ennek a különös családnak tagjai, kiket ez alkalommal nemcsak a közös fedél, hanem egy ismeretlen, de biztosan közös nagy szomorúságnak a sejtelme is közelebb hozott egymáshoz. Mari, mihelyt csak tehetett, megfogta atyja kezét és megcsókolta, Tita pedig a vállára borult és úgy csacsogott. Végre

a kis testvérke is hozzájárult az általános kedveskedéshez azzal, hogy egyáltalában hangot sem adott.

Bizony jó délután volt már, mikor a fáradt utasok hazaértek, hol pompás ebéddel várta őket Lencsi néni. Jó ebéddel és ezer kérdéssel:

— Nem történt-e valami baj? Nem láttak-e farkast? Nem állta-e utjokat haramia?

— Nem, nem, — feleltek a lányok és iparkodtak más térre terelni a beszédet. Tita megfogadta, hogy ő soha, soha a segítség szót ki nem ejti, Mari pedig mindig azt érezte, hogy ezt kellene mondania:

— Dehogyan nem történt baj . . . Hát nem szomorú, hogy sohasem nézhetek a rózsás tanya felé? Soha, soha, soha . . .

OSZK

Országos Széchenyi Könyvtár





HETEDIK FEJEZET.

A professzor: — Lencsi néni.

Mari egész éjjel nem aludt. Nem aludt volna ő most akkor sem, ha valami jó kis tündér hip-hop elröpíti vissza az ő régi leányszobájába, a Torbágyi ház nyugodt, boldog levegőjébe. A nemalvásnak most nemcsak lelki, hanem füllel megszenvedett oka is volt. A baba végre Marinak is bemutatta magát és fényesen bebizonyította, hogy a hurcolgatás, rázás csakugyan nem használ.

Ime, már pirkad a hajnal, kakas kukorékol és csendesen lépkedő tehenek haladnak el az ablakok alatt és a kis testvér még most sem alszik, hanem sir, sir úgy, hogy az egész ház riadozik. Ballay apa már el is ment hazulról, az első kakasszóra pakolt és kocsira ült. Csak délfelé készült, hogy nyolc napig tartó útjára keljen, de most elment a hangos házból még szürkület után. Tita fázva, borzasan, kedvetlenül nézte a dada vesződségét, melyet Mari, a nagyobbik, hiven megosztott vele.

Ez a vesződség pedig nem csak éppen abból állott, hogy hurcolták a kicsit, teát főztek neki, hanem

sorra próbálták meg a dada titkos babonáit is. Szénre öntött vízzel mosdatták, madzagot kötöttek a kis lábának hüvelykujjára és betömték a párna bal-csücskét . . . Mari maga is szégyelte és nevette, de mit meg nem tesz az ember egy ilyen éjszakán!

Végre, végre a nap felköltével, kifáradt a kis csendháborító is és elaludt csipkés párnái között. Tita azonnal visszabujt az ágyába, a dada is kimerülve ült le, Mari pedig kinyitotta az ablakot.

Odaát Vámoséknál már takarítottak és Lencsi néni azonnal meglátta a Mari frizuráján, hogy nem most bujt ki az ágyból, mégis tegnap volt az, mikor utoljára fésülködött.

Intett, hogy azonnal átjön, csak a kávéját önti le. És egy félóra múlva, mikor abból a jeles kávéból tiz csepp már megkezdte a csepegés munkáját, a kedves öreg néni simára fésült hajjal, pirosra mosott arccal, üde, tiszta ruhában az ő levendula és birs-alma illatát behozta a Mari feldult szobájába.

— Isten hozta. Milyen jó. Ugy-e megérezte?

— Mit édes szívem?

— Hogy sohasem volt még olyan nagy szükségem, jóságára, mint most. Olyan egyedül elhagyatva . . .

Nem tudta tovább folytatni. Az átvirrasztott éjszaka, a kimerülés erőt vett rajta és a szép Ballay Mari ime sirva hajtotta le az ő okos fejét.

— Nyugodjék meg, édes gyermekem. Mondja csak el a baját, itt vagyok én.

— Oh, hiszen ha nem lenne!

— No látja. Jó az öreg a háznál. És én is azt hiszem, ma már Tita is így gondolkodik, bár ezelőtt meglehetősen felesleges, vén butornak nézett. De hát most már ez is másként van és én igazán örülök, mondtam is az öregemnek. Én igazán boldog vagyok, hogy maguknak segíthetek, hogy én a magáé lehetek, szívem, mert az vagyok, mondtam is az öregemnek.

Elhíheti. Tita sokszor elkészerített, no és Ballay sem az az ember . . . hm . . . az eset óta. De mit beszélek? Szóval maga meghódított engemet, mondtam is az öregemnek.

Lehetetlenség volt e kedves, öreg asszonyos fecsegés után is sirni. Eltűntek a Mari könnyei és a szivét uj bizalom melegítette.

— Milyen jó!

Csak ezt tudta mondani, de Lencsi néni erre már nem figyelt és követelte, sűrgette:

— Mi történt itt az éjjel?

— Én Istenem, azt hiszem, ki is tetszik találni, ha szétnéz nálam, — mondta Mari és szomoru mosollyal nézett szét a szobájában, melyben ezer jele volt a tehetetlen küzdelemben átvirrasztott éjszakának. Szanaszét a baba holmija, az asztalon gyorsfőző, a levegőben mindenféle virágteának a gőze, az éjjeli lámpa pislákolva s amott érintetlenül a Mari ágya.

— Persze, hogy tudom. Előre is tudtam, hogy így lesz, sőt azt mondom: nem is lehetett másként. De ezután nem így lesz. Szép is lenne, ha az a csöpp jószág, kinek a pólyája az egész világ, kiverne a házból felnőtt embereket. Mert az apját kiverte, ugy-e?

— Igazán, szegény apa sokkal előbb elutazott.

— Hát ő ideges, beteges, szomoru ember. Most jól is tette, hogy elment. Hallottam a kocsiját. Mi sem aludtunk ám, gyermekem. Nem bizony. Az öregemet bántotta a köszvény, én pedig magukkal nem voltam tisztában, már csak megmondom. Olyan arccal jöttek haza tegnap, mint aki temetésről jön, vagy farkassal találkozott. És nem mondanak semmit. Furcsa, mondtam is az öregemnek. Erre ő azt mondta: én csak aludjam és örüljek, hogy nem bánt a köszvény, mert annál nagyobb baj nincs. Hát egyszer csak hallom a kocsit, felülök. Felköltöm Pannit, aki

benn alszik, hogy szaladjon ki: ki jár a lelkek órájában odakünn? Azt mondja: Ballay tekintetes ur. Na mindjárt tudtam és . . .

— És segítségemre sietett, — szólt közbe kedvesen Mari. — Csak azt nem tudom: nem késő-e, mert én azt hiszem, a testvérkének nagy baja van.

— Persze, hogy az. Nagy baj. Mert igazán nagy baj az, ha nem tudunk vele bánni.

— Bocsánat, kedves néni. Én erről könyveket olvastam és ezenkívül megtettem mindent, — szólt Mari. Előbb méltóságosan kezdte, hanem a végén bizony elpirult, mert eszébe jutott, hogy a dada babonáit se vetette meg.

Lencsi néni pedig odatelepedett szépen a bölcsőkocsi mellé, kibontotta a pólyát, megnézte a babát és alapos előadást tartott arról az egészen új gondozásról, melyben ezentúl kell részesíteni a kicsikét.

És Ballay Mari most ott ült ez egyszerű öreg asszony előtt, mint ahogy ült egykor hires tanáraival szemben, kiktől megtanulta mindazt a sok modern tudnivalót, mely őt finom, tanult olvasott fiatal lánnyá tette.

Térképek helyett most célszerű pólyákról volt szó, irodalom helyett a táplálás észszerű beosztásáról, zene és nyelvek helyett pedig a babaápolás ama temérdek egyszerű fogásáról, amely biztosítja a csendet és egészséget, szép zenévé teszi a gyermek-sírást, melytől, ha féktelenné válik, mindenki csak remeg. Lencsi néni ragaszkodott ahhoz, hogy igenis: sirni is szabad, sőt kell a babának és örök ringatással, hordozással ettől eltiltani nem szabad.

— Ugy, ugy, szivem. Előbb nézzenek meg mindent, keressenek meg minden elfogadható okot arra, amelyből a sírás fakadhat. De ha ez nincs sehol: hadd sirjon ő kelme, mert a jó ösztöne ezzel biztosan a tüdejét fejleszti.

Mari csak ámult, csak hallgatott és most ebben a percben, amikor rá, a nagyobbik leányra, szinte egy igazi anya gondja és kötelessége szakadt, úgy érezte: ez az egyetlen igaz tudomány, amelyet meg kellene szerezni mindenek fölött a fiatal lánynak. Aztán beszélhetünk franciául, játszhatunk Beethovent is, tudhatunk Madagaskarról, sőt akár filozofálhatunk is. De csak azután. Azután, ha azt a tudnivalót, amit tőlünk a mi első szent kötelességünk megkövetel, már megszereztük. Francia szavakból nem táplálkozik jól a gyerek és Beethovennel nem tudjuk jól elaltatni, bármilyen rosszul játsszuk is . . .

— Így, édesem, — mondta Lencsi néni, mikor az ő meleg, okos, jó tanácsait kitérte, — így fogjuk szabályozni a testvérke táplálékát, tisztálkodását, nyugalmát és ha ezt erősen, következetesen végrehajtjuk, a kicsi is erős és jó lesz. Én különben maga mellett leszek, édes szívem és naponkint figyelmeztetem mindenre. Mert higgye el, ez is olyan munka, mint a pipiske lányok megérése: apró tévedéseken jutunk sikerhez.

Mari nagy felbuzdulásában rögtön munkához fogott. Felhuzta a régi családi órát, hogy pontosan nézhesse a baba táplálkozási idejét.

— Ugy ám, öcsém, csak minden két órában kapsz papálni valót, vége az örökkétartó dáridónak.

Aztán kivette ő parányiságát a kocsijából és betette egy jó, szilárd ágyba.

— Vége a ringatásnak, öcsém.

Aztán hozzáfogott, hogy a szoba-hőmérő kéznél legyen és a pólyát könnyűvé és kényelmessé tegye.

— Vége a rabságodnak is, öcsém.

«Öcsém» pedig aludt szép csendesen és nem is sejtette, hogy sorsa egy jó és okos asszony beszédei után megváltozott. Mari alig birt elmenni a kis alvó mellől. Nézte, nézte, szomorú életének ez egyetlen

vigaszát és eszébe jutott, hogy ez a csöppnyi kis jószág már is mennyi örömet vett el tőle azon a jagon, hogy ő kisebb és Mari a nagyobbik . . .

Lencsi néni arca elborult, amint így látta nehéz kötelezettséghez láncolva ezt a fiatal leányt. Felállott és bucsuzóra nyujtotta a kezét.

— Jaj, ne még! — kiáltott fel Mari. Még nyomta valami a szivét, még volt valami, amitől meg akart szabadulni.

— Akar valamit, Mari?

— Igen. Szeretnék . . . A rózsás tanyáról szeretnék beszélni . . . Ki lakik ott és miért . . .

Tovább nem folytathatta, annyira meglepte a Lencsi néni elképedt arca. A jó öreg néni igazán majd hanyatt esett, meg is támaszkodott, háttal az asztalszélhez, belekapaszkodott a két kezével és a szája kerekre nyílt, amint mondta:

— Jaj, jaj . . .

— Apa olyan bús, olyan haragos lett! — mondta Mari és nem is tudta, hogy mit csinál.

— Jaj, — nyögött a szegény Lencsi néni. — Ugyan ki mondhatta meg ezeknek a szegény gyermekeknek . . .

— Senkise mondott semmit. De én szeretném tudni . . .

— Nem, — mondta végre teljesen megnyugodva Lencsi néni. — Én a rózsás tanyáról, a gazdájáról nektek nem beszélhetek soha . . .

— De hát miért nem?

— Elég, ha a tilalmat ismeritek. Arra menni, arra gondolni nem szabad soha.

— Édes apa is ezt mondta.

— Hát tartsátok is meg. Én többet el nem mondok, mert van az életben egy nagy tisztelet, amely oly szent és sérthetetlen, hogy a sirig tartania kell. Ha pedig szólnék: ki tudja mit gondolnátok ti?

De annyit mondhatok édes szívem, hogy az a történet, amely a rózsás tanya lakójához fűződik, a legkegyetlenebb igazságtalansággal van tele . . .

— Esedezem, — könnyөгött Mari.

— Később . . . Talán, talán, ha majd te is megtalárod azt, akit jobban szeretsz majd, mint az életedet. Amikor megértheted és nem ítéled el. De most semmit. Vagy mit is mondok? Egy titkot mégis megsugok.

— Oh, kérem szépen.

Lencsi néni átfogta a Mari szép fejét, odahuzta magához, a száját is odaszoritotta a füléhez, aztán nagyon csendesen ezt sugta neki:

— Holnap pedig majd beszélünk a konyhapénzről.

És ezután az ő kedves, hamiskodó mosolygásával eltűnt, egyedül hagyva nagy tudnivágyásával a nagyobbik leányt, akinek ime majdnem hajszára olyan az élete, mint egy igazi asszonyé: milyen sok álmom marad félben, ha egyszer megcsörren a konyhapénz . . .

Országos Széchényi Könyvtár





NYOLCADIK FEJEZET.

Mese a konyhapénzről.

Marinak eddig vajmi kevés és igen homályos tudomása volt a konyhapénzről, erről a nagyfontosságú kérdéstről, amely egyaránt képes jólétet és megelégedést, gondot és nélkülözést teremteni a háztartásban. Ugyanegy összeg más-más kézben aszerint: mennyire tudja megbecsülni az a háziasszony vagy legnagyobb leány, kire a család pénzkeresője rábizzá.

Torbágyiéknál, az elegáns, uri, fővárosi hajlékban jóformán nem is beszéltek erről. A család a tőkepénz után, bérbeadott birtok után élt és Torbágyi mama bizony egyformán, nyugodtan aludt, ha havonkint négyszáz forintot elköltött, vagy akár ötöt, hatot azokra a sokféle kiadásokra, amelyek előteremtették a városi uri ház teljes kényelmét és a család minden testi jólétét. Olykor hallotta, hogy egyik-másik hónapban, amelyet előbb busásabb kiadások, nagyobb befektetések előztek meg, elég volt négyszáz forint is és Mari, mint természeténél fogva szerény leány, elhatározta, hogyha egyszer saját háztartása lesz, mindig ügyesen fog kijönni ezzel a legkevesebbel.

Amikor aztán szétnézett otthon, a rideg, alig butorozott falusi házban, az elhanyagolt gazdaságban, úgy vélte, hogy mindez a pusztaság és kietlenség csak azért van, mert ő még nem kapta meg a konyhapénzét. Természetesen a legcsekélyebb összegre gondolt, a havi négyszáz forintra . . .

Ilyen gondolatok foglalkoztatták most is, mikor átment Vámosékhoz, hogy meghallgassa a Lencsi néni második előadását. Nyugodtan mehetett. A testvére, akit már is gyógyított az, hogy nem tömték, nem rázták egész nap, nem fullasztgatták és izzasztgatták csupa szeretetből, szépen viselte magát, pihent dadája ölében. És Mari most már még nagyobb bizalommal indult Lencsi nénihez, akitől az asszony legnagyobb kötelességeit, a tudományok tudományát ilyen jó eredménnyel tanulgatta.

— Bizonyosan a konyhapénzről is csak jót mond majd nekem és segít ügyesen beosztani azt a csekély összeget, — gondolta Mari, mialatt szerencsésen megérkezett a szomszédba és bekopogtatott a birsalma illat világába.

Lencsi néni szobácskája megint olyan kedves volt. Már égett a tűz a nagy cserépkályhában, — öreg emberek hamar fáznak, — és a ragyogó rézrács virágai közül váltakozó lángocskák nézegettek ki. A hófehérre sikált palló, a fal aranyrámás családi képei, az öreg bőrdiván, a zengő hangu régi óra, a csicsergő kanári, a piros muskátlik és a fehér függönyök elegancia tekintetében bizony nagyon távol állottak attól, amit Mari a szép otthon berendezésének tartott, de azért olyan jól, olyan marasztalóan hatott rá minden, olyan kellemes volt itt még a levegő is, hogy Mari behunyta fáradt szemét és sóhajtott:

— Milyen jó lenne örökre itt maradni . . .

Lencsi néni végtelen szeretettel nézett rá. Én Istenem, ő is sokszor gondolta, hogy egy ilyen leányt

miért is nem adott neki az Isten. De amilyen természetes észjárásu asszony volt, nem siránkozott, hanem megtalálta rá a feleletet:

— Bizonyosan azért nem, mert azt akarta, hogy ezt, a kötelességek sulya alatt görnyedő leányt szeressem és vezessem.

És ilyen jóságos felbuzdulással szólt most rátérvén a dolgok velejére:

— Beszéljünk szívem, a konyhapénzről.

— Magam is azért jöttem.

— No hát.

Lencsi néni előhozott egy nagy kéktáblás füzetet, egy plajbászt a varróasztal fiókjából, feltette a szemüvegét és megkezdte az előadást.

Mari megint olyan csodás áhitattal hallgatta, mint tegnap.

— Még akkor este, amikor olyan fancsali ábrázatokkal jöttetek haza, én bementem édes atyátok szobájába. Megkérdeztem tőle: mi lesz a konyhapénzzel, mert ez igen fontos dolog. És én igazán azt hittem, azért vagytok mindnyájan olyan forrázottak, mert utközben erről beszéltetek és nem tudtatok megegyezni. A leghamarabb emiatt különbözik össze az ember, mondtam is az öregemnek. De aztán megtudtam, hogy rosszul mondtam. Ti erre még nem is gondoltatok. No hát gondoltam én és előadtam, hogy ezt egyszer mindenkorra most azonnal meg kell állapítani. Édes atyátok, bár mondhatom akkor is olyan volt, mintha ecetet ivott volna, — de mi is történt hát azon az uton?

Lencsi néni végtelen kíváncsisággal nézett Marira és így ragyogó pápaszemével, előre hajtott fejével olyan kedves volt, hogy Mari még az ut szomorú és érdekes, titokteljes emlékei között is elmosolyodott és kötődni, tréfálni szeretett volna a jó kis öreggel.

— Hát én majd megsugom.

Lencsi néni odahajtotta a fejét.

— Nem lesz valami nagyon ijesztős? Mert hogy farkast láttatok, én holtig állítom és mondtam is az öregemnek.

— Nem, nem. Sokkal fontosabbat mondok, igazán nagyszerűt . . .

— Na, mit hát?

Mari odahajolt a bodros főköthöz és kedves enyeggéssel sugta:

— Beszéljünk a konyhapénzről.

— Oh, te, te, te! — nevetett, kiáltott Lencsi néni. — Igy szeretlek. Tréfálj, neved. Már igazán félttem, hogy örökre olyan aggódalmas és szomorú leszel, mondtam is . . .

— De most már mondjon valamit nekem.

— Jó, jó. Hol is hagytam el?

— Az édes apa szobájában.

— Tehát én előadtam a dolgot és ő meglepően jól határozott. Belátott mindent. Belátta, hogy a ház, a környéke, a házi gazdaság el van hanyagolva és neked sok gondod lesz, míg talpra állítod. Ezt mindet szépen belátván, megegyeztünk kerek négyszáz pengőben . . .

Mari boldogan csapta össze a kezét.

— Én is éppen annyira gondoltam mindig. Ennyi okvetlenül kell és Torbágyi mamánál ez volt a legkevesebb. Nekem is elég. Én Istenem, holnap irok egy jó szakácsnőért, egy ügyes szobaleány is kell, mert Tita holmiját alaposan rendbe kell hozni. Fűszert Pestről rendelék úgy, mint Torbágyi mama és a cukrászt is megtartom, talán a mosónőt is lehetne, ha felküldjük neki a holmit . . . Igen takarékosan, szépen kijövök a pénzemmel a hónap végére, majd meg tetszik látni a könyvemet . . .

— De nem tetszik ám! — pattant fel Lencsi néni. — Micsoda szörnyüéseket beszél itten össze

a kisasszony? Még hogy cukrász és pesti mosóné! Aztán egy hónap alatt elverné az egészet . . .

— Ami egy hónapra esik . . .

— Abból, ami egy hónapra esik, nem terem elő az a sok paradé. Tessék, hiszen tanult számtant, tessék kiszámítani: mennyi esik négyszáz pengőből egy hónapra. Tessék, tessék elosztani tizenkét felé.

Szegény Mari azt hitte: mindjárt elsülyed vele a világ. Elmulik minden, eltűnik ez a barátságos szoba, el az ő sok, sok álma és nem marad más, mint a rideg anyátlan hajlék és a sok, sok gond, kötelesség.

— Nem értem, nem értem, — mondta és dörzsölte a homlokát, a szemét.

Lencsi néni megint megsajnálta. Azonnal visszavonta tőle a kisasszonyi címet, melyet csak haragjában szokott adományozni és visszatért a régi szeretetéhez.

— Dehogyan nem érted, szívem. Megérted te, hiszen okos és jó leány vagy. Négyszáz forint a ti anyagi körülményeitek szerint nagy pénz és a helyzet szerint teljesen elég.

— Egész éven át!

— Falun nem kell több, sokszor még ennyi sem, mert hiszen maga a ház táplál. Nézz csak szét nálam és megértesz mindent.

Kendőt borított a vállára, Marit is betakarta, karonfogta, aztán elindult vele, hogy egy önkénytelen szemléltető oktatással jobban kifejtse a belső gazdálkodásról kezdett előadását Lencsi néni, a professzor.

Mari pedig ment utána kamrán, pincén, kerten át és ámulva látta, hogy valóban a ház négy fala között van minden, ami jólétet ad az egész családnak. A kert megtermi a zöldséget, a mézárszéket helyettesíti a baromfiudvar, tejet-vajat a tehénke ad, zsirfélét, jó téli husokat a két kövér hizó, szappan is

tőlük kerül a mosáshoz, még meleg szobánkat is egy-egy vén cserfának köszönhetjük, mely a kertek alján megöregszik és kihal.

— Lásd, édesem, gondoskodik rólunk a föld, az ég és a földnek minden növénye, állata. Azért hogy mi is velük és belőlük éljünk, nem kell nekünk nehéz szellemi munka rabságába hajtanunk a családunk fejét. A természet itt van, tele kinccsel, segítséggel, csak rá kell néznünk, elfogadnunk, előkeritenünk az adományait. Cserébe csak szorgalmat, becsületes házimunkát kíván tőlünk, asszonyoktól. A pénz, amit a férj, az apa keres, maradjon meg a család világbeli kötelességeire. A ház, ha egy hű, dolgos asszony vezeti, nem emészt fel semmit, csak ad mindent, ami az egészséges és jó embereknek való. Így volt régen és itt az ideje, hogy így legyen megint. Nagyon is eltértetek a földtől, a háztól és erőszakosan akarjátok, szellemi munka bérén előteremteni azt, amit a föld olyan könnyen, egyszerűen ad, ha megbecsüljük.

Mari, az előkelő, tanult fiatal leány, ki a Torbágyiék körében olykor bizony még szánalmasan is mosolygott azokon az asszonyokon, kik távol a világ kalmárkodásaitól csak a háznak, a földnek élnek, most szinte szégyelte magát e természetesen okos jó asszony előtt. És hogy előbbi beszédjeinek alaposágából valamit még most is megmentsen, pironkodva, mosolyogva szólt:

— Azért a fűszeresre mégis van szükség és utoljára is lesz mire adni a konyhapénzt.

— Ej, ej, — nevetett Lencsi néni. — Hát azt hiszed: mi falusi asszonyok nem kereskedünk? Bizony alapos csere-üzletet kötünk olykor, mint a régi népek: hadizsákmányért élelmet és fényüzést. Gyere csak.

És újra elindult vele és Mari újra ámult. Pedig csak a méhesben voltak, a baromfi-udvaron, a tej-



Mari tiszteletteljes csodálattal nézett az egyszerű öreg asszonyra.

kamarában. De itt Lencsi néninek valóságos rejtett kincsei voltak, melyek nem fogyasztották, hanem dús kamatokkal szaporították a konyhapénzt.

— A felesleges méz, vaj, tojás és baromfi, vásárra kerül, elmegy a nagy világba és bőven behajtja a fűszerre és egyéb házonkívül eső szükségletre a pénzt.

Mari tiszteletteljes csodálattal nézett az egyszerű öreg asszonyra, ki ime otthon, a szerény tűzhelye mellett, a maga természetes asszonyi munkájával megszerez mindent, amiért most annyi boldogtalan nő férfiaknak való küzdelemben, tűzhelyen kívül, védelem és szeretet nélkül adja el lelkének munkáját, egészségét, természetes, igaz örömeit. Nem jól van az ott messze a nagy világban. Ez az igazi. Ez az elvesztett, elhanyagolt ut, mely ha visszafelé is, de az igazság, a boldogság, a megnyugvás forrásához vezet.

Ezek a gondolatok szállták meg most, de minél mélyebben elmerült bennük, annál szomorubb lett. Hiszen ő alig kezdhet ehhez, vagy csakis nehéz küzdelmek után; az ő hajléka üres, kertje elhagyott. Hogyan tartja fenn szegény négyszáz forintjából azt a házat, mely elhagyatottságában nem tartja őt?

Lencsi néni természetes igaz asszonyi ösztönével megérezte, hogy minő gondok gyötrik az ő tanítványát.

Szeliden átölelte és leültette maga mellé.

— Igaz, — mondta, — hogy a te helyzeted most még más és egyelőre nehéz. Üres minden, mert akkor, mikor a háztartás alapját kellett volna megvetni, te nem voltál itt, szívem. A mulasztás pedig pótolhatatlan. Hanem arra valók a jó emberek, hogy segítsenek. Az én kis házam, látod, termel eleget, termel sokat, jut abból neked is minden.

— De édes jó néném . . .

— Egy szót se, szívem. Már mondtam is az öregemnek. Innen fogsz kapni mindent, ami csak kell. Ne szólj közbe és ne legyen büszke a kisaszszony. Nem ajándékba, hanem kölcsön. Felirunk mindent és ezzel a sok firkával mindjárt megtanuljuk a házi könyvvezetést is. Közben dolgozunk, még pedig ugyancsak, mert jövőre nemcsak a házi termelésnek kell meglenni, hanem letörlesztjük a kölcsönt is. Így, így, Mari.

— De a konyhapénzem . . .

— Abból a jövő év gazdasági alapját vetjük meg. Dolgoztatjuk a kertet, veszünk baromfit, hizókat, méhet és mindent, ami csak kell.

Erre a beszédre igazán nem lehetett más válasz, mint amit Mari is adott. Egyszerűen leborult a kis öreg Lencsi néni előtt és csókjaival borította el a kezét. Lencsi néni pedig a Mari fejére borult és mind a ketten azt csinálták, amit a tanult és egyszerű, okos és csacsi asszonyok tesznek széles e világon, ha a szívük csordultig van: sirtak és hallgattak.

Sokáig maradtak így a kedves kis barátságos szobában. És talán még mai napig ott lennének és sirnának — olyan jól esett mind a kettőjüknek — ha fel nem pattan az ajtó és riadtan be nem ront Tita.

— Mari, itt van Mari?

Kicsit csodálkozott, hogy Mari tulajdonképpen a szőnyegen van, a feje pedig Lencsi néni ölében, de azért nem felejtette el azt, ami ilyen riadtan hajtotta ide.

— Mari, jőjj azonnal. Én azt hiszem: valami baj van . . . Egy idegen kocsi ment erre . . . fuvarosok . . . Megálltak . . . A dada kiment, beszéltek . . . És azóta sir jajgat, el akar menni. Gyere, Mari, édes Mari. Fogd meg, zárd be. Én rád nem hallgat. És ha elmegy . . . Istenem, Istenem, éhen vész a testvérke.

Mari hamar vállára dobta gallérját és mint a sebes felhő, úgy rohant az újabb baj elé.



KILENCEDIK FEJEZET.

A rózsás tanya felé . . .

Tita nem túlozott. A derék pirospozsgás paraszt asszony, ki az árva testvérkét táplálta, igazán szánandó állapotban volt. A paraszt asszonyok éneklő jajgatásával betöltötte az egész házat és sápadt, ijedt arca megijesztette Marit.

— Mi történt magával Veron? — kérdezte többször is egymásután, míg Veron bevégezte jajgatását és csendesebb sirásba fogott, hogy sűrű könnyhullatás közt elmondja a baját.

Hát bizony az történt, hogy Veron az ablak előtt állott és csak dobolgatott az ablaküvegen, mulattatta a babát, mikor egyszer csak kocsizörgést hallott. Fahordó emberek igyekeztek arra felfelé. Veron csak nézte őket, míg egyszer csak majdnem megijedt. Megismerte Görbe Kis Mihályt, a tulajdon szomszédjokat, aki ott lakik a tanya-soron egy-két hajításnyira az ő tanyájuktól, aki mindig jó embere volt Veronnak is, az urának is és most is járatos az öreg szülékhez, ahol Veron kis fia van. Az ő szegény kis fia, akit rábizott az öreg szülére, mert ezt a másikat, az árvát,

az ő jó tekintetes asszonyának a fiát nem akarta éhen veszíteni. Az ő fia akkor, mikor idejött, már ugyanis öt hónapos volt és ha «rágnak neki», ez után már megél. Pedig, ha tudta volna!

Ujra elfogta a sirás és Mari csak nagy békéltetés, biztatás után tudta meg a továbbiakat. Nemkülönb az, hogy Veron azonnal megismerte Görbe Kis Mihályt a bekecse foltjáról, a fehér, tiszta uj foltról, «akit» akkor vetettek a bal vállára, mikor ő eljött. Görbe Kis Mihály is figyelt az ablakra és a kis kapunál meg is állott. Veronban azonnal elállt a lélek, mert szintazon tudta, hogy rosszat hall, két éjszaka is hazaálmódott. Az álom pedig nem csal, higgye el mindenki, most is igazat mondott, a szegény kis Gyurka beteg, olyan beteg, hogy meg sem éri a reggelt. Az öreg szüle izenteti. Most már aztán...

A szegény Veron nem bírta tovább mondani, de azért az a félbeszakadt mondat a két Ballay lány előtt teljesen világos volt. Most már aztán nincs más, mint utnak eresztetni Veront, mert utoljára is az anya kötelessége mindenekfölött való és ez most a beteg gyermekéhez parancsolja őt.

Tudták ők, világosnak, változhatatlannak tartották és mégis kétségbeesetten néztek össze. Mert hiszen nekik is volt kötelességük, nekik is volt félteni valójuk. Mi lesz az árva testvérkével? Ennek még nem lehet «rágni», de különben sem volt még fogalma a két uri lánynak arról, hogy mi is lehet az ilyen táplálás.

Tita úgy vélte: Veron csak menjen el, ő majd dobol a testvérkének, dobol akár holnap reggelig is. Mari ijedten szabadkozott:

— Hátha ragályos a baj és betegség csiráit hozza vissza?!

— Akkor előbb izenjük oda és ha nem sulyos vagy veszélyes a baj, hozzuk ide.

— De hát ki menjen oda?

Kutatni kezdtek és kisült, hogy a cselédek közül senki sem vállalkozik. Ballay ur ugyanis szigoruan megtiltotta, hogy bármikor idehivják a Veron családját. Szegény jó Veron akkor hűséges önfeláldozásában ebbe belenyugodott, a parancs elhangzott és azt a szigoru Ballay házában senkisé is merte megszegni.

— Az életével játszik az, aki megszegi a mi urunk parancsát, — mondta a legöregebb cseléd.

— Akkor hát itt az én életem! — szölt Mari. — Lehetetlenség az, hogy az én jó atyám ebben az esetben meg nem engedné. De ezt én mondom, tehát enyém a felelősség.

És nem használt semmi, Mari elszántan készülődött, utnak eredt, még Titát sem vivén magával, nehogy üresen maradjon még a ház is.

— Csak egyenesen ki erre a kocsiu ton, arra, amerre kocsival jöttünk. Egyenesen a csőszházig. Ott a csősz majd megmutatja az utat tovább. Nincs az messze. Én egy minutum alatt odarepülnék, — mondta Veron.

Az ő szempontjából igaza is volt, de a Mari finomcipős kis lábai, szokatlan helyismerete bizony nagyon megnehezítették a haladást. Fele uton sem volt még, szeretett volna valakihez segítségért fordulni, Lencsi néni után vágyott, de aztán legyőzte önzését és nemes önfeláldozására hallgatott.

— Nem, nem, a bajba nem viszek magammal mást. Elvégzem én magam.

Bizonyosan el, de mikor lesz az? Ime, a nap már hanyatlik a szürke ősz i égen, a kora este árnyai itt lappangnak a házak mögött. Sötét lesz mihamar és az ut nem fogy, hanem egyre hosszabbnak látszik. A csősz-házat, hol segítség vár rá, még csak nem is látja. De azért csak ment. Ment, pedig egyre nehezebb

lett a lába, el-elfult a lélekezete, sokszor megállott, hogy felhajtsa fátyolát és megtörölje nedves homlokát. Aztán ment tovább.

Erre házak is alig voltak s a ritka ház előtt csak egy-egy oláh asszony, kinek Mari ugy sem értette volna a szavát, a kerítések mellett csak egy-egy nagy lusta kutya, melytől ő ugysem birt volna elfutni, ha megtámadja. Gyorsabban, egyre gyorsabban haladt, amint szállt, szállt le az este, nőtt az árnyék s vele nőtt a fiatal lány félelme.

De ime ott, kis piros fedelével az a házikó a csósz hajléka. Csak odáig még s aztán minden félelemnek vége.

Majdnem szaladt már, fáradtan ért a küszöbre és megkopogtatta az ajtót.

Odabenn mélységes, üres csend. Ujra kopogtatott, megint újra, már az öklével verte a kilincset. Felkelnek, kijönnek erre, még ha betegek is. De nem jött ki senki, a nagy süket csend kívülről is elborította a házikót és Mari most már ott volt a gazdátlan ház előtt egyedül.

De még most sem hagyta el magát. Hiszen azt mondta Veron, hogy erre már csak pár lépés az egész. Ismerte ugyan a Veron pár lépésének a méretét, de azért ugy látta, hogy a csósztól nem messzire fehérlik már egy tanyának a fala.

— Ha nem is az éppen, de onnan majd elvezetnek, — gondolta és most már a letarolt mező nehéz, süppedékes útján ment tovább. Még világos volt, szürkés esti világosság, elég arra, hogy elérje a fehér falat.

Kiszámíthatatlan ideig törtetett így előre a mi hőslélkü Marink, mig végre annyira jutott, hogy jobban megnézhetette a fehér falat. Valóban az volt, nem csalódott. Fehér fal, de hosszabb, jóval hosszabb, mint amennyi egy tanya oldala lett volna

s bár jó magas, az a feketeség a tetején nem házfedél, csak zszindelyes takarója egy szokatlanul magas, de fehérre meszelt kőkerítésnek. Régi magyar uri porták körül szokott ilyen szilárd, jó kerítés lenni.

A falon belül valószínűleg lombos kert volt. A fák ősziesen bágyadt, sárga koronája messze ellátzott a kerítés fölött, ház is lehetett amarra beljebb: kacskaringósan szállt a kéményfüst a sárga lombok fölött. Mari tapogatózva ment a kerítés mellett, ajtót keresett, embert, vagy csak a házőrző csaholását.

És amint így ment, ment, csakugyan ajtóra akadt. Vastrácsos kapura, melynek kilincse barátságosan felpattant, szárnya széttárult az érkező előtt. Mari egy hervadásában is gyönyörű kertet látott, sárga utakat, őszi rózsákat, zordon dacoló fenyőt és a kert közepén egy csinos, ódon házat oszlopos verandával, csillogó ablakain áttetsző csipkés függönyökkel; egy régi házat, melynek falait, oszlopait, de még tetejét is túlon túl befutotta a rózsza...

Mari úgy megijedt, hogy még csak kiáltani sem tudott. Csak nézett a csöndes, eltakart házra, melynek megismerte a rózsáit. Az volt. Futórózsza ezer csipkés levelével, pirosra érett bogycájával, amint szurós gallyaival átfogja és szinte védi, őrzi az egész házat.

— A rózsás tanya, — mondta elfehéredett ajkakkal és azt hitte: összeesik a küszöbön kettős tilalom-szegésének súlya alatt.

— Most csak el, el innen, mig nem késő, — gondolta és olyan hirtelen fordult meg, hogy ellódította a rácsajtót, mely éles csattanással csapódott be utána. Hallotta, hogy a zajra szapora, éles kahicsolással odabenn egy kutya felel és erőteljes léptek indultak a ház felől.

Mari már futott. Vissza a hosszú kerítés mellett, riadtan, kétségbeesve, letaposva a ruháját; a falhoz

verődve, kinosan, összetörve, mint egy üzött madár. Az ugatás, a léptek közeledtek, felé tartottak, mögötte vannak már... És ő nem bírja tovább! Heves fájdalom nyilallik át mellén, mélységes sötétség borul rá és ő száll le valahova a mélységbe. De mielőtt lecsukná a szemeit — talán örök álmra, — még egyszer látja azokat a jóságtól, aggodalomtól sugárzó kék szemeket. Azt a szempárt, melyeket látott már egyszer s amely álmaiban annyiszor megjelent.

OSZK



Nemzeti Széchényi Könyvtár



TIZEDIK FEJEZET.

A rózsák alatt.

Mari nem halt meg. Még csak el sem ájult, mint a regényhősnők, csak elfogyott a lélekezete, kimerült minden ereje és ő szédülve dült a kerítés fehér falához. Néhány pillanat után azonban eltűnt a baja, eloszlott a nehéz sötétség, megint dobogott a szive és felragyogott az arca a kék szemek megdöbbenés és csodálkozó nézése alatt.

Mert a kék szemek ura most is mellette volt és részvéttel kérdezte:

— Valami baja van?

— Már nincs.

— De . . . Hová indult ebben az időben? Ha sietős a dolga, talán segíthetnék.

Egyszerűen, a jó emberek mindig kész sziveségével beszélt hozzá, de azért a nagy csodálkozás folyton sugárzott a szemeiből. Ki lehet ez a lány? Egyedül ezen a szokatlan uton. Valami nagy baj hajthatta ki otthonából . . . És ő úgy szeretett volna segíteni rajta!

Mari félrefordította sűrű fátyollal takart arcát és mélyen meghatva felelt.

— Köszönöm a jóságát, de alig hiszem, hogy segítene rajtam, ha megtudja . . .

Elakadt a szava. Eszébe jutott az a különös, megdöbbsent nézés, mellyel ez az idegen ember akkor az uton nézett be a kocsijokba. Ugy gondolta, hogy akkor már a segítség után tudta meg, hogy a Ballay lányoknak segített. De ha megtudná: ime megint az ő segítségére szorult egy abból a familiából, melyre valószínűleg ő is hasonló elkeseredéssel gondolhatott, talán hátat fordítana neki, vagy tán azt mondaná:

— Hogy mert ön erre jönni, hát nem tudja, hogy ez az ut tilos és átkozott?

De a rózsás tanya gazdája nem fakadt ilyen szavakra, csak várakozva nézett a hallgató lányra és szeliden kérdezte:

— Mit tudok meg?

— Semmit, — felelt Mari még nagyobb zavarban. — Kérem lépjen félre az utról, hadd megyek tovább.

A fiatal ember komoly udvariassággal teljesítette Mari kívánságát. Lelépett a keskeny taposott utról a száraz árokba. De onnan nem ment tovább.

— Kisasszony, — mondta nyugodtan, — ha ön egy szalonban szólít fel arra, hogy azonnal magára hagyjam, feltétlenül megteszem. De itt a közeledő este, a járatlan ut ezer veszedelme között, emberi kötelességem segítségére lenni, a közelében maradni még tilalma ellenére is. Nem tolakodom kérdésekkel és ha parancsolja, holnap már el is felejttem ezt a különös találkozást, de ma kérem, nem: emberi kötelességem nevében követelem: mondja meg, hogyan és mivel segíthetek a baján?

Ilyen beszédet Ballay Mari a Torbágyi ház népes szalonjában sohasem hallott. De hát most nem voltak

ott. Ő nem volt a család ünnepelt ifju hölgye s az, aki előtte állott, nem volt meghívott fiatal ur, ki csevegni jött. Más körülmények közé sodorta már az élet és most már másként is felelt.

— Köszönöm, — mondta csendesen. — És ha segít, igazán jót is tesz velem. Erre a tanyák felé mennék, de nincs, aki utbaigazitson. Oh, Istenem, dehogy is jöttem volna erre! Csak eltévedtem, kíséret nélkül vagyok. Az utam sietős, fontos, igazán életkérdés.

És amint így belejött a beszédbe, már nem gondolt semmire. Ugy érezte: azok a kék szemek ú gyisbelátnak a lelke mélyére, azok mindent tudnak, azok előtt ő talán egész életén át sem tudna eltitkolni semmit. Hát el is beszélt mindent, kicsit kuszáltan, ijedten, de azért a rózsás tanya gazdája megértett mindent és barátságos arca lassan elborult.

— Eszerint ön . . .

Mari a szavába vágott:

— Igen, Ballay Mari vagyok.

Aztán bánatos mosollyal tette hozzá:

— Na lássa . . . Jól gondoltam, kár volt . . . Jobb lett volna, ha az előbb itthagya.

— De nem lett volna jobb, — felelt határozottan a fiatal ember. — Én előttem már régen csak emberek az emberek. Nincsenek köztük sem barátaim, sem ellenségeim. Már mint az én szememben. Ön is ember, még pedig segítségre szorult ember. Jőjjön, támaszkodjék a karomra, menjünk.

Mari engedelmeskedett. Még csak egy szava sem volt, ment a rózsás tanya gazdájával arra, amerre ő akarta.

— Messzire van innen? — kérdezte, mert a társa már nem szólt hozzá.

— A Veron háza? Bizony az jó messzire még. De nem megyünk odáig. Legalább nem mind a ketten. Különben is azt hiszem, hogy hiába mennénk.

— Talán meghalt a kis Gyurka?

— Szó sincs róla. Egészen mást sejtek. Mondja csak: ki volt az a fuvaros, aki a rémhirt hozta?

— Azonnal megmondom. Várjon . . . Olyan furcsa neve volt, Görbe Kis Mihály, bizonyosan tudom.

— És azt mondta, hogy a gyermek nem éri meg a reggelt?

— Tökéletesen így.

— No lássa, kisasszony, jól gondoltam. Ez a Görbe Kis Mihály nyolc nap előtt indult el innen az erdők felé s azóta fát hord az erdőből a faluba. Nyolc nap előtt beszélt a Veron öreg szüléjével és azóta valószínűleg már nyolcszor állott meg a kis kapu előtt, hogy leadja a reggelre szóló rémhirt. Veront azonban csak a nyolcadik napon látta meg.

— Nem voltunk itthon.

— Tudom, — felelte a rózsás tanya ura, aztán gyorsabban folytatta: — És meglátván a koma-asszonyát, leadta neki a hirt, mert a paraszt jóformán nem is számítja az időt. A napok mulnak az ő ellenőrizése nélkül.

— Olyan régen volt a baj! Istenem, talán már vége is.

— Okvetlenül vége. Mármint a bajnak vége. Ne ijedezzen. Milyen sápadt lett megint.

Részvétellel nézett Marira, ki már régen félrehajtotta fátyolát és most már mosolyogni próbált, hogy sápadt arcával ne ijessze meg újra a kisérőjét.

— Igen, a bajnak vége. Jól emlékezem, hogy három nap előtt már felszabadítottam a kis beteget, kinek különben is csak erős gyomorrontása és láza volt. A forróságtól a mi népünk mindjárt megijed. A lázban égő gyermek nekik már annyi, mint a haldokló. Sokszor már orvosért sem mennek ilyenkor. Egy szóval: biztosan mondhatom, hogy ott már nincsen baj!

— Majd meglátjuk.

— Meg, de nem ott s nem ketten, — szólt vidámabb hangon a rózsás tanya ura. — Azonnal elszalasztok értök valakit, ha majd hazaérünk.

És így szólván már a kerítés végére is jutottak és ott álltak a rácsos kapu előtt, melyen át már látszott a rózsák védelme alatt lappangó szép fehér tanya.

A fiatal ember egyszerűen bevezette Marit.

— Pihenésre van szüksége, — mondta olyan hangon, ahogy a doktorok beszélnek. — Szerencsére édes anyám ma nem feküdt le korán. Jó napja volt... Hej de ritkaság... Jó napja és igazán boldog lesz, ha egy kis málnaszörppel és süteménnyel megvendékelheti. Menjünk.

Egyenesen a ház verandájához tartottak, melynek üvegei közül barátságos fény csillogott az érkezők elé. A dühösen csaholó kis fekete kutya már régen elcsendesedett és vidám ugrándozással ment előttük, mintha mutatta volna az idegen s talán ellenségnek is gondolt leánynak a ház felé, a meleg tűzhely, a szeretet felé vezető utat.

Egy jó arcú öreg cseléd nyitott ajtót előttük és a fiatal ember levette Mari válláról a köpenyt.

— Csak egyre kérem, — mondta félsuttogással. — A nevét lenne szives odabenn elhallgatni. A bemutatkozás majd megtörténik anélkül is. Anyám már régen nem él társaságban, öreg, beteges is, elfeledte az ilyen formákat. Majd átesünk rajta más-ként is. Megengedi?

Mari csak egy megnyugvó, engedelmes fejbólintással felelhetett, mert az öreg cseléd már kinyitotta az ajtót és odabenn valaki gyöngé, de végtelenül kedves hangon kérdezte:

— Te vagy, fiam?

— Én jövök, mamácska, — felelt a Mari kísérője olyan gyöngédséggel telt hangon, amelyet még

nem hallott tőle, nem hallott a világon senkitől sem s amennyire ő, a kora árvaságra jutott leány mindig szomjazott.

Még nagyobb bizalmat, vonzódást érzett most irántok és ő maga kapaszkodott az ismeretlen karjába, aki bevezette édes anyja elé.

Az öreg asszonyság kerekesszékekben ült, olyan puha, kényelmes, meleg takarók között, melyet csak a legigazabb szeretet gyűjt össze egy drága beteg enyhülésére. Az asztalon ódondivatu ernyős lámpa égett, az egész szoba régi divatu volt. Mintha egy régi elvesztett világból mentették volna meg azt, ami legkedvesebb volt nekik, amihez életük legtöbb emléke fűződött és elrejtették volna ide, gonosz emberek szeme elől, a rózsák alá. Mindenféle formájú, színű butor volt ebben a szobában, a kedves rokokó aranyozott és selymes butoraiból. De az arany megbarnult, a selyem megfakult és a régi butorokat már csak a régi becsület tartotta és az örök szeretet dédelgette. Csak a kerekesszék volt új. A betegfészek, melybe a ház fehérhaju asszonya nem régen kerülhetett.

Most már abban ült. Fáradtan, pihenésre készen. Előre hajtotta a fejét, kezével ernyőzte szemeit és úgy nézett az érkezők elé.

— Vendéget hozok, mamácska. Egy fiatal hölgy eltévedt az uton, fáradt és gyöngé, meg fog pihenni nálunk.

— Isten hozta, — szólt az öreg asszonyság és Mari felé nyujtotta vékony, reszkető kezét.

A háziúr jó karosszéket hozott közelebb, az öreg cseléd frissítőt készített nekik. Felszította a kandalló lángját és leeresztette az ablak függönyeit. Valahonnan egy nagy cica került elő és dorombolva simult a Mari ruhájához. A fekete kutya ott ült a kályha mellett, az óra lassan ketyegett s az ablak párkányán illatoztak a sárga violák. Az öreg asszony-



Vendéget hozok, mamácska.

ság jóságosan nézett a váratlan vendégre és szeliden kérdezte:

— Nem fázik, édesem?

A beteg, öreg uriasszonynak, ki régen távol él a világtól, a világi szokásoktól, csak erre volt gondja. Egy kis madártól, melyet az őszi köd ázott szárnyakkal csapott volna az ablakához, szintén azt kérdezte volna. Azzal, hogy egy urilány, idegenül, váratlanul, késő este betévedt a házába, ő más tekintetben már nem foglalkozott. Csak, mint egy árva madárkával, mely a védelmére szorul. Olyan jó, olyan nagy és nemes volt a szive, hogy így utolsó napjaiban, mikor már minden egyéb gondolat elhagyta, a gyöngéd gondoskodás, az elhagyottak iránt érzett szeretet, ez a két legfenségesebb nőies tulajdonság, még mindig élt a szívében. Mari felé nyujtotta a kezét, végigsimitotta, igazán úgy, mintha egy kis ázott madarat simogatna és újra kérdezte:

— Nem fázik, édesem?

Mari alig birt felelni. A fáradtság, az ijedtség és ennek a különös találkozásnak a hatása ügyetlenné tette.

— Nem, nem, köszönöm, — felelte csendes hangon és iparkodott még kevesebb helyet foglalni el ebből a sajátságosan szép világból.

— Pedig jó hideg van már odakünn, — szólt közbe az öreg cseléd, amint a tüzet igazgatta. — A tekintetes ur után kalapot akartam vinni, mikor a kutyaugatásra kiszaladt. Kerestem is, de még meg se találtam, mikor már itt voltak mind a ketten.

Az öreg asszonyság láthatólag figyelt a szavakra. Végre ő is megszólalt és azt mondta:

— A fiam.

— Igen, — szólt az öreg cseléd, — a fiunk volt az, aki bekísérte a kisasszonyt. Régen tetszik ismerni? — kérdezte és apró, fürkésző szemei nyugtalanul villogtak.

— Nem is ismerem, — felelt Mari.

— Talán messziről tetszik jönni?

— Lehet egy órája, hogy bolyongok, nem találtam az utat.

— Nem? Akkor tán nem erre a tájra való, ha meg nem sértem?

Nagy nyugtalansággal várta a választ és láthatólag megkönnyebbült, mikor Mari egyszerűen így felelt.

— Budapestről jöttem ide.

— Messziről! — mondta az öreg cseléd olyan hangosan, hogy a beteg uriasszony is felriadt.

— Mondtál valamit, Trézsi?

— A kisasszony messziről való, nem idevaló, idegen, — mondta látható örömmel az öreg cseléd és a szavak, melyeket mintegy belekiáltott az öreg uri nő lelkébe, amazt is felélénkítették.

— Messziről jött, — mondta álmodozva. — Messziről és nem hallott semmit . . .

— Nem tetszett valamit hallani az urról? — kérdezte bizalmasan suttogva az öreg cseléd.

Mari a pusztai találkozásra gondolt, elpirult; de azért bizvást felelhetett. Akkor ő igazán nem hallott semmit.

— Nem, semmit, idegen vagyok.

— És ha majd el tetszik innen menni, elbeszéli, hogy hol volt? — kérdezte újra nagy nyugtalansággal az öreg.

Mari pedig a tilalomra gondolt és elsápadt. Hideg futott végig rajta és a szive mélyéből mondta:

— Nem, nem mondom el senkinek sem.

És ezen a különös feleleten itt senkisé is csodálkozott. Az urnő szeretetteljes aggodalommal nézgette megint, az öreg cseléd pedig a vállára tette a kezét.

— Hát meg is áldja az Isten, ha nem szól semmit, — szólt ünnepélyesen és az ajtó felé nézett.

Mintha nyitották volna az előszoba ajtaját, léptek is hangzottak már és a következő percben benyitott a rózsás tanya gazdája.

— Csakugyan jól mondtam, — szólt, miután üdvözölte a hölgyeket. — A kis fickónak már nincs semmi baja. Annyira jól van, hogy meg is látogathatja az anyját.

— De . . . — szólt közbe Mari és hivatkozni akart a másik tilalomra.

— Értem, kisasszony. Bizonyosan alkalmazták erre a szegény dadára is azt a tilalmat, mely éppen olyan szokásos, mint szivtelen. A gazdája megtiltotta, hogy érintkezzenek a családjával.

— Valóban.

— Nos ezt a tilalmat meg kell szegni. A gyermek érdekében szabták ki, de kevés indító ok alapján. Az igazi üdvös intézkedés, még pedig a testvérke érdekében az, hogy a dada teljesen megnyugodjon és meg is lássa a gyermekét, sőt beszéljen is legalább az öreg szülével, ha a férje nem is mehet. Én tehát intézkedtem . . .

— Hogyan? — szólt közbe Mari.

— Csodálkozik, kisasszony? Már pedig én intézkedtem, hogy az öreg szüle meg a kis fickó még ma elmenjenek önnel. Intézkedtem, mert ember vagyok és orvos! — tette hozzá olyan szokatlan büszkeséggel, mely egészen elütött attól a nyugodt és szerény beszédmódtól, mellyel a fiatal ember beszélni szokott.

Mintha valakinek dacára, az egész világ hallatára kiáltotta volna el, hogy igenis ő orvos, még pedig olyan, aki tudva jól és becsületesen cselekszik mindig.

— Az vagy, az vagy, édes drága gyermekem, — mondta lelkesen az öreg cseléd, mintha egy kis fiúnak mondta volna, hogy királyfi vagy, tied az egész világ, mert én szeretlek és neked adom.

De aztán elszégyelte magát, megtörülte könnyes szemeit és kiment.

A rózsás tanya gazdája édesen mosolyogva nézett utána.

— Trézsi asszony még az én dadám volt, — mondta meghatva. — Sokszor azt hiszi: a térdén lovagolok és nekem igéri az egész világot . . . Eh!

Mikor így szólt, végigsimitotta a szemeit és arra erőltette magát, hogy nyugodtan, érzélgés nélkül szóljon.

— Tehát intézkedtem. Az öreg szüle és a gyermek lenn várják a csőszháznál. Ide nem hívhattam őket, mert . . . Önnek talán kellemetlen lett volna, ha megtudják, hogy eltévedt. Nem is tudják, hogy innen jött, felesleges is lesz említeni, egyszerűen magához inti őket és mennek . . . Kérem, ha úgy tetszik.

Az ajtó felé nézett és Mari felállott. Gyöngéden bucsuzott a betegtől és Trézsi nénitől, aki most már a Mari gallérjával került elő. A szive hevesen dobogott, a könnyei fojtogatták. Sohasem tudta jól elmondani, hogyan érték ki a rózsás tanyából. Csak arra emlékezett mindig, hogy a kis fekete kutya ugrándozva követte, fel is ugrott hozzá és hideg nyelvével megérintette a kezét.

A rózsás tanya vendége azt érezte, hogy mint jó barát hagyta el a küszöböt. Így haladtak végig a kövecses uton, a rácsos kapuig, melyen túl egy kocsi várakozott.

— Üljön fel, kisasszony, — mondta udvarias, de határozott hangon a rózsás tanya gazdája. — Nem engedem meg, hogy gyalog tegye meg az utat.

És mialatt Mari engedelmeskedett, odakünn sajátos dolog történt.

A kocsis leszállott a bakról és nagy galléros köpenyét átadta a gazdájának. Ez magára öltötte, felült a bakra és a kocsis lenn maradt.

— Szükséges óvintézkedés, — szólt mosolyogva és magas üléséről lenézett Marihoz. — Az öreg szüle bizonyosan firtatná: honnan, micsoda alkalmatossággal tetszik jönni és csak ebben az egy emberben bizom meg, hogy hallgatni fog.

Amig ezeket mondta, tréfás komolysággal ütött a mellére.

— Ugy sejtem ugyanis, — szólt komolyan és nagyon szomorú hangon, — hogy magának, kisaszszony, baja lenne abból, ha kirándulását részletesen megbeszélnék.

Mari még csak nem is felelhetett. A fiatal ember elfordult, kezébe vette a gyeplőt és a kocsi gyors pergéssel indult a csőzház felé.

OSZK

Nemzeti Széchényi Könyvtár





TIZENEGYEDIK FEJEZET.

Mese a régi titokról.

Elképzeltető, hogy milyen nagy nyugtalansággal várták vissza a nagyobbik leányt.

Lencsi néni már éppen ötödször szaladt át hozzájuk és körülbelül tizedszer kiáltotta el, egy-egy szaladáshoz legkevesebb két kiáltást számítva, hogy uram atyám, miért nem jöttem át akkor Marival?! Az egész dolog másként történt volna.

De hiszen ország-világ tudja, hogy Lencsi néni akkor nem jöhetett át. Zsiga bácsi éjjeli szenvedése nem szűnt meg nappalra, sőt még rosszabra fordult. A köszvény halálosan gyötörte szegényt és csak ugy csendesedett a fájdalma, ha Lencsi néni pontosan, minden félórán friss köteléket tett neki. És akkor, mikor Tita berohant és elvitte Marit, éppen egy ilyen félóra volt!

Lencsi néni mondta is az ő öregének, hogy most nagyon siet, gyorsabban tesz előbb vizes ruhát, arra szárazat s végül a jó meleg dunnát azzal a tilalommal, hogy Zsiga bácsi azért mert izzad, ne dugdossa ki a lábát. De hát mire mindennek végére járt, kendőt

kapott, átjött, Marinak már se hire, se hamva. Elszaladt, oda van, Isten csodája lesz, ha visszakerül elevenen!

Ujra meg újra megbeszélték Titával a szörnyű esetet, ablakot nyitogattak, utcaajtót nyikorgattak, de amint jött az este, sötétebb és hidegebb lett, Mari pedig nem mutatkozott, Lencsi néni kijelentette:

— Vége, megették a farkasok.

Tita pedig leborult a pamlagra, most is úgy arccal lefelé, mint mikor mérgeskedni szokott, de most igazán sirt, forró könnyekkel, nehezen dobogó szívvvel és imádkozott:

— Édes jó Istenem, csak most az egyszer add vissza Marit és én úgy engedelmeskedem neki, mintha maga az édes apám lenne, pedig ő csak a nagyobbik leány.

Jajgatott már a dada is, segített neki a testvérke, kit az általános nyugtalanság beteggé tett; minden épkézláb cselédet elindítottak a csőszház felé, hogy találják meg legalább a szegény Mari csontjait. Lemondtak róla, mégis várták, korholták a tettét, mégis siratták, mikor egyszer csak megállott egy idegen kocsi és leszállott Mari, még pedig teljes, nagy diadallal. Magával hozta a kis fickót, a nagy okot, amiért ez az egész ribillió történt.

Kirohantak a fogadására mindnyájan és a nagy örömben nem feledkeztek el kérdezősködni az érdekes vállalkozás részleteiről...

— Merre járt Mari?

— Micsoda idegen kocsi ez?

— Miért nem jött előbb vissza?

De leirhatatlan csodálkozásukra, nem kaptak kielégítő feleletet.

A kocsi, alig hogy megszabadult utasaitól, úgy eltűnt, mintha a szél röpitette volna el, az öreg szüle maga sem tudott semmit, Mari pedig egyszerűen

bocsánatot kért, nem bir beszélni, nem bir fenmaradni, megöli a fejfájás, le kell feküdnie.

Tita el nem maradt mellőle. Érezte, hogy a jó Isten csakis az ő imádságára adta vissza Marit, tehát neki meg kell tartania a fogadalmat. Olyan kedves, engedelmes, szelid volt a hangja, minden mozdulata, hogy Mari meghatva ölelte magához. Ha így lenne ezután mindig.

Lencsi néni ezalatt az öreg szülét faggatta, hogy legalább az idegen kocsiról tudjon meg valamit. De az öreg szüle is csak annyit tudott.

Elmondta, hogy ő is rettenetesen csodálkozott és így, amint oldalról nézte, a kocsi akkurátosan olyan volt, mint a Vertán Endre dr. uré, azé a különös uré, aki a rózsás tanyában lakik...

Lencsi néni ijedten nézett szét. Ha meghallanak ezek a falak! De az öreg szüle rögtön megvigasztalta, hogy a kocsi semmiesetre sem lehetett a Vertán Endréé. Azért nem, mert idegen kocsis ült a bakon. Egy német, rác, vagy süketnéma, aki az ő buzgó kérdéseire egyáltalában nem felelt. Már pedig ő az odavaló kocsist ismeri, az a Trézsi néni férje, az jó egészségben van, az három napja, hogy hozzá kocsiztatta a doktort — hogy áldja is meg az Isten minden haja szálát! — és azt más kocsissal ott fel nem cserélik. Ha olyan volt is a kocsi, a kocsis német vagy siketnéma és ő most is azt mondja, hogy nem tud semmit. Se azt, hogy honnan jöttek, se azt, hogy kinek a kocsija volt az!

Nem lehetett vele semmire sem menni, még Lencsi néni is letett a reményről. Átadta az öreg szülét Veronnak, aki persze azonnal meggyógyult a látogatástól, hogy kibeszélhette és kisírhatta magát.

Lencsi néni gondoskodott róluk, hogy legyen részük ennivalóban is, éjjelre pedig elvitte őket magához.

De egy félórai szünetben megint visszaszaladt és bekopogtatott Marihoz.

Mari az ágyban feküdt. Mozdulatlanul, a szemeit is lezárta. De nem aludt, — nem fog ő aludni tán egész éjjel sem — és felnézett Lencsi nénire, mikor a jó öreg asszony megfogta a kezét.

— Olyan sok mondani valóm van!

— Tudom, szivem. Mondtam is az öregemnek: átszaladok még alvás előtt, mert az a szegény gyerek rosszul lesz, ha nem könnyíthet a szivén. Nos hát mi történt?

Közelebb ült Marihoz, szeretettel nézett rá. Mari pedig felemelkedett párnáiról és fejét a Lencsi néni nagykendőjére hajtva elbeszélte viszontagságos kirándulása történetét.

A nagykendő elfogta, magába rejtette ezeket a vallomásokat és elrejtette jól abban a hűséges, öreg szivben, mely puha ráncai alatt dobogott.

— Most pedig édes jó Lencsi néni, — szólt Mari sápadt arccal, de elszánt hangon, — mondjon el nekem mindent a rózsás tanya lakóiról. Ha nem mondja el most rögtön, azt hiszem, hogy meghalok. . .

— Én is azt hiszem. Vagyis: a meghalásból nem hiszek egy betűt sem. Hanem azt hiszem: érkezett ennek a mesének az ideje.

És mialatt így szólt, meleg, okos szemeivel olyan mélyen belenézett a Mari lelkébe, hogy a nagyobbik lány, Isten tudja miért: piros lett, mint a rózsa és a szeme harmatos, mint az ibolya kelyhe.

— Most, igen, most elmondom, — szólt Lencsi néni és olyan közel ült Marihoz, hogy majdnem az ágyára kuporodott. Mint egykor Berta, mikor a jövőt szinezgették és napsugaras leányálmokról volt szó. De milyen egészen más volt most az, amit Lencsi néni a régi titokról mesélt! Teljes tizenöt évet vett

el a Mari leányéletéből s ennek a tizenöt évnek minden ragyogó örömét, muló bánatát. Ott kezdte, mikor Mari csak öt éves és anyátlan árva volt.

Mari erre a gyászra csak igen homályosan emlékezett. Csak annyit tudott belőle, hogy egy ideig nem csókolta meg senki, nem takargatta be és ő nagyon, nagyon szomjazott és fázott. Később Torbágyiéknál visszanyert sok mindent abból, amit elveszített és emlékezett rá, hogy a fázás és szomjuság fekete napjáról évenként csak kétszer emlékeztek meg. Olyankor ő is, Torbágyiék is fekete ruhát öltöttek, templomba mentek és diszes, nagy koszorukat küldtek Hategyházára. Látogatók is jöttek ilyenkor, sirtak Torbágyinével, aki rendesen elmondta:

— Igen, az egy nagy tévedés, mondhatni gyilkosság volt.

Most ez a sok emlék mind megrohanta és ő remegve simult Lencsi nénihez, leste a szavait: mi történt akkor?

Lencsi néni pedig egyszerűen, a falun élő aszszonyok jó emlékezőtehetségével mondta el az egészet.

Igen, a Mari mamája akkor hirtelen és súlyosan megbetegedett. A régi öreg doktor sürgős műtétet ajánlott, de annyi idő, hogy a fővárosból hivjanak segítséget, már nem volt. A környéken néztek szét és megtudták, hogy Vertán Józsefné fia, aki idegenben orvosi diplomát szerzett, itthon van. Az egyetlen másik doktor, aki segítségül jöhetett az öreg orvos mellé.

— Több sehol sem volt?

— Sehol. Ezt az új és fiatal doktort hitták el azon a szomorú éjszakán. A két doktor aztán segítséghez fogott, elaltatta, majd gyógykezelés alá vette a beteget. A műtét akkor éjjel sikerült.

— Hanem?

— Hanem másnap reggel a beteg csak egy pár percre ébredt fel s aztán örökre lezárta a szemeit.

— Irtózatos.

— Az volt mindnyájunknak. De különösen szegény atyádnak, aki már akkor is indulatos, ideges ember volt. Az öreg házi orvosban egy percig sem kételkedett. Ismerte régen. De itt volt az a másik, az idegen, a fiatal, tapasztalatlan.

— Dr. Vertán Endre.

— Az. Ennek a fejére zudult minden gyanuja, elkeseredése, átká. Arra, hogy ez a halál Isten akaratából történt és bekövetkezett volna más körülmények között is, ő elkeseredésében nem is gondolt és nyilvánosan, botrányosan tévedéssel és gyilkossággal vádolta a fiatal doktort.

Ez az eset óriási lármát ütött az egész környéken. Hiába jöttek tudósabb férfiak, akik bebizonyították a fiatal doktor ártatlanságát, a bizalom elveszett, ez a rettenetes vád az emberek nyelvén kiélesedve, elmérgesedve haladt tovább és az egész vidéken lehetetlenné tette dr. Vertán Endrét, aki pedig itt akart letelepedni.

— De hát miért nem ment el innen?

— Hja! miért? Ez a szörnyű eset az ő fiatal lelkét is lesujtotta, ezenkívül itt volt az anyja.

— Bizonyosan már akkor is beteges volt.

— Beteg a férje halála óta. Ezt az öreg nő nem vihette el a régi házból, a férje sirja mellől, el sem hagyhatta, mert örökös gyógykezelésre, ápolásra szorult.

— És itt maradtak.

— Itt. Érzékeny, büszke lelkű emberek. Arra, hogy az eset után újra ismeretséget kössenek, nem is gondoltak. Elvonultak, elzárkóztak az emberektől és megélték abból, amit a ház és a kis ősi föld adott.

— A földből ők is!

— Ők is, mint mi nemsokára. Csak láttad volna a házuk táját. A kertet, a baromfi-telepet, a méheést, a gyümölcsöst. Valóságos kincses bányá az és busásan fizeti vissza a ház lakóinak munkáját. A legnagyobb munkát természetesen a fiatal ember végzi. Neki a föld mindene: felesége, barátai, ezt árasztja el gondjával, szeretetével és ez ad nekimindent: életet, vigaszt, feledést.

— És sohasem megy emberek közé?

— Csak társaságba nem megy. Uri emberek közé, akik annak idején foglalkoztak a rágalommal. De a betegeket annál inkább felkeresi s ezek között leginkább a beteg gyermekeket.

— A Veron kis fiát is meggyógyította.

— Meg. Majdnem minden gyermeket. Áldott a tudása, szerencsés a keze, a nép szereti is. De ő a szegény nép szeretetéből meg nem élhetne. Mit fizethetnek azok? Ott hagyja a díját orvosságra s ha nem elég, még ad hozzá abból, amit neki a föld busásan juttat. Otthon pedig az anyját gyógyítja, aki a nagy rágalom óta nem bír lábra állni, a fia vesztett dicsőségét, fényes pályáját siratja. Nem vigasztalhatja meg senki. Talán, talán, ha csoda történnék.

— Mi, oh, mondja: mi?

— Ha megbánná tévedését, igazságtalanságát valaki, ha ő maga menne el az öreg asszonyhoz és bocsánatot kérne tőle, ha igazolná a fiát . . .

— De hát ez lehetetlen! — jajdult fel Mari. — Édes atyám erős, büszke magyar ember, nem alázza meg magát.

— Így mondják. De lásd kis lányom, én gondoltam valami mást.

— Mit édes néni?

— Ha valahogy úgy fordulna az élet. Hogy: én magam sem tudom. De valahogy jobbra, szebbre. Ha egyszer csak úgy történe, hogy a lány hozhatná

helyre azt, amit az atya fájdmában igazságtalanul vétett. Ha valami ilyen történne . . . Mondtam is az öregemnek . . .

— De mi? — kérdezte Mari és piros arcát letakarta a párnáival.

— Én nem tudom, — felelt hamiskás mosollyal Lencsi néni. — De én már gondoltam ilyenfélét.

— Én nem tudom, hogy mit és micsoda indokból, — szólt Mari a párnák alól.

— Már régebben. Még pedig egy találkozás óta.

— Micsoda találkozás óta?

— Hm. Azóta, amelyről nekem nem is akart szólni a kisasszony.

— A pillangóról!

— Arról ám. Én azért valahogy mégis megtudtam, hogy milyen volt az a farkas, aki a kisasszonyokat meg akarta enni. És én még hogy féltettem őket! Persze a kisasszony szeretné tudni, hogy mi uton-módon jöttem rá . . .

— Bizony nagyon szeretném.

— Hát egyszerűen nem mondom meg. Várjunk. Majd ki fog derülni ez is egy valószínűleg nagyon kedvemre való eseményből.

— De én nem értem édes Lencsi néni.

— Nem is akarom, hogy mindent megérts, — nevetett a kedves öreg. Megcsókolta Marit, felállott és összefogván nagy kendőjét, menni készült.

De mielőtt eltávozott volna, megtörölte a száját és komoly hangon mondta:

— Bizzuk a jó Istenre. Addig pedig beszéljünk okosabb dolgról.

— A konyhapénzről, — szólt tréfálkozva Mari. Még mindig nagyon piros volt, de beszélt, mert azt hitte: ha nem szól, Lencsi néni meghallja még a szive dobogását is.

— És a többiről. Mielőtt a tél beáll, nekünk

meg kell ismerkednünk a földdel, a mi egyetlen, legjobb barátunkkal, Mari.

Már későre járt. Majdnem szürkült az ég, mint akkor régen, mikor bohó, lányos tervezgetéseik után elaludtak Bertával egy közös párnán. Mari most is fáradtan hajtotta le fejét, de az álma egészen más volt, mint akkor.



OSZK

Országos Széchényi Könyvtár



TIZENKETTEDIK FEJEZET.

Két levél.

Néhány nap mulva két levél érkezett a hategyházaik csöndes házába. A rendes gyalogposta hozta az állomástól és a Torbágyiné által küldött könyvek és lapok között két levél is volt.

A Mari címére jött mind a kettő.

Az egyik zöld kartonlapból állott, felfelé haladó majd visszaeső betűkkel címezve, ibolyaporral behintve. Ezt Berta írta.

A másik nagy, fehér borítékba zárt levél volt, erős, fekete, férfias írással Ballay Mária urhölgynek címezve.

Mari elsápadt, amint meglátta és félve dugta a felbontatlan lapok alá. Először mégis a Berta levelét akarta elolvasni.

Torbágyi Berta hosszú levelet írt. Azzal a sajnálkozással kezdte, hogy milyen üres a ház Mari nélkül. Mennyi idő múlt el azóta, hogy Mari azon a sötét, hideg reggelen elment az ő kis kék szobájából, de azért nekik olyan, mintha nem is ment volna el igazán. Mintha csak vásárolni indult volna. Most a

boltban jár, aztán délfelé becsenget. Hoz virágot a mamának és cukrot Bertának.

De bizony hiába várják és ezért ők mindnyájan nagyon szomorúak. Bertácska már annyira szomorú, hogy bő lett a kék selyem blúza és a mama azt mondta, hogy még beteg lesz ez a gyerek bánatában. Hát ne hagyja Mari meghalni. Hiszen mindig úgy szerette. A halálát csak nem kívánhatja. Hanem pakoljon és jöjjön vissza. Eddig már bizonyosan rendbe hozott mindent és otthon nincs rá semmi szükség. Aztán Hategyházán micsoda nagy sár van és nincs színház, se felolvasás. Itt most kezdődik minden és a mama olyan szívesen elvinné Marit is. Ha nem is bálba, mert hiszen a gyász miatt nem szabad, de legalább sétálni a kirakatok előtt! Milyen jó volt tavaly! Emlékezik-e még Mari? A cukrászhoz is el fognak menni és ami fő: Bertácska megint bejár hozzá esténként és majd mesélnek megint. Csak jöjjön vissza Mari. De . . .

És itt egy óriási poca jelölte meg azt a helyet, ahol elakadt a Berta fürge pennája és a kis tervezgető szünetet tartott, mert valahogy furfangosan akarta tovább írni a levelet. De nem sikerült és Berta végre is kiírta az igazat:

— De, édes Mari, a kis vadmadarat ne hozd el hozzánk. Tudod, szeretjük mi őt is, hanem mihozzánk nem igen való az ő furcsa szokásai végett.

Mari nevetve hajtotta össze a levelet. Nevette, hogy Berta így írta: végett. De jobban nevette azt, hogy a furcsa szokások sem igen voltak már meg.

Hiszen Tita ime itt ül a szobában szépen, csinosan, tisztán felöltözve és szaporán jegyezget egy Háztartástanból, melyből mára leckét kapott. Ugy bizony, Tita belenyugodott már abba is, hogy leckét adjanak neki, de Mari adja, az édes, jó Mari, aki sohasem parancsol.

— Mit nevensz Mari?

— Berta levelének örülök.

— Tehát Berta írta azt a zöldet?

— Igen.

— És a másikat?

Ah, egyszerre vége volt a jó kedvnek. Mari hátán hideg futott végig és még a hangja is elváltozott, amint mondta:

— Azt még nem néztem meg.

De azért nagyon jól tudta, hogy ki írta. Azonnal megismerte azokat az erőteljes, határozott vonásokat, melyek éppen oly erősek és hajlithatlanok voltak, mint az, aki írta. Eddig mindig csak a szeretet hangján szóltak hozzá azok a betűk. Kedves híreket adtak tudtára otthonról, ígéretet mondtak, gyöngéd jutalmakat fejeztek ki. De vajjon így lesz-e ezután is? Fog-e még a levél írója úgy szólni hozzá, mint régen?

— No, hát nézzük meg már, — mondta Tita.

Felvette az ujságok közül és örömmel kiáltotta.

— De hiszen ezt édes apa írta! Bontsuk fel hamar. Hátha azt írja, hogy még ma hazajön.

— Hogy még ma hazajön, — mondta Mari is, de reszketett a keze, amint felbontotta.

— Én olvasom el. Én, én! — kiáltott Tita és Mari szívesen adta át neki, mert hiszen ő most még a szemét is összeszorította, nehogy meghallják a szive dobogását.

Tita pedig olvasta:

— Kedves gyermekeim!

De aztán elszomorodott az arca.

— Több dolgom akadt, mint előre gondoltam s ezért nem mehetek haza még ezen a héten, lehet, hogy a jövő héten sem, — olvasott Tita, aztán szomorúan mondta:

— Nem jön haza az édes apa!

— Dolga van, — szólt komolyan Mari és bár sajnálta, hogy atyját nem láthatja meg, mégis megkönnyebbült. A jövő hét végeig elfelednek mindent és az ő kirándulása szóba sem jöhet.

Gondolatban borult most az édes atya elé és buzgó szavakkal mondta.

— Bocsáss meg nekem, akaratlanul vétettem a tilalmad ellen, de fogadom, hogy még így sem fogok soha másként cselekedni, mint ahogy te akarod.

Gondolatai közben megindultak a könnyei és a keze remegett, amint a szívére szoritotta. Talán hangosan is felzokog, ha Tita örömmel nem fut ajtót nyitni, miután az udvari ablakon át meglátta Lencsi nénit, aki most megint professzori minőségben jött hozzájuk. Csakhogy ezuttal nem a testvérkéről, nem is a konyhapénzről, hanem a földről tart előadást.

— Hát készen vagytok-e már? — kérdezte vigan. Beszéd közben mindjárt át is nézte az egész lakást és megelégedését fejezte ki.

A falusi szobák, melyeknek falát, ablakait, pallóját, régi butorait mind a Mari ügyes és szorgalmas kezének remekei diszitették, hol finom izléssel volt elrendezve himzett függöny, festett képkeret, váza, égetett állványok, festett párnák, csipkézett takarók, valóban kedves látnivalót nyújtottak.

De nem lett volna semmitem ilyen elragadó, ha nem ragyogott volna a tisztaságtól. De erről már gondoskodtak a lányok.

Mari, veleszületett tisztaságszeretetből, inkább fáradzott, mintsem port türjön a közelében, Tita pedig követte Marit csak azért, mert senkisem parancsolta neki. Mint független foglalkozást valósággal megszerette a takarítást és most már jó részben az ő külön dicsősége volt az, hogy Lencsi néni nagy megelégedésében olyat csipett az arcán, hogy csak úgy pattant.

— Ez már beszéd, — szólott a kedves öreg néni. — Mondtam is az öregemnek: a szobák kitűnően átformálódtak. De a szoba még nem minden. Jaj annak a háziasszonynak, akinek a szeme csak az ajtóig néz.

— Hát hová kell még nézni? — kérdezte Tita, — Én az ajtót kívül-belül letörlöm és megfényesítem a kilincset is.

— Helyes, fiacskám, de a konyhán, kamrán, pincén át kell nézni messzire le, a föld mélyéig.

— Na, ezt nem értem! — mondta Tita őszintén és látván, hogy Mari kendőt vesz magára, készült ő is.

Fogalma sem volt róla: hová indulnak. De ahová nem küldik s ahová Mari megy, oda elmegy ő is.

El is ment velük és majd nyitva maradt a szája csodálkozásában, amikor azt látja, hogy Lencsi néni egyenesen a kert felé tart és Mari követi.

A kertben nem volt semmi. A sok giz-gaz elrothadt már, a vén fák lombja lehullott. Elpusztult a málnás is és kopáran emelkedett ki belőle a Tita házikója.

Tita odanézett. Eszébe jutott a «mult», elpirult és elhatározta, hogy azt a házikót ő maga szedi szét úgy, hogy még nyoma se maradjon.

Nagyot nézett, amikor egyszer csak azt mondja Lencsi néni.

— Ezt pedig el kell pusztítani és gyökerestől átváltoztatni.

— Én is éppen azt gondoltam! — mondta Tita.

— Te?

— Igenis. Azt a házat onnan elpusztítom.

— Én pedig a kertre gondoltam és ennek lesz itt alapos pusztítása, — mondta Lencsi néni és kezével a kert négy tája felé mutatott.

De nemcsak mutatott, hanem oda is indult és összezsavart esernyőjével csodálatos vonalakat húzott

hol a földre, hol a levegőbe. Közben pedig beszélt. Halált mondott a korhadtt fák fejére és az évekig bátran szaporodó giz-gazra végpusztulást. Ásós emberek jönnek ide és felforgatják a föld nyugalmát. Beszédjéből kiszinesedett egész uj képe a jövődönnek. Amott a napos részen, ahol a kerítés tövében a kis ér futja utját, méhes lesz és a méhes körül hársak, akácok, sok illatos virág. Amott a tulsó részen csinos ágyakra szabott konyhakertben a konyha és pince élelmi szereit teremnek meg. Azontúl lesz az uj gyümölcsös. Na, meghagyjuk a málnást is. De amoda hátul a homokos talajon az uj baromfiudvar épül. Ott lesz a pirosfedelű tornyocskáival, fehér udvarával, magas hálójával a tollasok birodalma. A ducban fehér galambok laknak majd. A tyukpalota pincéiben hosszufülű fehér nyulacsókák. De magát a szárnyasok palotáját, tágas udvarát tyukok, kacsák, libák, csirkék töltik be. Kakas ur megkapja a szemétdombját, libáék a csillogó vizü tavat és a konyhakert hulladéka meg a gyümölcsös fogságba ejtett rovar-népe látja el dús táplálékkal az egész hadat. Szépen gondozott világban boldog lesz itt a legkisebb csibe is és még a legvénebb tyuk is szorgalmasan kapargat — konyhapénzt Marinak.

— Azt bizony, édeseim. Mert a mi tollas népünk többet fog termelni, mint amennyit a ház elemészt; a kert többet termel, a méhek többet dolgoznak. Mi azt vásárcsarnokokba szállítjuk s a pénzen bevásároljuk azt, amit a konyhánk még megkíván, de amit földünk közvetlenül már nem adhat.

— És ez jövőre már mind meglesz! — kiáltott fel Tita.

— Ha nagyon szorgalmasak, gondosak lesztek és ha engedelmeskedtek nekem, azt remélem, hogy a jövő őszön mi egy egészen más nyári világtól fogunk elbucsuzni ezen a helyen.

Mari egyszerűen kezét nyújtott, ígérete jeléül. Tita elgondolkodott.

— Ha engedelmeskedünk . . . Hm. Mind a ketten, tehát én is. Akkor meglesz itt minden . . .

Savanyu arcot vágott, bajos dolog az engedelmesség. De aztán gondolatban látta a fehér galambokat, a piros szemű nyulakat, a virágokat, az érett gyümölcsöt . . . Eh, Isten neki . . .

Felcsapott ő is és szive mélyén szentül megfogadta, hogy igenis, engedelmeskedni fog. Hiszen, ha jól vesszük: Mari nagyobb, okosabb és lám, ő is megteszi.

— Engedelmeskedünk! — kiáltotta el olyan hangosan, hogy ha közel állnak a házikóhoz, hát a régi dac erős vára most ettől a hatalmas hangtól is összedül.

Mari boldogan nézett össze Lencsi nénivel és ez a jóleső boldogság nem hagyta el akkor sem, amikor egyedül volt a szobájában a Berta levelével és leült, hogy választ írjon neki.

Amint a papír fölé hajolt, feltűnt emlékében a régi világ. A pompás, finom, uri élet, amely annyira illett e kitűnő lány lelkéhez, a szórakozások, a szeretet, amely amott várja . . . És itt a kopár föld, amelyen neki kell teremtenie új világot . . . És még sem borult el az arca egy percre sem. Az anyák, a jó asszonyok nagy lelki vigasztalását érezte kötelességeiben, kivívott sikereiben a nagyobbik leány és őszinte szívvél, megbánás nélkül írta meg a másik levelet.

— Köszönöm jóságos gondoskodásokat edes Bertám, de én nem mehetek el innen. Ne sajnálj és hidd el, hogy igazán boldog vagyok és engemet igen sok örömmel kecsgett az élet.





TIZENHARMADIK FEJEZET

Szomoru találkozás.

Lencsi néni jóslata beteljesedett.

Alig mult el egy év az után, hogy kerti előadását megtartotta, a nyár utolsó hónapjában már igazán gyönyörű új világtól kezdtek bucsuzni. A gyümölcsös nem volt ugyan még egészen olyan, mint gondolták, de a méhes, a konyhakert s főképpen a szárnyasok birodalma annyi sikert, örömet szerzett Marinak, hogy sokszor azt hitte: álmodik és a régi sivárságban fog felébredni.

Olyan hamar mult el ez az egy esztendő és mennyire megváltozott minden. Mari, amikor a gyarapodó fák alatt sétál, amikor eléje gyűlnek vidám szárnyasai, mikor a busás zöldség-termést szállítja, vagy a fényes méz-üzleteit bonyolítja le, mindig édesen emlékezik vissza és áldja Lencsi nénit, mert tudja, hogy nagyobb részben neki köszönhet mindent.

Lencsi néni ugyanis, miután feltétlen ura lett még a Tita engedelmességének is, teljesen kezébe vette a Ballay-lányok nevelését s a környezet átváltoztatását. Amennyi időt csak elvonhatott a maga jó

kerekeken járó háztartásától és Zsiga bácsitól, aki ebben az évben kevesebbet szenvedett, mindet a Ballay-házra fordította. Velük volt külső és belső teendők között. Odakünn vezette a létesítendő külső-gazdaság épülését, idebenn házias munkára tanította őket.

Félretették a himzőtűket, ecsetet, drága selyemszálakat és avult fehérneműt vettek a kezükbe. Lencsi néni megismertette őket a kézimunkák királyával: a stoppolással. És észre sem vették: a Tita ruhatára, a ház züllött fehérneműje szépen rendbejött.

— Lássátok, édeseim, — mondta Lencsi néni, — annyi időbe sem került, mint amennyit egy smyrnaszőnyeg öltögetése vett el és nem emésztett el száz forintot, hanem megtakarított háromszázat.

A Ballay-lányok pedig örömmel öltögették az egyhangu fehér öltéseket, amelyeknek csak az eredménye szép, mert azt jólétnek nevezik.

Ilyen öltögetés közben teltek el a délutánok és sokszor a hosszú esték is, amelyeket egyszerű, de igaz szívből fakadt beszélgetések élénkítettek. Ballay ur lassacskán beszüntette hosszabb utjait és otthon maradt. A kis csendháborítótól nem tartott már, mert a testvéрке pompásan átváltozott. Miután okosan bántak vele, ő is okosan fejlődött és betöltvén első esztendejét, elrugta a pólyáját, beleugrott rózsaszínű cipőjébe anélkül, hogy túlságos gondot okozott volna.

Már elválasztották, de Veron tovább is náluk maradt s minthogy Mari közbenjárására a házba vették a kis fickót is féltestvérnek, játszótársnak, a gyermekszoba táján teljes megelégedés és jólét uralkodott.

Künn pedig megkezdte gyarapodását a külső gazdaság. A Mari háztartása egy percre sem akadt meg s a bevételek rovata dúsabb lett, mint a kiadásé.

És mindez a munka ment szépen, könnyen, mert Titában valóban engedelmes és hű társat találtak.

Szóval: ezer oka volt Marinak arra, hogy teljes megelégedést érezzen. De azért a Mari arca sohasem ragyog teljes diadallal és jóságos szeme mélyén mindig ott lappang egy bánatos gondolat.

Oh, nem a Torbágyi-ház vidám, uri életét nélkülözi. Egy ilyen okos lánynak nem is lehetnek közönséges bánatai. Csak egyszerűen nem tud felejteni. Sokszor gondol arra a késő esti utra, amikor a sorsa a rózsás tanya fedele alá vezette. Eszébe jut a beteg öreg asszony, a fiatal ember, akinek világi pályája olyan igazságtalanul ketté szakadt. És ilyenkor nagyon fáj a szive, mert hiszen tudja, hogy azokra, akik őt, nagy bajában olyan keresztényi szívvvel segítették, a Ballay-házból szállt egykor a szégyen, a szomorúság, igazságtalan haragból, érdemetlenül.

Naphosszat, amikor éber szemére, fürge lábaira, dolgos kezére a ház annyi részében és olyan sokszor volt szükség, elcsendesedett ez a bánat.

De ha egyedül maradt, nem volt neki ennél édes-búsabb gondolata soha.

Különösen akkor árasztotta el vele az egész lelkét, amikor jártában-keltében a rózsás tanya felé fordithatta szomoru szemeit.

Sohasem volt jobb alkalma ezekre a visszaemlékezésekre, mint éppen ma, ezen a szép nyárutói napon, amint hazafelé kocsiztak Titával, a testvérkével és egész pereputtyával a pusztai rokonoktól s arra az utra fordultak, ahol egykor olyan csufosan elakadt a pillangó.

Csakhogy most nem a tiszteletreméltó családi bárkával döcögtek. A pillangó úgy eltűnt akkor, ama nevezetes utazás idején, hogy nyoma sem maradt. Mintha szétszedték és elhordták volna a pusztá apró manócskáit, akik szeles időben kibujnak a pusztai

ut mély árkaiból, ott hagyják papsajt alá épített házacskáikat és hegyeset füttyölve kergetik magok előtt a pimpó gazdátlan, borzas fejét. Ugy eltűnt, nyoma sem maradt. Talán még hirt sem hallunk felőle, ha valami csoda nem történik.

A Ballay-lányok tehát most magas kerekű, zörgős, de biztosan haladó sárga kocsin ültek és vigan haladtak egyenesen a csőszház felé.

Mari már messziről látta a zöld ablakos, fehér házikót és szívét ellepték a régi, bánatos emlékek. Iparkodott félrenézni, nehogy Tita észrevegye arcának elborulását. És amint így félre néz, látja, hogy a Veron arca is elváltozott. Mosolygó, piros, egészséges arcán most olyan nagy kívánczóság látszott, hogy Mari mosolyogva fordult felé:

— No mi baj, Veron?

— Nagyon szeretnék ott a fordulónál leszállni, ha meg nem sértem a kisasszonyt.

— Aztán miért, Veron?

— Hogy elszaladnék egy kicsit az öreg szüléhez. Egy hete már, hogy odajárunk, hirt se hallottunk felőlük. Bizony ennyi idő alatt még meg is halhatott arra felé valaki.

— Hát jól van. Szálljon le s menjen egy kicsit haza, a testvérekére majd vigyázunk mi.

— Én, én vigyázok rá! — buzgólkodott Tita, aztán nagyon ünnepélyesen szólt a babához: — Gyere ide Tita nénihez.

Testvéрке kegyesen fogadta a hívást, átült a Tita ölébe s nyomban annyira belemerült a Tita nyakláncának a vizsgálatába, hogy bizony el is felejtett a dadájától egy olyan hegyes sivalkodással elbucsuzni, amelyet pedig mindenki várhatott volna tőle.

Veron tehát leszállt és az öreg kocsis alázatos kérdéssel fordult Marihoz: hajtson-e tovább?

— Nem, várjon még egy kicsit! — szólt Mari,

mintha jó gondolata támadt volna. — Hosszu volt az ülés, szálljunk le mi is Tita és menjünk . . .

— Arra, amerre Veron ment? — szólt ijedten Tita. — De hiszen az balra esik és arra nekünk még csak nézni sem szabad sohasem, — magyarázta félig ijedten, félig kíváncsian Tita.

— Tudom, édesem. Nem is megyünk mi arra. De nézd, a csőszházon innen jobbra, a temető felé kanyarodik a gyalogut. Menjünk oda. Hiszen egy hete már, hogy nem vittünk virágot nekik.

— És aztán a kertek felé megyünk vissza gyalog?

— Ugy mint máskor is szoktunk.

— Gyerünk.

Jól elrakták az apró pakkokat az ülések alá, hazafelé indították az öreg kocsist, ők pedig elindultak arra, ahol a temetőbe kanyarodott a gyalogösvény. Elől Tita, karján a testvérke és utánok Mari.

Jól ismerték ezt az utat. Tavasz óta igen gyakran jártak ki. Gyönyörűen gondozták a két anya sirját és órákat töltöttek a virágok között. Mari ilyenkor, gondolatban mindig beszámolt minden tétével a jó anyának, kinek nevét imái között mondta ki. S ha egy-egy ilyen látogatás után könnyebb lett a szive, hazatérőben mindig azt gondolta:

— Ő, aki már mindent tud és mindent megbocsájtott, igazat adott nekem. A régi vétkem meg van bocsájtva és én büszkén nézhetek az emberek szemébe.

Most is erre gondolt, kicsit elmaradt Titától, aki a testvérke kedvéért gyorsabban lépkedett és iparkodott utolérni őket.

De Titát már nem is látta. A temető kapuja széltére nyitva volt és Tita valószínűleg itt ment be ahelyett, hogy a Mari által választott uton, az ajtóig került volna.

Szokatlan dolog volt az, hogy ez a kapu nyitva legyen.

Valószínűleg temetés volt, a gyászolók nem régen távoztak, odabenn az utakat egyenetlik és a kaput még nem csukták be. Amint jobban közeledett, már látta is a koldusokat, amint szedelőzködtek, hogy ők is hazatérjenek a menet után.

— Temetés volt, — gondolta Mari és a szive elszorult. Egyetlen olyan ismerős ház volt itt a környéken, melyről egy heti távollét alatt a Lencsi néni levelei nem emlékeztek meg. A kis zöld zsalus ház, a csendes tanya ott a rózsák alatt . . .

Gyorsabban haladt előre és ő is egyenesen a nyitott kapunak tartott.

A kapu egyik szárnyát éppen akkor csukta be a temető őre.

— Tita kisasszony már arra felé van, — mutatott a kezével, aztán látva azt, hogy Mari csak áll és szomoruan, ijedten néz rá, tovább beszélt.

— Temetés volt.

— Látom.

— Most mentek el a gyászolók, odabenn már készen van a hant.

— Igen . . . De kit temettek? — kérdezte Mari és érezte, hogy a szivét szomorú sejtés árasztja el.

— Ozveggy Vertán Józsefnét. A rózsás tanyából. Nem tetszik tudni?

— Nem. Most jövünk a pusztáról.

— Bizony meghalt, elpihent. Sokat szenvedett, Isten nyugosztalja. És most már egyedül maradt az áldott jó fia. Nem tetszik ismerni?

Mari csak bólintott. Szó nem jött az ajkára.

— Áldott ember az. A rózsák gondozója meg a gyerekek doktora. Tetszik tudni: csak így emlegetik. Mivel hogy ő tenyészt itt legszebb rózsákat amoda, ahol még a házat is elborítják a rózsák és csak úgy

emlegetik itt, hogy a rózsás tanya. Meg a gyerekek doktora, mivelhogy nagy embert sohasem gyógyít, de a beteg gyereket ő maga felkutatja. Az én két kis fiamat is ő rántotta vissza a másvilág kapujából, hogy áldja meg az Isten.

— Hogy áldja meg az Isten, — mondta utána áhítatosan, gyöngéd, mély hangon Mari és elindult az ő virágos sirjai felé.

Tita már ott volt. Testvéрке lenn ült a puha gyepen, sárga virágokat szedegetett, Tita pedig éppen bevégezte az imáját.

— Nézd, uj sir van a másik soron. Egy öreg özvegy asszony költözött ide. Megnézed, Mari?

Mari már egyenesen oda tartott és csendes áhítattal állott meg a friss hant mellett. Lenézett a nedves, fekete földre és úgy tetszett neki, mintha azt a sajtóságosan szép, régies szobát látná. Mintha hallaná a tűz pattogását, a cica dorombolását és azt a kedves, feledhetlen kérdést:

— Nem fázik, édesem?

És fájó szívvvel gondolta el, hogy ez most mind, mind eltűnt. Az az áldott szenvedő asszony sohasem látja többé az ő virágos szobáját, nem melegszik a szelid tűz mellett, nem hallja a cica muzsikáját és nem gondoskodik soha senkiről, mert hiszen ő vele is hiába foglalkozik már valaki. Hiába takargatná, hiába szólitaná, ő már nem érzi.

És amint ezt így elgondolta, egyszerre azt érezte, hogy valamit mégis tehet ő még azért, aki oda-lenn pihen.

Gyorsan visszafordult, Titához sietett és el-elakadozó szóval mondta:

— Tita, itt olyan sok a virág, Tita, ott a másikon egy szál sincsen. Én azt hiszem, ők is adnának annak, akinek nincs.

Tita csodálkozva nézett rá és azt mondta:

— En is azt hiszem.

— Hát nézd édesem, vigyünk át innen, ültessük el, akarod?

Tita, mindent akart, ha előbb megkérdezték tőle, hogy akarja-e?

Most sem ellenkezett és azonnal lekuporodott a virágos hantok közé, hogy munkához lásson.

Mari is mellette volt. Elővette zsebkését és a kertészkedésben gyakorlott kezeivel egymás után szedte ki a nyíló virágokat. Tita szatyrot csinált a felső ruhájából, abba rakták. Aztán pedig átvitték az üres hanthoz.

— Te csak nézz vissza a testvérkéhez, Tita, majd elültetem én.

— De én azalatt ujakat szedek.

— Amint akarod.

És így ment a munka gyorsan, szaporán. A nap még fenn ragyogott az égen, ott bujkált a jegenyefák sudar ágain túl, mikor a Ballay lányok már elkészültek az ültetéssel.

Az idegen sir éppen olyan virágdiszben tündöklött, mint a másik kettő.

— Milyen szép így, — sóhajtott Mari, de majd hanyatt esett, mert Tita egyszerre nagyot kiáltott.

— Jaj te!

— Mi bajod, Tita?

— Na, hiszen mi szépen dolgoztunk. Mari, Mari, hol jár az eszünk?

Mari elpirult és nem mondta meg: hol. De Titára ránézett aztán és megkérdezte:

— Mi bajod?

— Hogy mi bajom! Na, szép kertész kisasszonyok vagyunk. Hiszen a virágzó tövek nem fognak már megfakadni nyár utólján. Hiszen az egész munkánk kárba vészett. Inkább tépjük ki újra mindet, mintsem kinevessen érte valaki.

— Nem, Tita, nem. Nem fog kinevetni senki. Hagyjuk, édesem. Hátha mégis sikerül. Én . . . majd . . . kinézek ide s meglátom: megfakadt-e?

Tita még akart valamit mondani, de túlról hegyes sivalkodás árulta el, hogy a testvéрке megunta a kirándulást és hazafelé készül. Tita egy-kettőre mellette termett, karjára vette és a Ballay-lányok most már sietve indultak hazafelé.



OSZK

Országos Széchényi Könyvtár



TIZENNEGYEDIK FEJEZET.

Váratlan események.

Másnap éppen abban fáradozott Mari, hogy dinnyehajból, tökből, paradicsomból izletes, finom csemegéket készítsen télire a Lencsi néni utmutatása szerint. A kedves öreg asszony ugyanis azt mondta:

— Látjátok, édeskéim, ezek tulajdonképen csak feleslegesek és hulladékok. A nyár dús ajándékai után most nincs is rá szükségünk, észre sem vesszük, ha elpusztulnak. De majd télen! Mikor a hideg elvon mindent, mikor az asztal mellé gyülünk s olyan szomoruan gondolunk az elmúlt nyár pazar gyümölcsajándékaira. Milyen kellemes meglepetés lesz, ha Tita eltűnik s egy tál pompás gyümölccsel tér vissza. A cukor és a mi ügyes kezünk előteremti azt a varázst, hogy fűtött szobában, zuzmarás ablakok mögött mi a szép meleg nyár pazar ajándékát látjuk viszont.

Mari az ő szép kis kamarájára gondolt, melyben cifra papirok diszében, csillogó üvegen át mosolyogtak a sárga, piros, zöld gyümölcsök. Mintha annak örülnének, hogy milyen kellemes meglepetést szereznek majd a télen!

Ezekre gondolt és igazán nagyobb büszkeséget érzett, mint egykor, ha keserves nyakgatás után végre betanult egy szonátát. Abban, hogy a gyümölcssei izleni fognak, teljesen biztos lehetett.

Szaporán hámozgatott, törölgetett, válogatott és kavart most is, mialatt a haladó idő mindez örömnél nagyobb meglepetést készített neki.

A postás-fiu erre tartott és hangos, vidám köszöntés után letette a szállitmányát.

A tarka boritékba zárt lapok odaestek a felhalmazott gyümölcs közé és a levelek mintegy varázsütésre a Tita kezébe jutottak.

Ez az ismeretlenül nyilott kis vadvirág sohasem kapott senkitől sem levelet. De azért a levelek érkezését mindig nagy eseménynek tartotta és diadallal adta át Marinak, ha elolvasta a nevét.

Mindig titkos remegéssel leste: vajjon mi lesz benne és boldog volt, ha Mari olvasás közben felkacagott.

Most is odaadta a levelet, most is várta a hatást, de Mari most nem kacagott. Kedves, szép arca előbb megnyult, aztán nagyobbra nyílt a szeme, mintha csodálkoznék, végre egészen megdöbbenve mondta:

— Hallatlan! Berta férjhez megy és nekem haladéktalanul el kell mennem hozzájuk.

Lencsi néni néhányszor felkiáltott:

— Uram, Isten, mi lesz a világból! Alig hogy felcseperedett, máris menyasszony!

S miután így könnyített a lelkén, azt mondta:

— Tulajdonképen jó időben történt a dolog. Ilyenkor szünetel a kert, a méhek nem adnak gondot, a baromfi-udvar el van látva. De ha tavaszkor esett volna, inkább mult volna el a menyasszonyság, mert akkor annyi dolog volt, hogy Mari innen nem szabadulhatott volna. De most bátran, gond nélkül mehet.

Mari pedig arra a beültetett sirra gondolt, melyet virágossá akart tenni minden erejéből s majd sirva fakadt, hogy attól el kell válnia.

Pedig el kellett mennie. Sokat köszönhetett ő Torbágyiéknek. Szerették, gondozták, mintha igazi leányuk lett volna. Nagyobbik leány volt ő ott is és most, mikor a kisebbiknek, a családnak segítségére van szüksége, ott kell lennie, hogy teljesítse azokat a kedves kötelességeket, melyeket a szerető hála a szívére rótt.

— Holnap már mennem kell, — mondta, amint mégegyszer átolvasta a levelet.

— Jé! És akkor már lakodalom lesz? — kérdezte Tita.

— Dehogy. Még csak a kelengyét fogjuk összeállítani, a beszerzéssel foglalkozunk. Az esküvő csak félév múlva lesz.

— És te leszel a koszorusleány? — kérdezte Tita és ez ismeretlen, csodás hivatalnak még csak a sejtelme is olyan volt neki, mint egy tarka mese.

— Valószínűleg mi leszünk, — felelt Mari és komolyan nézett Titára, aki örömeiben elpirult.

— Mi?! De hiszen ők nem szeretnek engemet.

— Nem szerettek, mert te sem szeretted őket. Most azonban másként van.

— Oh másként!

— Megváltoztál, édesem és azt hiszem, szereted is azokat, akik annyi jóval voltak hozzám.

— Szeretem, nagyon szeretem! — lelkesedett Tita.

— Nos hát akkor nincs semmi akadály arra, hogy meg ne hivjanak. Különbén én csakis veled együtt megyek. Igérem.

Erre aztán Tita egyszerűen a nyakába esett Marinak és vonszolta az apa szobája felé, hogy mindjárt megbeszéljék az esetet.

Ballay ur a szobájában ült és számadásaival foglalkozott. Nagyon megváltozott ő is ez alatt az év alatt, hogy a jól vezetett ház, a virágzásnak indult gazdálkodás jóleső kényelmét és örömeit megismerte. Beteg idegei meggyógyultak és csöndes örömeit a gyermekei társaságában kereste. Mari olyan volt neki, mint maga a napfény. Ha egy percre elfordult, sötét gondolatok bántották és fázott a szomoru emlékei között.

Elképzelhető, hogy semmi áron sem tudott belenyugodni abba, hogy Mari visszatérjen Torbágyiékhoz. Időbe került, míg a Mari szelid és tiszteletteljes érvei alatt végre meghajolt és beleegyezett a távozásba.

— Utoljára is kötelességünk! — mondta ő maga is. — De Titát nem adom.

— Egyelőre nincs is rá szükség. De az esküvőre elmegyünk mindnyájan. Koszorus lányok leszünk mind a ketten.

Ezzel megnyugtatta Titát is és most már a pakolásra kellett gondolnia.

— A ház meg a gazdaság, de főképen a testvérke gondozását átveszem én! — jelentette ki Lencsi néni és a kulcsokat rögtön az öve mellé akarta dugni. De Tita olyan szomoru kéréssel nézett rá, hogy ezt mégis átengedte.

Titától attól kezdve nem lehetett megférni, olyan kulcs-csörgetést vitt végbe és olyan sebbel-lobbal járt, mint — nem egy igazi, hanem egy kezdő háziasszony.

Marinak tehát csak a készülődéssel kellett bajlódnia, de ez olyan sok dolgot adott, hogy semmiképen sem jutott ideje a temetői látogatásra. A gyorsan haladó idő mindegyre közelebb hozta az indulás idejét és mindjobban elvette tőle még a gondolatát is annak, hogy még ma benézhet a temetőbe. Nagyon fájt ettől a Mari szive, de hősiiesen megküzdött a szenvedésével és bucsuzáskor, induláskor a szívébe

zárta a szomoruságát. Csak a kocsiról vetett egy hosszú, hosszú szomoru pillantást a cipruslombok alatt nyugvó temető felé és az esti szellőtől kérdezte meg:

— Vajjon megfakadtak-e a virágaim?

A szellő csak elsuhant mellette, végigsimitotta haját, szomoru szemeit és ők tovább kocsiztak egyenesen a vasuti állomás felé.

Amint odaértek az állomás elé, Ballay ur aggodalmasan szólt:

— Talán el is késtünk. Jól jár az órad, Mari?

— Jól, édes apa. Miért tetszik gondolni?

— Kocsik vannak ott üresen, az utasok már valószínűleg be is szálltak.

Sietve hagyták el a kocsijokat és Ballay ur elsietett a hordárral, hogy a nagyobb csomagot ellássa. Apró táskáit Mari maga akarta leszedni az ülések alól.

Amint ezzel babrált, maga is aggodalmasan nézett az üres kocsik felé. Majdnem ismerősei voltak mind. Az árendás zörgős kocsija, az öreg doktor régi divatu félfedeles hintója, néhány paraszt szekér. De amott a töbitől külön, nagy fák alatt egy idegen, de mégis oly ismerős kocsi. Marinak úgy tetszett, hogy annak a csinos hintónak a sötétkék üléseit ő már ismeri. Lehajtott fedelét is. Mintha egyszer ült volna alatta. Egyszer régen, mikor a lovakat, a kocsis köpenyének nagy gallérja alatt két biztos kéz hajtotta . . .

A lélekzete is elállott ijedtében, hogy meg találja látni a kocsi gazdáját is. Már leszedte a táskáját és mégsem indult tovább, a félelem elvette az erejét.

Ballay ur megjelent az indóház ajtajában és sürgetve kiáltott felé:

— Mari!

Ebben a percben a másik ajtón egy feketekendős fej bukkant ki. Egy öreg fogatlan száj mentegetőzve felkiáltott:

— Jaj, majd azt hittem: engem tetszett szólítani!

Ezzel kijött egészen és egy kívül álló asszonynak magyarázta, hogy így van az, ha az ember vár valakit, minden percben azt hiszi, hogy őtet szólítják, még ha a nevét nem hallja is. Mert hát az én nevem Trézsi, hiszen tetszik tudni.

Valószínűleg tudta is az idegen asszony, de Mari most hallotta meg, amint befelé igyekezett apró csomagjaival és többé nem kételkedett abban, hogy jól felismerte a kocsit.

Igen, a kocsi a rózsás tanyához tartozik. És odaváló az öreg Trézsi néni is, a vén dada, kinek akkor este látta ráncos, kerek száját és nyugtalan fekete szemeit.

Haladtában az öreg asszony is ránézett és ismerősnek tartaná. De aztán elegáns utiköpenyében sehogysem ismerte fel azt a remegő, fázó leányt, kit a ködös este nagy gallérjában a rózsás tanya fedele alá hajtott.

Elfordult tőle és tovább magyarázott az idegen asszonynak.

— A gyerekeket várom, a fiamat. Amarra van a pakkos embernél, de én tőlem csak elbucsuzik, azt várom.

És jól várta. Alig értek Mariék a kis előcsarnok lépcsőjéhez, éppen szemközt jött velük komoly gyászruhájában, bánatos arcával a rózsás tanya gazdája.

Félre állott, hogy helyet adjon a belépőknek. Mari haladt elől s utána Ballay ur, aki most szintén megállott.

A két régi ismerős szemtül-szemben állott egymással. Mellettük, fenn a lépcsőn Mari, kinek haján, fehér arcán a lemenő nap sugara ragyogott s ki így meghatott és remegő szépségében olyan volt, mint az engesztelődés angyala.

A rózsás tanya gazdája szelid, szomoru mozdulattal megemelte a kalapját és Ballay ur viszonzta a köszöntést, csöndes, egyszerű udvarias mozdulattal.

— Vajjon megismerte-e? Vajjon jó szívvvel, engesztelődéssel, megbánással köszönt-e neki? — kérdezte magában százszor is Mari, míg a gyorsan száguldó vonat Budapest felé röpitette utasait. Külön fülkében a rózsás tanya gazdáját, külön fülkében őket. Különkülön ezeket az utasokat, akik valószínűleg egymásra gondoltak az egész ut alatt.

OSZK



Országos Széchényi Könyvtár



TIZENÖTÖDIK FEJEZET.

Mese a férjhezmenésről.

Késő este volt már, mikor a vonat Budapestre berobogott. Az óriási üvegfedelű csarnok villamos lámpák ezüstszinű fényében ragyogott és a nagy, sárga fénnel világított óra esti tiz órát mutatott.

Esti tiz óra! Ilyenkor rájuk nézve már elnyugodott az egész világ. Még a falusi cselédek is aludtak már, hogy másnap reggel öt órakor dologba álljanak. Mari is feküdt és sok házi dologban fáradt testét megelégedett örömmel adta át a nyugalomnak, míg álmai sokszor egyenesen ide röpitették.

Nagyon természetes, hogy nem voltak álmosak és ugyancsak éber szemekkel keresték a Torbágyiék szolgáját, hogy a csomagok gondjától megszabaduljanak. A szolgálta mellett azonban ott állott maga Torbágyiné is. Otthon nem maradt volna. Hiszen alig várta, hogy Marit, ki egyetlen szavára rögtön segítségére sietett, nagy szeretettel keblére ölelje.

— Ez az igazi derék lány, — mondta Bertának.
— Ezerféle szórakozással kecsegtettük, ő el nem mozdult a kötelességei mellől. De mikor arról van

szó, hogy segítségünkre legyen, ime azonnal jön. Na én meg nem állom, hogy meg ne csókoljam, mihelyt leszáll a kupéból.

Sietett is ám, amint csak lehetett gömbölyü természetnek kegyelméből és lelkendezve szoritotta magához Marit.

— Isten hozott te édes jószágom! — kiáltotta olyan hangosan, hogy egy-két utas már oda is nézett. Mari hamar elrejtette fejét nagynénje vállán a nagy, tollas kalap árnyékába.

De ez a kalap nem takarta be annyira, hogy meg ne látta volna azt a gyászruhás urat, ki mellettük elhaladt anélkül, hogy odanézett volna.

Mari nyakgatása után Ballay urra került a sor, akit szintén elárasztott a szives látás ujjongása, majd a szolgára, aki bárhogy sietett is, nem végzett elég gyorsan Torbágyiné kedve szerint, mert hiszen alig várta, hogy végre otthon is megcsókolhassa Marit.

És aztán mentek befelé a zajos, káprázatos fényben csillogó utcákon a Torbágyi ház felé, melynek fedele alatt annyi boldog évet töltött Mari, azután otthagya kék virágos fehér szobáját és kedves leány-álmait.

Vajjon feltalálja-e újra?

Sokszor gondolt erre az egész utazás alatt. Otthon is, mialatt Berta üdvözölte, mialatt a pompás vacsorát elköltötték. De legerősebben akkor lepték el ezek az emlékek, mikor Berta végre kinyitotta előtte a régi kis szoba ajtaját s aztán pajkos nevetéssel, de nagy szeretettől csillogó szemekkel félre állott.

— Vajjon mit szól Mari?

Bizony kíváncsi lehetett rá, mert ez a szobácska igazán legteljesebb kifejezése volt annak a szeretetnek, mellyel idevárták. Nemcsak megmaradt a régi kedves helyén minden butor, de még az apróságokat is úgy rendezték el, ahogy akkor az utolsó napon volt. A kis varróasztalon ott volt szépen összehajtvá

az utolsó himzés, rajta a Mari ollócskája, gyűszűje, amint tenni szokta. A hintaszéken az ő puha, meleg fehér kendője, melyet vállára kapott, ha kifelé indult. Egy másik asztalkán pedig a könyve, melyet olvasott. A könyve táján ott piroslott a kis könyvjelző bojtja: Eddig . . . Maga az egész szoba pedig tele volt fehér virágokkal, vázákban, cserepekben, üvegállványokon a Mari fehér rózsái, fehér szekfüi illatoztak. A könyves asztalka is tele volt a fehérségükkel és csak a könyvjelző piros betűi váltak ki belőle az öt himzett betűvel: eddig. Mintha megjelölték volna a Mari régi életét. Ilyen volt és eddig tartott.

— Nos, édesem, tetszik? — kérdezte Berta, mert Mari már nagyon is sokáig hallgatott.

— Gyönyörű.

— Én is mondtam. Látod ilyen volt eddig a mi világunk. Egyszer félbenszakadt. Megjelöltük a helyét és most folytatjuk ott, ahol elhagytuk. Igen, Mari?

Hozzásimult, gyöngéden nézett a szemébe. Mari ugy szerette! Odaadott, odaigért volna ennek a lánykának mindent és a szive mélyén mégis azt érezte, hogy azt a könyvet végig lehet olvasni azután is, ahová letették az öt piros betűt, de az életet, ha egyszer más fordulóhoz jutott, nem lehet tovább ugy folytatni, mint ahogy addig volt.

Berta természetesen nem is sejtette Mari gondolatait. Sok kedvességgel rendezkedett a szobában. Kinyitotta a rózsaszín ernyős, álló lámpa lángját, a hintaszék felé irányította s mialatt ő maga is megfészkelte egy puha karosszékben, leültette Marit a hintaszékbe. Igy üldögéltek ők régen is.

— És most beszélgessünk!

— Igen, igen, — mosolygott Mari. — Most mindjárt számon akarok kérni valamit.

— Mit édesem?

— Először is a vőlegényt. Emlékezik-e még Berta kisasszony arra, hogy ezen a szép fehér helyen azt mondta: benéz minden közeledő kocsiba és azt nézi, jön-e a királyfi? De Mariért, csakis Mariért.

Berta pirulva bujt a csipke-kendőjébe.

— És a királyfi csakugyan eljött.

— Nos, akkor az enyém.

— Nem, Mari édes, nem. Csak ezt nem. Ezt nem adom neked. Ez az egy egyenesen én értem jött.

— Aranyos hintóban, egyenesen a Tündérországból?

— Nem édesem. És ha még most is azt hinnéd, hát ezennel felvilágosítlak, hogy a vőlegények nem Tündérországból jönnek.

— Csakugyan?! — tréfált Mari.

— Nem bizony. Hanem azok is olyan emberek, mint mi. És mikor eljön annak az ideje, hogy elmenjünk majd a mama házából, valahova messze, de sokszor csak abban a városban, ahol mi is lakunk, egy ur éppen arra gondol, hogy nála is eljött a változás ideje. Tudod, már van jó hivatala és jövedelme s evégből már megházasodhatik.

— Nos aztán, — folytatta Berta, miután Mari mosolygott a Berta szinte hivatalos előadásán, — nos aztán elkezd társaságba járni. Persze nem aranyos hintón, mert hiszen utána szaladnának az utcai gyerekek és ez igen bosszantó lenne. Hanem csak lakkcipővel és ott szépen körülnéz. De el sem képelnéd, hogy előbb a mamákat nézi meg!

— Miért ne? Sőt azt hiszem, jól is teszi.

— Igen, a mamákkal ismerkedik meg és előbb rá sem néz a lányokra. De később mikor talált egy kedves, jó mamát, akinek van egy jól nevelt leánykája...

— Mint Torbágyi mamának is.

— Hát akkor foglalkozik a leánnyal is. Leül hozzá, megtáncoltatja, aztán kikérdezi.

— De csak nem az elemi tantárgyakból?

— Oh, nem, hanem mindenféle igen egyszerű dolgokról. Hogy mit csinál, mit szeret, miket gondol? Es képzeld Mari, ezekre a kérdésekre az ember olyan szépen megfelel.

— Csak nem mindenkinek?

— Oh, nem. Hanem csak egynek. De azt, hogy a sok kérdezősködő közül, hogy és mikor lesz egy az a bizonyos egy, akinek szívesen felelünk, azt nem tudja egy fiatal lány sem, az csak úgy magától jön...

— Mint ahogy eljön egyszer magától a mesebeli királyfi, — mondta álmodozva Mari. — Utoljára is eljött.

— El. De igazán mondom, hogy nem királyfi. De igazán nem az. Hanem ügyvéd. A neve előtt van egy dr. És olyan kedves!

— De legalább szőke a haja és a szeme kék, úgy, amint elképzeltük akkor este.

— Jaj, édes! Én arra nem is gondoltam. És hidd el, úgy van, hogy annak az egynek nem nézzük a haját, a szeme színét. Az úgy lesz szép, amint mi nézzük. Az én vőlegényemnek, őszintén szólva nem is igen sok a haja és a szeme sárgás zöld.

— Azért mégis szép?

— Szép, mert engemet szeret, — mondta Berta mély meggyőződéssel és boldogan hajtotta le a fejét a szék párnájára.

Kellemes csönd borult most a fehér leányszobára. Berta meg sem moccan, mintha elaludt volna, Mari pedig nézte ezt a boldog fiatal leányt, kinek egyetlen kötelesség jutott; az, hogy virágnylás idején boldog legyen s ezt a boldogságot élesztgesse élete végeig. Milyen kevés van ilyen és az élet sok nehéz feladata milyen sok gyöngé leány-vállra nehezedik!

Iparkodott szabadulni a maga bánatos gondolataitól és kérdésével felriasztotta Bertát:

— Eszerint, ha nincs királyfi, nem is lesz tündérpalota?

— De az lesz! Igazán lesz, — mondta élénken Berta. — Persze nem kakaslábon forgó várban, hanem a köruton egy szép emeletes házban. Lesz három szobánk. Egy neki, egy énnekem, egy pedig a vendégeknek. Lesz virágos erkélyünk.

— Es egyéb semmi?

— Minek több? Más semmi.

— Ohó! — mondta Mari — a konyhát és az éléskamrát én nem engedem.

— Hát magától érthető, hogy lesz. De hát azzal ugyan ki törődik?

— Te fogsz törődni édesem. Én mondom és te engedelmeskedel.

— Jó, jó. De hiszen az olyan jelentéktelen valami.

— Édes szivem: az az alapja az egész tündérpalotának. Majd meglátod, hogyha egyszer a konyhában megbomlik a rend, és az éléskamra csak pusztít ahelyett, hogy gyarapitana, odalesz a kis tündérpalota minden boldogsága, mert hiszen emberek vagyunk és kedveskedő beszélgetésekkel nem pótolhatjuk ki azt, amit a terített asztal ad s ami bizony mindennél szükségesebb.

Berta ámulva hallgatta Marit.

— Micsoda öreges beszéd ez! És te ilyeneket tudsz, Mari?

— Igen, édesem. Ez is bele tartozik abba a mesébe, melyet a férjhezmenésről mondunk és én erre téged szépen meg is foglak tanítani.

Megint csönd borult a leány-szobára, de most Bertácska nem hunyta le a szemeit, hanem fényes pillantásokkal nézett Marira, mint aki akar még valamit mondani.

— Nos? — kérdezte mosolyogva Mari.

— Hát azt akarom mondani, Mari. De igazán. Hogy nagyon, nagyon szép menyasszónynak lenni.

— Oh, hiszen látom!

— És jó. És én azt szeretném, ha mindenkinek ilyen jó lenne. Főképen azt, ha te is férjhez mennél. Látod most már tudod, milyen az igazi menyasszónyság, én elmondtam neked mindent. Hát nézz te is szét. Igazán, Mari. Nagyon sok fiatal bácsi van még a társaságunkban, aki kérdezősködik...

Mari édesbús mosollyal hallgatta a Berta csicseregését. Örült, hogy ez a gyermek ilyen boldog s egyben a maga sorsára is gondolt. A kötelességek, a bánatos gondolatok egész fellege szállott az ő lelke felé és Mari szelid, szomorú megnyugvással hajtotta le a fejét.

— Mari, édes Mari. Ugy-e férjhez még te is? Mikor akarod? — kérdezte Berta, eléje térdelt és hozzásimult szép szőke fejével.

— Én nem megyek férjhez sohasem, — mondta komoly, örömtelen hangon Mari és egy távoli sirhantra gondolt.

Nincs rajta egy szál virág sem és egyedül áll mellette egy gyászruhás férfi.





TIZENHATODIK FEJEZET.

Tita Budapestre megy.

Egy teljes hónapot töltött Mari Torbágyiéknál és az ősz bágyadtfényü napjai virradtak fel, mikor hazafelé készülődött. Ugy tervezték, hogy az esküvő csak a jövő májusban lesz s akkorra Mari újra visszatér.

— De mit csinálunk addig! — sopánkodott Berta. — Most minden szépen és jól ment, mert te itt voltál. Hogy haladt a varrás! De bezzeg elakad minden, ha elmégy.

Mari nevetve ölelte meg Bertácskát.

— Micsoda beszéd ez! Hát illik egy igazi menyasszonynak így elcsüggedni? Édes fiam, ma-holnap asszony, önálló, parancsoló asszony leszesz, hát itt az ideje, hogy a magad lábán járj és ne várj segítséget.

— De mikor én nem tudok magamon segíteni!

— Én se tudtam, de erős akarat és a jóindulat megtanított mindenre.

— Hát erős akarat már van, — mondta Bertácska. — És jóindulat is, ha a magamé elég...

— Fájdalom, nem elég. Ezt igazán mástól, a rendezkedésben, háztartásban jártas nőtől kell megtanulnunk. S minthogy mamádat elfoglalja a társadalmi kötelesség, nekem pedig haza kell mennem a nagyobbik lány kötelességeinek alapján, másban kell megkeresnünk ezt a segítséget.

— Másban! Csak nem gondolod, hogy Frida kisasszony tanít meg engem a lakásom berendezésére és a kelengyém gondozására? — kérdezte Berta és maga is nevetett.

— Nem, édesem, én egészen másra gondoltam.

— A te professzorodra: Lencsi néniire ugy-e? Frida kisasszony azt mondta, hogy az az öreg asszonyság tégedet úgy kitanított minden házias tudni-valóra, hogy egy külföldi háztartási iskolasem különben.

— Hát bizony nem is iskolában lehet azt tanulni, édesem. Hanem átadja az egyik asszony a másiknak. A tapasztalt a tudatlannak.

— Ugy-e mondom, hogy Lencsi néni jön el ide?

— Nem jól mondod, Berta. Hanem, ha a főprofesszor elmarad is, itt lehet a második assistense.

— Te magad édes! Milyen jó vagy. Tudtam én, hogy csak ijesztgetsz a készülődéssel.

— Nem én, Bertácskám. Hanem valaki, akiben most már úgy bízhatom, mint magamban.

— De hát mondd végre!

— Jó, kimondom. Tita!

No, lett erre felfordulás. Előbb azt hitték, hogy Mari csak tréfált és jót nevettek. De mikor Mari komolyan állította, hogy igenis Tita olyan jól ért már mindent, mint akár ő maga, majd hanyatt estek ijedtükben.

— A vadmadár! — kiáltotta Berta és Frida kisasszony előre megmondta, hogyha az ide bejön, még a szőnyeget is összesározza és biztosan eltördeli a sok csecsebecsét. Az a kis vadmacska!

Mari pedig csak végig várta az egész forgószelet s mikor elcsendesedtek, komolyan szólt:

— Bizzanak meg bennem. Én olyan nyugodtan hagyom itt Titát, mintha én magam maradnék itt. Tita sok szépre és jóra fogja tanítani Bertát.

Erre megint kitört a felindulás. Tita, még Tita tanítaná Bertát, akit Frida kisasszony teljesen kinevelt, aki tud franciául, festeni, zongorázni, angolul . . . Tita, aki a málnásban bujkált a tanulás elől. A kis neveletlen vadmadár.

Mari pedig nyugodtan szólt, hogy nem ezekre az igen dicséretes tudnivalókra fogja tanítani Tita, hanem csak arra, amire a legszegényebb s legelőkelőbb asszonynak egyaránt szüksége van: szorgalomra, gondra, ügyességre.

Ezt még kevésbé tudták megérteni. De hiszen ha ez lehetséges, akkor ott Hategyházán csoda történt.

— Igen, — mondta Mari, — a szeretet egyszerű csodája.

Torbágyiné pedig úgy határozott, hogy a Mari szavában lehet bízni és ha ő akarja a Tita feljövését, bizonyosan csak jót akar. Elfogadhatjuk bátran.

— Elfogadhatjuk, — mondta utána Berta, aki mindent meg tudott tenni, de előbb csinálja meg, mondja ki előtte valaki.

Frida kisasszony pedig kijelentette, hogy ő különben is megmondta előre, hogy Tita el fog jönni.

Igy történt tehát, hogy azon a szép őszi napon, mikor Mari hazafelé készült, nemcsak Ballay urat várták Torbágyiék, hanem a kis vadmadár érkezését is.

Tita pedig büszkén, dobogó szívvvel közeledett a szép ismeretlen nagy város s az alig ismert rokonok felé. De nem félt már. Mari hívta, sőt Mari azt írta neki, hogy helyettesíteni fogja őt. Marit, a tökéletest, az utólérhetlent ő, a kis tökéletlen, rakoncátlan Tita. Vagy talán már nem is lenne az, aki volt?

Valószínűleg nem, mert hiszen Lencsi néni korholó szavát sem hallja már régen, Mari pedig azt írja neki, hogy rábizza a munkát, melyet ő félben hagyott.

— Még pedig a felügyeletet! — mondta fontoskodó büszkeséggel Tita és szaporán magyarázgatta Lencsi néninek:

— Tetszik tudni ott most óriási munka folyik A Berta kelengyéjét varrják. De igazán varrják otthon, felügyelet alatt és nemcsak úgy gyárban, hogy az első mosásban már szétmenjen.

— Ezt persze Mari írja, — mondta Lencsi néni, mert Titáról mégsem tett volna fel ennyi bölcs szavat.

— Igen Mari. Ő az, aki erre a munkára felügyel. Gondosan megnéz minden darabot és ahol hibát talál, azt újra elkészítetteti. De ő hazajön és a helyét átadja nekem.

Lencsi néni pedig egy pillanatig sem csodálkozott, rémüldözött, hanem ránézett a Tita rendes, csinos, komoly alakjára és jóságos megnyugvással mondta:

— Helyes. Én bizom benne, hogy te azt igen jól elvégzed.

— Hogyne, — mondta Tita. — Hiszen egész télen tanultuk Lencsi nénitől s amit egyszer a Mari professzora tanít, az meg van tanulva.

Egyszerűen, igazán, hizelgés nélkül mondta. Tita különben sem volt képes hizelgésre. Régi vadságából az egyenes őszinteséget megőrizte. De hogy az igazság hálás kifejezését már tudta, jó szívének s főképen Lencsi néni szeretetének köszönhette.

Nagy hévvel készülődött és a szive tele volt hálával Mari iránt, aki neki ennyi büszke örömet szerzett. Szeretett volna neki valami kedves, jó hirt vinni. Testvérkéről, a gazdaságról gyakran irt Lencsi néni. Ott nem termett már kellemes ujság neki.

Tünődött: honnan vihetne valamit. És egy szép délután egyszercsak Veronnal és a testvérkével eltűnt valamerre.

Otthon nem kérdezték, merre járt; ő pedig szivesen hallgatott, mert a titkát egyedül Mari számára akarta megőrizni. Elrejtette a szive mélyére és most, amint a száguldó vonat röpitette a város felé, hamiskás, de boldog mosollyal mondogatta:

— Vajjon mit fog mondani?

Mikor már megérkeztek, mikor a szives és egyben igen csodálkozó fogadtatáson is túl estek, ez a gondolat motoszkált a Tita bodros fejében s az első kedvező alkalommal már félrehívta Marit.

A régi kis fehér szobába mentek be, mely holnaptól kezdve már a Tita szobája lesz. Övé lesz a szép, csipkés ágy, a kék selyempaplan és holnap este már meghuzódik meleg hullámai alatt. Berta ő hozzá jön be esti csacsogásra, őt öleli át és a szegény kis vadvirágnak végre lesz barátnője, társa is! És ezt mind Mari adta neki!

A szive majd ketté repedt örömeiben és szerette volna Marinak adni a világot.

De, fájdalom, a világnak már egyéb, jogosabb urai voltak, Tita mit sem osztogathatott belőle, hát elővette azt, amit hozott. Ki tudja: néha másnak oly jelentéktelen apróságok egynek-egynek világra szóló örömet okoznak.

— Hoztam valamit, édes Mari.

Benyult a ruhaderék csipkéi alá s egyenesen az ő hálásan dobogó szivéről vett le egy csomó hervadt virágot.

— Ezt, onnan.

Mari megértette, hogy Tita az idegen sirra gondolt és onnan hozta neki a virágot.

— Tehát megfakadtak? — kérdezte nagyon nehezen, mert a szive úgy de úgy dobogott!

— Azok? — kérdezte viszont Tita és a késői ültetésre gondolt. — Nem, azok mind elhervadtak. El bizony. Hanem naponkint van rajta friss koszoru és én abból hoztam neked. En nem tudom, Mari, honnan, miért, de úgy gondoltam: nem hozhatok neked kedvesebbet, mint ezt. Igazam volt?

Mari csak azzal felelt, hogy magához szoritotta Titát hosszan, melegen és homlokára egy áldó csókot nyomott. És a nagyobbik lány csókja most ott, azon a kis árva fejen, olyan meleg, olyan szivigható volt, mintha az elhunyt édes anyja küldte volna, hogy jóságáért, gyöngédségeért megjutalmazza az ő elhagyott gyermekét.

OSZK

Országos Széchenyi Könyvtár





TIZENHETEDIK FEJEZET.

Tavasza lesz . . .

Nyugodt szívvel hagyta ott Mari Titát uj és első nagy hivatala színhelyén. Mint a készülő fehéreneműek főfelügyelőjét! Torbágyiné is igen szeretetteljes volt az uj Titához. Berta pedig nekiadta most mind azt a gyöngédséget, bizalmat, sőt alázatos engedelmeséget is, ami Mari távozása után gazdátlanul maradt.

Mari pedig ment haza, hogy újra vállára vegye azt a sok kötelességet, melyet olyan nagy szeretettel viselt eddig is.

Az út elég kellemesen telt el. Ballay ur útközben elmondta azokat a fontosabb eseményeket, melyek Mari távollétében tettek változatosabbá a csendes falusi életet. És a vonatdübörgés vidám nótájába belevegyültek a falusi ház mindennapi történetei. A baromfiudvar, a galambház, a kert, a fehér nyulak rejtélyes földi várai újra megelevenedtek Mari emlékében és szeretete a testvérke iránt, kinek hősi tetteit külön dicshimnuszok dicsőítették, szinte a türelmetlenségig fokozódott.

— Csak otthon lennénk minél előbb!

Az a szép fényes, szórakozásokban olyan gazdag világ, mely egykor az övé volt, melyet nehéz szívvél hagyott el, most úgy elhalványodott a másik mellett, mely csak falusi élet volt. De most már ezt szerette. Az új világát, melyet szorgalmas két kezével maga teremtett s amely egész családjának életét, jólétét, nyugodalmát olyan hiven őrizte.

Türelmetlen örömmel repült haza és az egész első nap eltelt azzal, hogy megvizsgált mindent és örült mindennek. Testvérke azonnal megismerte. Repkedve igyekezett feléje, felült a karjára, sőt azzal is kitüntette, hogy a nyakába, a háta közepére kívánczolt. És Mari oda is emelte a kis tömzsi babát, aztán vidám kacagással futottak végig a szobákon.

— Turót vegyenek, turót vegyenek!

Addig-addig, míg Lencsi néni lepacskolta onnan testvérkét és komolyan megfeddte Marit:

— Hát a tekintély? Soha sem szabad, édes fiam, muló örömkért feladni azt a komolyságot, melyre szükséged van, hogy ráncba szedd a testvérkét.

— Csak egyszer, édes Lencsi néni, hiszen nekem is olyan jól esik egyszer még nevetni és futkározni!

És amint így szólt, megint eltűnt arcáról a mosoly, szeméből a vidámság. Ellepték a régi töprengései, bánatos gondolatai és szomoruan nézett arra a jegnyék felé, melynek során kis gyalogut vezet a temetőbe.

Alkonyatkor már nem is birt magával. Leszedte a kert őszi, utolsó virágait és Veronnal elindult a temető felé. Testvérke persze most is ott kuksolt a Veron karján vörös csákójával, pergős ostorával és hajtotta a kis csapatot:

— Gyí, gyí te, gyí!

Gyönyörű őszi alkonyat volt. Aranyszínű volt a lenyugvó nap s aranyszínű ideleln a sok hulló levél. A sirok tele voltak a Katalin-virág fehér és piros

rózsáival, a gallyakon, fűszálak közt ezüstszinü szálak usztak, mintha egy tündérkisasszony valahol eljettette volna a kötő-pamutját, a gombolyag elgurult, de ime az ezüst szálak mennek utána és kacskaringós cirádákkal szövik be utját mindenütt, amerre aranycipellős lábacskaival elhaladt.

Testvéрке össze akarta szedni ezt a sok ezüst szálát, eltötyögött az ostorával. Veron persze a nyomában, piros szoknyácskáját aggodalmasan szoritva markába, mintha azzal most már fogva tartaná a babát.

Mari szomorú gondolatokba merülve haladt előre. Az édes anyja sírját már meglátogatta, feldiszitette, most egy csomó fehér őszi rózsával az idegen sír felé tartott.

Messziről is látta. Új hantja még fekete volt és csak foltonként sárgállott rajta az elhervadt virág, melyet ő ültetett s mely már nem fakadt meg. Mintha a halott visszautasította volna az ő virágját!

Szomorú, esztelen gondolat volt ez, hiszen Mari jól tudhatta, hogy annak a késői ültetésnek csakis ez lehetett az eredménye. De azért nem tudta lerázni a lelkéről és még szomorubb lett, amint a sírhoz lépett.

Jobboldalon, a kis fejfa mellett sima hely volt, mintha azt sok térdeléssel rendes imádkozó helyé avatta volna valaki. Odalépett Mari is, letérdelt és gondolatban felkereste azt, aki a hant alatt nyugodott.

Szinte látta maga előtt a szenvedő asszony jóságos fehér arcát, szép szelid szemeit. Hogy szerethette ez az asszony a fiát s mennyit szenvedhetett, mikor azt az egyetlen olyan igazságtalanul bántották. Most már tudta Mari, hogy ez a bánat tette beteggé, ez törte meg, ez hervasztotta el és talán ez vitte még a sírba is.

A szive majd megszakadt tehetetlen bánatában, arcát elborították a könnyek és ő zokogva borult

le a hantra, hogy gondolatban bocsánatot, áldást kérve csókolja meg a szenvedő asszony kezét.

Sokáig maradt így és ezalatt elfeledkezett minderről, ami körülötte volt. Nem látta az aranyszínű leveleket, az őszi rózsákat, a tündérkisasszony ezüst gombolyagját, nem látta testvérkét sem, aki lihegve, izzadt homlokkal szaladt a nedves, őszi fűben, összezsedni a fehér szálakat s könnyű fehér szálak között tán egy nehéz betegséget...

Mari azt hitte: öröktől fogva van itt és itt is marad mindig. Nem hallotta még a közeledő lépteiket sem.

Pedig léptek közeledtek a sirok között. Erős, férfias léptek, melyek elakadtak a sirra borult leány előtt.

— Álljon fel kisasszony, meghül itt, — mondta valaki egyszerűen és Mari felemelte a fejét.

A rózsás tanya gazdája állott mellette.

— Kérem álljon fel, igazán meghül itten. A nedves fűben ilyenkor a halál leleskedik. Segitsek? — kérdezte szives, udvarias hangon és Mari felé nyujtotta a kezét.

Mari elfogadta, talpra ugrott és sietve törölgette az arcát és húzta le a fátyolát.

— Bocsásson meg, — mondta szomoruan.

— Miért?

— Hogy idetolakodtam. Ez a hely az öné s minden idegen között talán én, Ballay Mari, jöhetnék ide a legkevésbé.

— Miért? — kérdezte mégegyszer a rózsás tanya gazdája és a hangja szelid volt, sőt sajnálattal teljes.

— Ha rászolgáltam volna egykor igazán arra a szomorú vádra, mely ama nehéz napon örökre elválasztott engemet nemcsak a Ballay-háztól, hanem a világ nagy részétől is, kegyednek lenne legtöbb

oka a fájdalmas haragra, mert hiszen akkor vesztette el azt, ami örökre pótolhatatlan, akkor maradt árva...

— De nem szolgált rá! Nem vétett semmit s az a vád, ami akkor érte, a legnagyobb igazságtalanság volt! — kiáltott fel Mari és az arca kipirult, de a hangja el-elakadt, amint ezt mondta.

— Vigyázzon, kisasszony, — szólt ismét olyan jóságosan figyelmeztető hangon a doktor. — Ilyen szavakat nem szabad mondania.

— Miért? — kérdezte most Mari és a feddés alatt újra elpirult.

— Mert az édes atyjáról volt szó és az édes atyját nem szabad megítélnie, annak a szavait tévedések során is, tisztelnie kell. Különben...

Elhallgatott és Mari esengve leste a szavát.

— Különben, — mondta mégegyszer, — a nagy fájdalom sulya alatt elkövetett igazságtalanság nem is lehet sulyos bűne senkinek sem. Őt felmenti a legfőbb bíró, ki a szivek mélyére lát. Csak az a szomorú, hogy a világ nem lát a szivek mélyére sem ott, ahol az igazságtalanságot elkövetik, sem ott, ahol szenvedik s ezáltal sokféle bánat éri még azokat is, akik csak a szeretet szálaival fűződnek az eset hőseihez.

— Az ön szegény anyja mennyit szenvedhetett! — zokogott fel Mari.

— És mennyit szenved maga, Mari.

Hosszan néztek most egymásra mindketten és egyik sem csodálkozott, — hisz olyan természetes volt ez! — hogy megfogták az egymás kezét.

Mari soha később sem tudta megmondani: hogyan történt ez és milyen sokáig tartott a gyönyörű hallgatás.

A rózsás tanya gazdája szólalt meg először.

— Ami pedig azt illeti, — szólt erőltetett vidámsággal, mintha egyszerre véget akart volna vetni

minden szomorú gondolatnak, — hogy ki járhat ide és ki nem, kegyednek tökéletes elsőbbsége van. Ugy bizony, még én előttem is.

— De hogyan?

— Abból az egyszerű okból, hogy itt már birtokot foglalt, befektetéseket csinált, — szólt erőltetett jókedvében és a virágokra mutatott.

— Tehát tudta, hogy én? — kérdezte Mari ijedten. — Ki mondta meg? Bizonyosan az ő.

— Senki sem mondta. Igazán elhiheti: senki. De én azt egyszerűen kitaláltam. Megéreztem.

Ránézett Marira és látván, hogy az a kedves arcocskája most piros lesz a fátyol alatt, sietett jobban megmagyarázni mindent.

— Biztosan sejthettem. Hiszen nekünk nincs ezen a tájon egyetlen jó ismerősünk sem. Már mint abból az osztályból, amely kevesebbet ért ugyan a virágültetéshez, de hamarabb követi a gyöngéd gondolatait. Az urak között senki. Csakis kegyed. Még pedig az én szegény jó anyámnak igen jó és kedves ismerőse. Akkor este megszerették egymást ugy-e? Ő később is beszélt önről. Persze csak úgy, mint egy álmról, mert hiszen ő akkor már alig-alig volt a földön...

— Oh, én nagyon, nagyon megszerettem. És úgy szerettem volna odaadni az életemet is egy jó mosolyáért!

A rózsás tanya gazdája megint olyan öreges komolysággal nézett Marira és megcsóválta a fejét, bár a hangja gyöngéd melegségtől reszketett, amint megszólalt:

— Ej, ej. Az életet nem szabad olyan hamar odaigérni. Hiszen arra nagy szükség van ám. Szüksége van a jó apának, a testvérkének és a pompás gazdaságnak, amely, tudja-e, szinte megfélemlít, olyan fényesen indul.

— Oh, Istenem, — mosolygott most már Mari is. — Miért volna az olyan félelmes?

— Azért, mert túlszárnyalja az enyémet. Eddig büszkén láttam, hogy egyetlen vagyok, uri soron lévő, aki a föld adományait megbecsülöm és ime versenytársra akadtam. De azért ne higgye, hogy irigykedem.

— Hogy is lehetne ön irigy!

— Sőt még többet tudnék adni, odaadnám még a magam sikereit is, ha tudnám, hogy aztán többet nevet és mindig boldog lesz. Oda mindent, Mari.

Megint sokáig hallgattak és Marinak úgy tetszett, mintha kisütött volna mégegyszer a nap, virágok borítják el a mezőt és ezer madár röpköd, dalol a verőfényben. Tavasz lett!

— Oda, azért a jóságért, hogy beültette virággal ezt a sirt, — mondta nagyon csöndes hangon a fiatal doktor.

— De hiszen meg sem fakadt, — mosolygott Mari.

— És mégis jó talajra hullott minden jó mag, — felelt komolyan a rózsás tanya gazdája és udvariasan helyet adott Marinak, ki már indulni készült.

A testvérke ujjongását hallotta és nemsokára fel is tűnt az aranyos csákó, a piros szoknyácska és pattogott a kis ostor testvérke tömzsi kacsójában.

Egyenesen Marihoz futott, ölébe kéredzelt és izzadt, forró arcát odaszoritotta a Mari arcához.

Ezalatt Veron ujjongva köszönetetett a doktornak, ki az ő kis fickóját olyan sokszor meggyógyította, Megcsókolta a kezét, végigsimitotta a karját és még hazatérőben is, mikor a rózsás tanya gazdája régen elvált tőlük, egyre csak azt hajtotta:

— Szent, áldott ember ez, Mari kisasszony. Dicsérheti az egek urát az a leány, akit majd párjának választ valamikor.

Mari gyors léptekkel haladt előtte és egészen kipirult, mire hazaértek, pedig már sötétedő, hűvös este volt és Lencsi néni aggodalmasan nézett ki eléjük az ajtón.

Mari hozzászaladt és elrejtette arcát a Lencsi néni puha kendőjében.

— Oh, olyan szép, olyan meleg, fényes minden, — mondta nem csekély csodálkozására a kedves öreg néninek, aki bizony meg-megborzongott a hidegtől és elszomorodott a szürkén közeledő esti sötétségtől.

— Mintha tavasz lenne! — mondta Mari.

Lencsi néni felemelte a Mari fejét, aztán addig nézett a nagyobbik lány szemeibe, míg Mari újra elpirult és visszabujt a kendőbe.

— Vagy ugy?! — nevetett Lencsi néni. — Az a tavasz valószínűleg a szivedben nyilott ki, Mari. Idekűnn azonban már hideg van és siessünk be a babával minél előbb a szobába.





TIZENNYOLCADIK FEJEZET.

Testvérke beteg lett.

Testvérke egész éjjel nagyon nyugtalan volt. Sokszor felriadt, puha takaróját ledobta fehér kis testéről, mely éjfél felé már forró és piros volt. Mari odavette a maga ágyába, jó kis fészket csinált neki és karjával fogta át, hogy a magas ágyról le ne essen. De folyton vigyázni kellett rá, mert testvérke még így is nagyon nyugtalan volt. A lélegzete gyorsabb lett és a teste olyan forró, hogy égette a Mari karját.

Reggel pedig félig csukott szemekkel, lihegő piros szájjal aludt és nem nézett fel rájuk, bármit kínáltak is. Hozták a kávéját a csacsi-képes bögrében és elhozták a szive gyönyörüségét Paprika Jancsit is.

A vörösruhás, csinadrattás legény minden tudományát kifejtette, hogy testvérke mégegyszer felkacagjon, aztán elcsipje Jancsi urat és a szájába dugja pirossapkás fejét. De testvérke erre sem mozgult meg, csak lihegett forró kis szájával, félig becsukva fényes szemecskéit.

Mari kétségbeesetten állott a kis rácsos ágy mellett, Veron pedig hangos jajszóval sirt. Testvéрке még eddig sohasem volt beteg. Lencsi néni tanításai nyomán olyan jól gondozták, hogy az a finom kis gépezet, mely a baba tömzsi kis testében működött, egyszer sem bomlott meg. Gyomorrontás, a rosszul gondozott gyermekek örökös baja, sohasem bántotta testvérkét, kívülről kellett jönni valami alattomos veszedelemnek, hogy rá szálljon és feleméssze édes kis életét.

— És ez sem birt volna vele, ha rám hallgatsz!
— mondta Lencsi néni, aki az első rémhírre már átfutott Mariékhoz.

— De hiszen én mindent megtettem.

— Mindent eddig. De most már fokozatos edzésre került volna a sor és te féltetted a testvéрке lábát rövid harisnyáktól, testét a hideg víztől.

— Igaz, — mondta Mari és olyan mély bánattal hajtotta le a fejét, hogy a Lencsi néni professzori szemrehányása azonnal elröppent és csak a jó asszony végtelen szeretete maradt meg.

— No semmi. Ez az ijedtség és aggodalom jó lesz arra, hogy később, mikor a baj elmulik, engedelmesebb légy. Hiszen én értek hozzá és mindig jót akarok.

— De vajjon megküzdünk-e szerencsésen?!

— Meg kell küzdenünk. Voltatok-e már a doktorért?

Erre jajdult még csak fel igazán Veron.

— Jaj, jaj, jaj, nem mehetünk mi doktorért.

És szemeit törülgetve, zokogását fojtogatva mondta el, hogy az öreg doktor urat még tegnap este elvitték. Kocsin jöttek érte messziről. Ő nem aludt még akkor, a baba ruháját rakosgatta. Jaj, azt a nedves, ködös ruhát, amelyik tegnap este megnyirkosodott s «aki-ben» a halál jött be az ő lelke gyermeke után. Hát

amint rakosgatná, hallja a kocsizörgést és látja a lámpást. A kocsiiban az öreg doktor ült és a kocsis, akit ő a formájáról ismer, de akinek a nevét nem tudja, éppen a ház előtt állott meg, hogy a saraglya hátulját igazítsa.

Ó akkor, minek tagadná, kidugta a fejét, és megkérdezte: messzire mennek-e? Jaj, messzire, Kevermesre. És nem is jönnek vissza ma esti harangszó előtt.

— Oda tehát nem küldhetünk, — mondta csüggedten Mari.

— Talán a városba, — vélte Lencsi néni. De csakhamar úgy fordult, hogy ez az ut is lehetetlenné vált. Ballay ur reggel a földek felé indult a kocsijával és itton egy lélek sincs, aki a városba hajthatna.

— Különben is három teljes óra az ut csak oda és ki tudja: idejében térnének-e vissza? — mondta Lencsi néni és sápadtan közeledett a rácsos ágyhoz, melyben a szegény testvérke valósággal izzott. Szemecskéi felakadtak és duzzadt, kék-vörös arcán a nehéz lélekzés kinos gyötrelmeit lehetett látni.

— Megful, megful! — sikoltott Mari és Lencsi néni ijedten segített a testvérkét felemelni, Veron pedig ebben a percben, talán el sem hiszi senki, már nem jajgatott.

Nem bizony. Hősiesen, elszántan állott a szoba közepén és megkötötte selyem fejkendőjét.

— Megytek!

— Megytek bizony! — mondta mégegyszer, mikor Lencsi néni és Mari ijedten nézett rá. — Megytek és elhivom azt, aki a világon legjobban tud segíteni. De hiszen beszélhet nekem akárki, a két szememmel láttam, mikor a komám gyerekét visszarántotta a menyország kapujából. Az én Gyurkámnak is ő volt a mentője, idehozom én, ha addig élek is . . .

Mari halálsápadtan nézett Lencsi nénire, aki szintén eltalálta, hogy kire gondol most Veron. De

határozni nem tudtak, nem mertek és Veron még jobban elhatalmasodott.

— De hiszen tudom én mit kell tenni. Isten áldja meg kisasszonyom, a jóságát nem felejthetem el sohasem. Ezen a szent helyen állott, mikor én a Gyurkát sirattam és azt mondta, hogyha egy életbe kerül az az ut, hát itt van az enyém. Már mint a kisasszonyé. Na, hátha most is egy élet kell, — mert hogy ezért az egyért agyoncsap a tekintetes ur, azt jól tudom — hát itt az enyém. A kisasszonyomért meg a szivem gyermekéért! Ha hibás lesz valaki, itt vagyok én.

Igy szólt Veron és mielőtt megakadályozhatták volna, elrohant mint a forgósél.

Mari egyszerűen leborult a testvérke ágya mellé és a szive mélyén csendesen fohászzkodott:

— Atyám, én jó atyám. Bocsáss meg nekem, én nem szegem meg parancsodat. De ezt a kis életet megmentjük az életünk árán is.

És amint így sóhajtott, csodálatos, égből szállt nyugalom árasztotta el a szivét. Mintha a halott édes anya keze simította volna meg jóváhagyó szelid dicsérettel a nagyobbik leány fejét.

Olyan végtelenül édes volt ez a nyugalom, hogy szinte álomba meritette Marit. Nem birt megmozdulni az ágy mellől és a száját testvérke forró kezére szorítva maradt ott sokáig.

Ő legalább azt hitte, hogy nagyon sokáig, pedig egy félóra sem telt el azután, hogy Veron elszaladt. A lelkes parasztasszonyt ugyanis az a szerencse érte, hogy az utca végén találkozott azzal, kihez a szive sugallatára rohant.

Dr. Vertán Endre már elindult a rózsás tanyáról, hogy reggeli látogatásait tegye azoknál a szegény beteg gyermekeknél, kiket jó szivből gondozott. A kocsija ott pergett el az utca végén, egyenesen a

tanyák irányában és a Veron kétségbeesett integetésére megállott.

Hamar megértette a helyzetet és a Veron előadásából azt is, hogy egy perc sincs veszteni való. Régi keserőségét, tán megsértett büszkeségét is bezárta a szive fenekére és csak annak a végtelen szeretetnek adott utat, mely eddig is a szenvedő gyermekek ágyához vezette.

Felültette Veront maga mellé és vágatva hajtatott a Ballay házhoz. Odabenn Mari a halott édes anya áldása alatt alázatosan leborulva várakozott.

— Keljen fel kisasszony, — szólt hozzá még egyszer az az ércesen csengő hang, melyet sokszor még álmaiban is hallott és Mari készséggel engedelmeskedett.

És ettől kezdve az engedelmeskedés egész láncolata várt reá. A doktor, hivatása közben, rövid, határozott szavakkal csak parancsolt és szava előtt nemcsak Mari, hanem még Lencsi néni is lehajtott ős fejét, hogy szolgálatára legyen az áldott segítőnek. Csak egyszer tett egy kis ellenvetést. Akkor, mikor az elhatározó műtét megtevéséről volt szó és Vertán dr. úgy vélte, talán távolitanák el Marit . . .

— Nem, semmiesetre sem! — kiáltott Lencsi néni és újra felébredt benne az életrevelő professor törekvése.

— Én az életre nevelem a leányomat. Neki meg kell tanulnia mindent, amit az élet számon kér majd tőle a maga tüzhelye mellett. Tanulja meg azt is, hogy még egy ilyen szörnyű bajban is segítője, ne pedig csak jajgató nyüge legyen a családjának.

És Mari is így szólt:

— Igen, itt maradok és segítek.

Vertán dr. egy mély tisztelettől fényes pillantást vetett a nagyobbik lány elszánt arcára és most már a két derék nő okos, ügyes segítségével végezte el

testvérke bibis torkán azt a műtétet, mely egyszerre visszaadta az életnek.

Testvérke a Mari karján aludt el és dr. Vertán odahajolva hallgatta a gyermek lélekezésén át a közeledő élet jeleit. Veron a nagykendőjébe fojtotta jajgatását és Lencsi néni csöndesen imádkozott. Odakünn felragyogott a szép őszi nap, benézett az ablakon, meleg sugara végigsimitotta a testvérke fehérre vált arcát.

— Meg van mentve! — mondta dr. Vertán Endre és kötelességét teljesítvén az ajtó felé indult.

Az ajtó már nyitva volt.

Kinos aggodalmukba, nehéz munkájokba merülve észre sem vették, hogy az ajtó már előbb kinyílott és a Ballay ur magas, szótlan alakja áll a küszöbön.

A két férfi tekintete abban a pillanatban találkozott, melyben Veron kétségbeesetten sikoltott fel:

— Uram segits!

És a következő percben már urának, gazdájának lábaihoz dobta magát és fejét bűnbánatra hajtóan szólt:

— Én tettem, én vagyok . . .

Mégegyszer visszanézett az ő drága kis gyermekére, akit étellel táplált s akiért most meg fog halni, aztán megadással hajtotta le a fejét, hogy az agyoncsapás, melyet olyan biztosra vett, bekövetkezzék.

Milyen nagy lett az ámulata, mikor ő vele egyáltalában nem törődött senki. A két férfi büszkén, mereven nézett össze, Lencsi néni fehér hajának glóriájában olyan volt, mint a megtestesült szeretet és Mari, mint az élet diadalmas angyala állott a megmentett gyermekkel.

— Az én házamban! — kiáltott fel végre Ballay ur. — Mi történt itt?

— Jaj, jaj, jaj. Meg akart halni az én lelkem gyermekeim! — sikoltott most Veron és igazán nem

sajnálta, hogy sértetlenül kapta vissza az életét, melyet az agyoncsapásra már feláldozott.

— A baba? — kérdezte nagyon csöndesen Ballay ur és leirhatlan rémülettel nézett testvérekére, ki lelkének igaz gyönyörűsége volt.

— Igen, — szólt nyugodtan Mari. — Testvéрке haldoklott és dr. Vertán Endre visszaadta nekünk az életét.

OSZK



Országos Széchényi Könyvtár

OSZK

Országos Széchényi Könyvtár



TIZENKILENCEDIK FEJEZET.

A héjja a csibéhez megy.

Másnap reggel be kellett fogni az öreg kocsisnak és a kocsi, a Ballay ur ünneplő hintója ott állott a tornác előtt. Veron az új hintót hitta ünneplőnek, a szegény megboldogult, eltűnt pillangónak az utódját.

És Veron biztosan tudta, hogy mikor ebbe a kocsiba fognak, valami nagy dolog történik a házban.

A tegnapi események után nem képzelhetett egyebet, mint azt, hogy Ballay ur most már felpakol erre a kocsira, elviszi mindenét, aztán itt hagyja őket mindenestül. Pusztuljanak éhen, ha meg merték szegni az ő parancsát, ha be merték hívni a házba azt az embert, kire Ballay ur tizenöt esztendő óta a haragok haragjával haragudott. Minthogy nem csaptak agyon senkit, Veron csakis ilyet gondolhatott.

Tegnap óta sütötte ki ezt a természetes fordulatot, mert úgy tapasztalta, hogy az urak mindent olyan furcsán végeznek, nem úgy, mint a parasztok. Őtet például legalább is megbubozta volna a gazda, ha a szava ellen tesz. A hivatlan vendégnek azt mondta volna, hogy kívül tágasabb. Na, és végre Lencsi

néninek meg Marinak is lehetett volna annyit mondani, hogy ugyan minek ijedtek meg s minek hitták ezt a kontárt, miután a rendes öreg doktor ugyis hazajön. Tehát ha halál nem esett is, legalább lett volna erős szóváltás.

De nem történt semmi. Ballay ur úgy megtántorodott, majd hanyatt esett, aztán elkezdett sirni. Mari szó nélkül hozzá lépett a kis babával és csendesen így szólt:

— Atyám, nyujtson kezet neki.

De Ballay ur egy pár percig nem hallotta, nem mozdult. Mikorra pedig magához tért és nyujtotta volna már a kezét, a szoba már üres volt. A doktor elment a nyitott ajtón, még csak vissza sem nézett többet.

Erre aztán Ballay ur is kiment, bezárkózott a szobájába. Még csak az ebédet sem kérte be. De még vacsorát sem. Mari kisasszony késő estig benn volt nála. Maradhatott is, hiszen a lelkem gyereke olyan édesen aludt, «mint a té». A jó Isten tudja mit beszéltek, mit nem. De hogy nem jóra fordultak, bizonyos. Ahun van ni, Mihály bácsi befogott az ünneplő hintóba és most biztos, hogy örökre itt hagyja őket a tekintetes ur.

Ballay ur csakugyan ki is jött a szobájából, még pedig kalappal, bottal, felöltővel és egyenesen a kocsinak tartott. De csomagokat nem hoztak utána, még csak az ágyneműjét sem, melyet Veron olyan feltétlenül szükségesnek gondolt. Nem jött utána cseléd lány még csak egy paktáskával sem, csak Mari kisasszony, akinek a szeme, mint a napsugár, olyan fényes volt.

Pakkokat nem vittek és Ballay ur mégis bucsuzott. No mert hát akkor szokta az ember a lányát vagy más «cselédjét» olyan nagyon megölelni, megcsókolni, ha utra megy. Ballay ur pedig alig birta

elereszteni a Mari kisasszony fejét, mikor magához szoritotta és Mari kisasszony is megcsókolta vagy százszor a kezét.

— Édes, édes jó atyám! — mondta neki és kipattantak a könnyei.

Ballay ur pedig azt mondta:

— Szivesen teszem, gyermekem. Hiszen a nemes kötelesség teljesítése nem is olyan nehéz.

Hogy mit tesz ez, Veron bizony nem igen értette. S minthogy alaposan sejthette, hogy nem érti ő meg később sem, hát nem is törte nagyon a fejét. De mikor a kocsi kifordult és Mari kisasszony is eltűnt, ő mégis csak utána nézett: a vasut felé megy-e a tekintetes ur? Hogy pedig annál biztosabb tudomást szerezzen, felmászott a baromfiház tornyába és onnan nézett a vigan porzó kocsi után.

— És nem a vasut felé ment!

Nem bizony, hanem arra az ákácós uton a csőszház felé. Odáig egyenesen és most...

Veronnak még a lélekzete is elállott ijedtében. A csőszház mellett ágazott el az ut. A főut ment a puszták felé, a másik ut balra semerre sem. Semerre, csak egyenesen a rózsás tanyának. És Ballay ur ünneplő hintója arra balra, a rózsás tanya irányába csapott.

Veron még tán mai napig is ott lenne a szárnyas palota tornyában és valószínűleg ékes sóbálvánnyá változva, ha egy kis szolgáló lihegve le nem kiabálja onnan. Még pedig azzal a hirrel, hogy a baba tejet kér!

Na, repült most a jó Veron az ő szive gyerekéhez és el nem mozdult mellőle, mig meg nem érte, hogy a baba Paprika Jancsi piros süvegébe csakugyan beleharapott.

Ezalatt Lencsi néni a Mari szobájában volt és a két igaz, hű barátnő gyöngéden suttogott. De nem

tudtak szép csöndesen egymás mellett maradni. Hol Lencsi néni, hol Mari lépett az ablakhoz, nyitogatta a táblákat és várta vissza a kocsit már akkor, mikor az legfőlebb a csőszházig juthatott.

Végre másfél óra múlva, mely az ő számításuk szerint másfél század utját futotta meg, begördült az ünneplő hintó a tornác elé. Ballay ur nyugodt, vidám, elégedett arccal szállt le és indult a szobák felé.

— Én Istenem, — mondta Mari. — Sohasem láttam még ilyenek. Milyen szép. Az arca olyan fenséges.

— Nemes kötelességet teljesített és a jó Isten ime még látható szépséggel és kitünteti, — mondta Lencsi néni és ajtót tárt az érkező előtt.

— Édes jó apám! — kiáltott fel Mari és kitárt karokkal ment eléje.

Eddig még sohasem merte így üdvözölni. Hiszen szegény Mari sokáig olyan ismeretlen volt. És a Ballay ur örökké komor arca bizalmas közeledésre nem is bátorított. De most csak a szemébe kellett nézni egyszer és az a régi korlát, mely az apa és a nagyobbik lány között volt, lehullott. Mari bátran, büszkén, határtalan szeretettel simult most ahhoz a szivhez, mely lerázta az igazságtalanság rabságát és nemes érzelmek új világában dobogott.

— Megtörtént, Mari, — szólt csöndesen Ballay ur.

— Megalázta magát az én kérésemre! — zokogott fel Mari.

— Nem. Csak megszabadítottam a szivemet egy olyan tévedéstől, mely nekem is sok szenvedést okozott.

Ezután leültek szépen mind a hárman. Ballay urat a pamlag közepére erőltették. Nemcsak azért, mert a Lencsi néni véleménye szerint ez volt az a hely, hová a nagy tisztességet érdemlő embereket ültetni kell, hanem azért is, hogy jobbról-balról ők

maguk is közel legyenek hozzá. És így hármacskán, bizalmasan üldögélve beszélte el Ballay ur az ő különös kirándulása történetét.

A rózsás tanyában járt, hanem oda bizony alig-alig akarták beereszteni. Alig hallatszott be a kocsi érkezésének zaja, Trézsi néni ijedt arca jelent meg a tornácon. Az ajtót kinyitotta ugyan, de amint megismerte Ballay urat, rémülten kezdett tipegni. Igazán úgy tett, mint a jó öreg kendermagos, ha azt érzi, hogy csibéjét héjja kerülgeti.

Hátra-hátra tekintgetve, nyugtalanul tipegett le a lépcsőkön és szapora szavakkal mondta:

— Kérem, kérem a fiam... a doktor ur nincsen itthon... Nincsen...

De alig mondta el ijedt szavait, a háta mögött megjelent a rózsás tanya gazdája.

Egy szelid öleléssel félrependerítette Trézsi nénit az utból és így, immár teljesen védelem nélkül ment az ellenséges héjja felé az öreg dada erős, férfias csibéje.

Ballay ur levett kalappal és lehajtott fejjel lépte át a rózsás tanya küszöbét, miután a ház ura egyszerű jósággal üdvözölte őt.

Aztán bementek abba a régiesen szép szobába, melyben a kis kanári cukrot ropogtatott, a fehér cica aludt és a hamis fekete kutya meg se moccant. Nem, mert azt látta, hogy az ő gazdája karonfogva vezet be ide valakit. Odaültek aztán a fehér kályha tájára, hol a kerekesek szék most már üresen, elhagyottan állott.

— És, édeseim, — mondta Ballay ur, — nem beszéltünk semmit.

— De hát hogy lehet az? — kérdezték nevető csodálkozással a nők.

— Magam sem tudom, — mondta Ballay ur és nyomban megnyugtatta a nőket, hogy ő azonnal,

mihelyt a szobába lépett, ünnepélyesen fordult a rózsás tanya gazdája felé és el akarta mondani alázas megkövetését.

De Vertán Endre egyetlen kézmozdulattal elhallgattatta, mondván:

— Ne emlitsük a multat, melyben mind a kettőnknek voltak súlyos és pótolhatatlan veszteségeink. De nem mi okoztuk azt egymásnak. Valószínűleg úgy kellett történnie felsőbb hatalom kifürkészhetlen akaratából és ez előtt még nekünk, erős férfiaknak is meg kell hajtanunk a fejünket.

Melegen, szeretettel szoritott kezet ezután és áttért más beszéd tárgyra, mintha régen, jól ismernék egymást és közben sohasem történt volna az, ami egykor annyira megrendítette mind a kettőjük nyugalmát és boldogságát.

A rózsás tanya gazdája szeretetreméltó szivességgel mutatta meg a háza táját, a pompás gazdaságot s egy kis magaslaton épült kerti ház ablakából a földjeit.

— Lássá, uram, — mondta az emlékezés szelid hangján, — akkor a mi szerencsétlenségünk idejében, a nagy csapás előtt, én el akartam hagyni ezt a földet. Azt hittem, a tehetségeim lesz az, mely fenn fog tartani az egész életen át. A dicsőség felé akartam indulni. Ki tudja, talán meg lett volna ez is, talán meg lett volna sok anyagi jó is, mely a dicsőséggel jár. De mennyi emberi szenvedést kellett volna felkeresnem, hogy így, embertársaim reményein, kétségbeesésén és szenvedésén át hozzájussak dicsőségemhez és vagyonomhoz. A föld pedig, apám szerény öröke, ittmaradt volna elhagyottan, mélyébe zárva kincseit. Az az eset visszaadott engem a földnek s a földet kincseivel együtt nekem. És én most, férfikorom delén áldom azt a szenvedést, mely megtanított rá, hogy nem az emberek között, hanem a

föld keblén keressük a boldogulást. A föld mindent megád nekünk, csak meg kell értenünk és szeretettel kell vele bánnunk, mint egyetlen, igaz barátunkkal, ki a síron túl is a mienk. A föld és én akkor megértettük, megtaláltuk egymást és én azóta neki köszönhetek mindent. A kenyeremet, melyhez emberi szenvedés emléke nem fűződik s a rózsákat az én kis tanyám falán...

Ilyeneket beszéltek együtt a héjja meg a csibe, amint kart karba öltve néztek az őszi vetésre készülők földek felé.

Ballay ur csak most ismerte meg azt az embert, akit akkor vakságában «elátkozott». Ujra azt érezte, hogy bocsánatot kell kérnie tőle és feléje fordult, de a rózsás tanya gazdája eltalálta a szándékát és szeliden elhárította.

— Nem, uram, nem. Nekem van szavam önhöz. Még pedig köszönő szavam, mert hiszen azt, hogy én megismertem a földet, önnek köszönhetem. Köszönöm.

Ekkor történt az, hogy Trézsi néni majd hanyatt esett. A jó öreg dada ugyanis mindenütt nyomon követte a fiát, még pedig egy jó öreg seprünyéllal felfegyverkezve, hogy résen legyen és lecsapjon, ha az a gonosz héjja valami rosszat akar a csibéjével. Ott lappangott az ajtók mellett. Utánok osont a kerti házba is. Nem látott már semmit öreg szemével a kulcslyukon, de a szavakat hallotta és folyton csodálkozott.

Mikor aztán nagy csöndesség lett, nagyon megijedt és kinyitotta az ajtót. Kinyitván pedig azt látta, hogy a héjja átölelte az ő csibéjét s aki ezalatt a művelet alatt sir és zokog, nem az ő csibéje, hanem a legyőzött héjja.

Nagyot koppant akkor az elejtett seprünyél és Trézsi néni odament hozzájuk és veregetni kezdte

a Ballay ur hátát. De nem a seprünyéllal, hanem reszketős, öreg kezeivel, mint ahogy veregette volna nagy szeretettel egy kis gyermekét.

— Eszerint mindenki megbocsájtott! — mondta erőltetett vidámsággal Ballay ur, hogy elrejtse nagy meghatottságát, mely újra erőt vett rajta.

— A régi baj jóvá van téve és minden teljesen rendbejött. Vagy nem? Nem vagy velem megelégedve kis leányom? — kérdezte Mari felé fordulva, mert úgy látta, hogy az ő nagyobbik lánya még szeretne valamit mondani, de nem meri.

Bátorítólag ölelte magához, jóságosan nézett a szeméibe és szeretettel kérdezte:

— Nos, akarsz még valamit?

Mari elrejtette arcát édes atyja kabátján és nagyon csendes hangon szólt:

— Igen...

— Nos mit?

— Szeretnék még valamit. Valami nagyot, valami igazán szépet.

— No, kivele, ma mindent megadok.

— Tudom... De azért most nem merem, nem bírom.

— Kis bohó, hát sugd meg, ha mondani nem tudod.

De a sugás nem sikerült. Mari hozzákészült, de csüggedten hagyta abba.

— Nem... Majd később... Majd máskor, — mondta és a Lencsi néni nem csekély megbotránkozására felugrott, elszaladt, mielőtt többet mondott volna.

— Bármi lesz is, én teljesíteni fogom, — mondta Ballay ur.

Lencsi néni pedig elsietett Mari után. Mert hiszen ezt a nagy, de ki nem mondható kérést mégis csak meg kell tudnia Maritól minél előbb.

Meg is tudta, de miután nyomban mélységes titoktartást is fogadott, nem árult el belőle semmit. Csak annyit mondott — mert hiszen tudjuk, hogy neki mindig kellett valamit mondani a maga öregének — hogy:

— No annyit mondok: gyöngédebb és finomabb teremtést, mint Ballay Mari, én még álmomban sem látok. Szeretném odaállítani példának az egész országot, mit? — az egész világ leánynépe elé.

OSZK



Országos Széchényi Könyvtár



HUSZADIK FEJEZET.

Titkok.

Másnap már bizony alkonyodott, mikor Lencsi néni átmehetett Ballayékhoz. Jaj, de hosszú napja volt ez neki. Talán soha életében sem sietett volna olyan nagyon, mint épen most. De hát szegény Zsiga bácsi nagyon rosszul volt és bizony Lencsi néninek is első volt mindenekfölött az a kötelesség, mely a családjához füzte.

Ő nem mehetett át estig, de azért kapott hirt a szomszédból. Kétszer is átszalajtotta az ő kis szolgálóját és örömmel hallotta, hogy odaát nincs veszedelem. A testvérke állapota javul és a doktor, az új doktor, a fiatal, már jókor reggel meg is látogatta.

Kapott hát jó hirt eleget, de mit ért az neki, ha kettős titkukról, az eredményről nem tudhatott meg semmit! Elképzelhető: milyen örömmel látta, hogy szegény Zsiga bácsi gonddal készített pólyájában végre elszenderült. Felkapta a nagy kendőjét és sietett át Ballayékhoz.

Már alkonyodott. A házat beborította fekete szárnyaival a korán leülő őszi este, fehér függönyök

omlanak le az ablakok mögött és csak a gyermekszoba szelid világossága csillámlott két ablakban cserepes virágok s a függönyök csipkéi között.

Mari az ernyős lámpa mellett ült s míg a háttérben testvére aludt most már olyan csöndesen, mint egy kis bari, a nagyobbik lány szaporán öltögetett.

Itt találta Lencsi néni, kinek apró, könnyü léptei meg se koppantak a szőnyegen.

Mari ijedten ugrott fel és hamarjában két kézzel is tömte be a fiókba az ő titkos varrókáját.

— De hiszen csak én vagyok! — szólt nevetve Lencsi néni, mire Mari is nevetett, megnyugodott és a becsömöszölt varróka megint előkerült.

— Lásd, édesem ilyen a titok. Ha egyszer magunkra vettük, oda lesz minden nyugalmunk. Megijedünk még az árnyéktól, még a legjobb emberünktől is. Csak az a boldog, akinek soha titka nincs.

— De hiszen ezt muszáj titkolni, — mondta Mari és óvatosan nézett szét: nem hallja-e Veron?

— Vége lenne mindennek, ha megtudnák. Ha megtudná valaki . . .

— Természetesen. A jó titok, a szent, az édes titkok mindig kivételek. Ezek bajt nem is hoznak ránk, de azért a nyugtalanság még ezeknek a nyomától sem tágit soha. Nos, jó eredményt értél el? — kérdezte még halkabban.

— Oh, igen. Áldja is meg az Isten az én jó atyámat! Még csak nem is ellenkezett. Egyszerűen azt mondta: de hát ez igen természetes. Én magam is gondoltam rá, de vártam, mert éreztem, hogy az én jó, okos leányom kérni fogja tőlem.

— Ezt mondta?

— Szóról-szóra. Aztán én előadtam neki az egész tervet részletesen és ő mindenbe, de mindenbe beleegyezett.

— Mit mondott?

— Látod: nemcsak jó, hanem még igen szép is lesz az, amint te akarod. Ezt mondta és aztán megcsókolt. Meg. Itt a homlokomon. Ah, édes Lencsi néni, mintha az édes anyám csókolt volna meg! Ilyen csókban olyan kevésszer volt nekem részem.

— Édes gyermekem, — mondta ellágyulva Lencsi néni és olyat cuppantott a Mari arcára, hogy csak úgy csattant. Szerencse, hogy fel nem ébredt tőle a testvére.

— Olyan boldog vagyok! — mondta az ő kedves, mélabús mosolyával a nagyobbik leány. — Azt hiszem: táncolva jöttem ki az apám szobájából egyenesen ide, ahol ez volt.

S mikor így szólt, félve, lopva, nehogy a falon át meglássa Veron, az összegyűrűt varrókájára mutatott.

— De hát már készen is volt?

— Készen, — felelt Mari és hosszan elgondolkodott. — Régen megvettem én ezt . . .

— Csak nem erre a célra?

— Természetesen. Ah, akkor még nem is sejtettem én azt a sok mindent, ami azóta történt velem. Akkor más tervünk volt, bálba készültünk. Torbágyi néni pénzt adott nekünk és ránk bízta, hogy tetszésünk szerint válasszunk magunknak kelmét és szalagot. Berta rózsaszínűt vett, én fehéret. Aztán másnap jött a távirat. A bálból szomorúság lett, a fehér ruha helyett gyászfátyol, a fehér szalag pedig itt van . . .

Ujraszétnézett, aztán édes titkolózással kiteritette a varrókáját, habos fehér szalagot, melyre betüket rajzolt volt és most varrta ki aranyszállal, magas himzéssel.

Lencsi néni meghatva nézte a fiatal lány munkáját, aztán kedvesen elmosolyodott:

— A szalag itt van. Egy szép, magasztos kegyelet munkájában. Vigasság már nem lesz a vége. De

a fehér ruha még érintetlen. A fehér fodrok, a csipkék habja még mindig arra vár, hogy a boldogság ékessége legyen. Nos, nem lehetne abból menyasszonyi ruha?

Mari arcát elöntötte a ragyogó pirosság, de hamar letörölte a homlokát, szemeit és nyugodt, szomorú hangon szólt:

— Nem, soha.

S mialatt Lencsi néni mosolyogva, kételkedve rázta a fejét, a Mari nagy komolysága is enyhült s az ő régi kedves szokása szerint folytatta:

— Nem, nem mehetek férjhez. Hiszen én már asszony vagyok. Felelős asszonya egy egész háznak, társa egy szomorú embernek, anyja két gyermeknek. Az asszonynak, az anyának minden gondja az én két vállamon nyugszik: én a nagyobbik leány vagyok... És... és tessék elhinni, így felpakolva nem is vihetne el engemet senki, — tette hozzá és azon erőlködött, hogy tréfára fogja a beszédet.

De Lencsi néni nem tágitott.

— Istentelenség, igazságtalanság lenne az, hogy azért, mert idő előtt megismerted a gondokat, te ne találj meg soha az igazi boldogságot.

— Pedig úgy lesz, — mondta csöndesen Mari.

— Nem lesz. Tita felserdül, a testvéрке megnő. Amint mi neveljük most azt a fruskát, abból még különb háziasszony lesz, mint te. Ugy ám. Különb, erősebb. Elkotródhatsz mellőle, el, azzal a bizonyos királyfival, aki egyszer bizonyosan eljön.

— Én értem nem jön...

— Szeretném én látni, hogy nem jön-e, ha én is, meg te is úgy akarjuk! — pattogott Lencsi néni. — Már pedig én akarom és te?

Mari lehajtotta a fejét. Az arca majd kicsattant a pirosságtól és a keze reszketett.

— És te? — kérdezte Lencsi néni és erővel is a szeme közé nézett. — Te nem vársz senkit? Senkit

Mari? Na mondd meg nekem szépen, édes kis leányom!

A Mari feje már megint ott pihent azon a kedves, puha, birsalma illatu kendőn, a Lencsi néni hű, öreg szive fölött. Ott beszélt olyan csöndesen, mintha imádkoznék.

Néhány perc múlva azonban felemelte a fejét. Nemes, szép arca belső gondolat fényétől ragyogott és lelkes szemeiben megcsillant a könny.

— Igen, — mondta bátran. — Várok valakit, régen várok.

— És még nem közeledik?

— Nem tudom. Hinni, vagy sejteni nem merem.

— De már szereted?

— Igen, — szólt nyugodt, tiszta, fenséges mozdulattal Mari. — Ha édes anyám élne, régen bevallottam volna neki. Édes anyám helyett elmondom most magának jó Lencsi néni, ki anyám helyett anyám volt annyi gond között. Igen, én szeretek valakit.

— Régen?

— Nagyon régen, — felelt Mari és arra gondolt, hogy azt a két kék szemet, mely olyan bűbajos szépen szövődött be álmaiba, mintha látta volna ő már régen, örökké, mióta csak él.

De Lencsi néni azt hitte, hogy nyomot tévesztett és csalódottan kiáltott fel:

— Lehetetlen!

— De igaz, igaz, — bólingatott Mari édes pirulással.

— Akkor hát te már régen eligérkeztél! Még a fehér ruha, a fehér szalag idejében. Még a fővárosban, még Torbágyiéknál. Mari, Mari, de hiszen akkor te már évek óta menyasszony vagy!

Nagy felháborodásában olyan hangosan beszélt, hogy minden szava kihallatszott a másik szobába. És még sem tudott megnyugodni. Ujra lehajolt Marihoz, ki álmodozva hajtotta le fejét a párnákra.

— Kit szeretsz te olyan régen, édes Mari?

Nem volt most nagyobb vágya, mint az, hogy ezt megtudja. Leste a választ, szerette volna felrázni Marit. És ez a válasz mégis elmaradt.

Az ajtó kilincse, mely előtt már előbb is meglebbent a függöny, most megcsattant és Vertán Endre dr. lépett a szobába.

— Bocsánatot kérek, — mondta csöndesen és a hangja tompán csengett, az arca fehér volt, mint a szobor. — Már kopogtattam, engedelemre vártam és a kilincs megcsattant a kezemben, mielőtt a szabad elhangzott volna.

Mari halálos zavarral kapta össze a fehér szalagokat és rejtegette a diván vánkosai közé, Lencsi néni pedig, mint a tettenért bűnös, olyan zavart arccal ment az érkező elé.

— A gyermek álmát akarom tanulmányozni, — mondta komolyan a doktor. — Szeretném, ha teljesen megnyugtathatnám önöket, ha megnyugtathatnám magamat is, hogy mielőtt átadnám a kis betegemet a kollégámnak, az én kötelességem már betölt.

Odament egyenesen a testvérke ágyához és lehajolt a szépen alvó gyermek fölé.

— Az álma nyugodt s én is nyugodtan mehetek el...

— Hová? — kérdezte csöndesen Mari.

— Külföldre készülök. Néhány nap múlva indulnom is kell... Isten áldja meg önöket... Nem hagyok itt semmit... Csak a virágtalan sirt a temetőben...

— Nem marad virágtalan! — kiáltott fel Lencsi néni. — Sőt ha így vagyunk... Ha ön elmegy, ha ön sokáig oda marad, hát akkor tudjon meg most mindent.

— Az istenért! — kiáltott fel Mari.

— Ne hátráltass, — szólt Lencsi néni majdnem haraggal. Ő mindent másként szeretett volna és ime,

ezek elrontják az álmait. Haragudott s ha ő egyszer haragszik, -- mondta is az öregének, — ne álljon eléje senki.

— Ne hátráltass! — mondta mégegyszer és egy erős rántással az asztalra teremtette a fehér szalagot.

A szép, habos fehér szalag úgy futott végig az asztalon, mintha szivárvány lett volna. Fehér szivárvány, a szeretetteljes béke jelvénye.

— Lencsi néni, édes Lencsi néni! — iparkodott menteni Mari, de a kedves öreg néni eléje került. Végigsimitotta a szalagot és a szalagon a szépen rajzolt, félig himzett szavakat: «Bocsáss meg nekünk.»

Vertán Endre meglepetten nézett a szalagra, majd Marira, végre Lencsi néni fogta el a tekintetét.

— Igenis, uram. Ezt a szalagot készítjük egy bizonyos kisasszony indítványára s egy megalázkodott ember fogja letenni annak az anyának a sirjára, akinek egykor olyan sok szenvedést okozott. Az a sir tehát nem lesz elhagyott. Nyugodtan utazhatik.

Vertán Endre komoly, mély, tiszteletteljes meghajlással felelt, aztán megfordult és elhagyta a Ballay házat.





HUSZONEGYEDIK FEJEZET.

Boldog találkozás.

Rózsanyilás hava, szelid illatos junius virradt fel Hategyházára. A madarak még daloltak és virágot szórt az utra minden lombos ákácfa.

Mari kézenfogta testvérkét, kiből igazi vasgyuró, csákós, kardos, vörös nadrágos huszár lett tavaszra, és a Veron határtalan örömeire elindultak, hogy meglátogatják bogárhátu házikójában az öreg szülét.

Milyen régen volt az, mikor Mari először járt erre! Az a nyirkos őszi este, az a félelmes sötétség, az a nagy ijedtség s aztán, a gyöngédség, az a feledhetlen jószág vajjon hová lett?! Mari szétnézett a tájon. Virágos fagallyak, dalos madarak, virághimes rét, csillogó vizek, aranyos napsugár köszöntötték. És ő mégis azt gondolta: szebb volt a világ akkor, mikor ő a nyirkos ködben, hervadt virágok, fekete rögök között fáradtan összeesett.

Ugy gondolt most arra az estére, mint a legszebb emlékre, mely az elmúlt időből visszamaradt.

Pedig milyen sok minden történt azóta, hogy testvérke meggyógyult és a szalag, meg-megújuló

koszorura fonva odakünn szürkül, mállik a temetőben. Aki azóta elment, nem jött vissza többet ide...

Nem, még Tita sem. Berta azóta férjhez ment. Pompás, vidám lakodalmán egyformán ünnepelt és kedves volt mind a két Ballay leány.

De míg Mari pár nap múlva visszasietett házi gondjai, családi szeretete mellé, Tita ott maradt az új világban. Titát egyszerűen nem eresztették haza — igaz, hogy ő sem iparkodott, elfoglalta előbb a Mari régi helyét, aztán a Bertáét is.

És dicséretére legyen mondva, mind a két feladatot olyan pompásan teljesítette, hogy Torbágyiné boldogan megvigasztalódott.

A vigasz különben, mely a jó embereket ritkán kerüli el, belátogatott a Ballay-házba is és testvérkét, az ő nevető, élettől ragyogó, kedves pompájában odatartotta Ballay ur elé, kit egykor olyan nagy csapások látogattak meg. És a szomorú ember a kis babától megtanult nevetni és örülni.

Benézett a vigasz a Lencsi néni meleg otthonába és megnyugvó imákat sugallva, letörölte a Lencsi néni könnyeit. Szegény Zsiga bácsi a tavasz elején befejezte gyötrelmes szenvedéseit és szelid megnyugvással elment örök pihenésre a cipruslombok alá. Lencsi néni pedig bezárta a régi házat és átköltözött abba az új, érdekes gazdaságba, melyet egykor ő alapított a Mari számára. Ballay ur felüdült a Lencsi néni kedves, okos, józan társalgásában, testvérke nála keresett irt minden bajára, a kert, a gazdálkodás, a konyha benne lelte meg legfőbb kormányzóját. És a nagyobbik leány tavasz múltán, rózsás június kezdetén egyszer csak azt tapasztalta, hogyha szeretik is, ő mégis felesleges. Ha elmegy, tán megsiratják, de hiányát nem fogja érezni senkisémm...

Végignézett a virágzó tájon és a csendes őszi estére gondolva, azt mondta:

— Jobb volt akkor...

Ugyanazokon az utakon haladtak most is. Elhagyták a csőszházat és a keskeny gyalogösvényen tartottak a tanya felé. Testvérke ujjongva vágatott előre a csörgős paripáján és fényes kardjával lekasabolta a gyáva pimpók borzas fejét.

Veron, mint egy második gyermek, lépést tartott vele szaladásban, kacagásban. Mari elmerengve ment utánok. Így érkeztek a rózsás tanya elé, mely most teljes virágdiszben ragyogott. A piros és fehér rózsák özöne úgy elborította a fehér falakat, hogy szinte roskadoztak a gyönyörű teher alatt és a zöld zsalus ablakok alig-alig tudtak kikukkanni a lombok közül. De az utak most is tiszták voltak, a virágágyak, a méhes, a piros tornyokkal ékes tyuk-palota most is a legnagyobb gondról tanuskodott. Ime, még a hegyesfülü kis fekete kutya is ott van a rózsákkal borított verandán és fut le megint csattogva, kaffogva, mint a haragos förgeteg egyenesen a testvérke piros csakója felé.

És most is megcsendül a csillapító szó azon a régi, kedves hangon és a rózsás tanya gazdája kijön a rácsajtón, hogy kék szemeivel megkeresse a zaj okozóját.

Ballay Mari és Vertán Endre most szemközt, az ajtó előtt találkoztak.

— Ön az? — kérdezte meghökkenve a rózsás tanya gazdája.

És Mari csak annyit mondott:

— Hát már visszajött?

És aztán csak mentek tovább egymás mellett a keskeny, gyepes uton, melyre a fehér ákácvirág egyre hullott.

Elérkeztek az öreg szüle hajlékába is, ott leültek, aludt tejet, fekete kényeret ettek és sokat, sokat beszéltek. De ezen senkisésem csodálkozott.

Szóba jött a Berta esküvője:

— Milyen szép volt. És Tita milyen csodálatosan megváltozott.

— Hát látta?

— Igen, ott voltam a nézők között. Aztán más-kor is elmentem a templom tájára.

— Miért?

— Vártam egy másik esküvőre. Ugy gondoltam: ott volt a kezdete, ott lesz a diadala is.

— Nos meglátta?

— Nem. És ma már azt gondolom, azt szeret-ném hinni: az egész csak tévedés volt.

— Lássa, — mondta olyan őszinte, kedves szemrehányással Mari, hogy Vertán Endre azonnal megértett mindent. Rosszul hallott ő, rosszul értett akkor a nyiló ajtó mellett és mennyi hasztalan szo-moruságot okozott akkor mind a kettőjüknek.

— Rossz nyomon jártam, ugy-e Mari?

Mari csak lehajtotta a fejét és kedves arca elpirult.

— De visszatértem és most ugy-e már az igazi uton vagyok? Virágnylás idejére, ime az én Csipke-rózsám is megszabadult mind attól a sok ezer fonal-száltól, mely nagy kötelességekhez kötötte és most elmehet azzal a királyfival, aki érte jött?

— Menjünk, — mondta egyszerűen Mari és a Ballay ur, hát még a Lencsi néni nagy csodálkozására, így karonfogva érkeztek haza.

Testvérke elől vágatott és a kardját villogtatva állt melléjük, hogyha bánataná még őket valaki, ő azt azonnal kettévágja.

— Mari! — sikoltott fel Lencsi néni. — Mi tör-tént, Mari?

Es előlépett Vertán Endre, levette a kalapját és szólt a szive szerint:

— Egykor megfogadtam, hogy sohasem kívánok önnek rosszat Ballay ur, mint ahogy a multban sem

kivántam. Es most mégis odajuttatott az én áldott sorsom, hogy szomorúságot akarok okozni önnek. Hiszen meg akarom fosztani háza ékességétől és arra kérem: adja nekem Marit.

Ballay ur mélyen meghatva nyujtotta feléje a kezét:

— Én pedig azt mondom önnek a multak emlékére is, hogy most sem okoz nekem veszteséget, mint ahogy akkor sem okozott. Büszke vagyok rá, hogy a házam ékességét önnek adhatom.

*

Es ujra odavágtatott a távirat-kihordó biciklije a Torbágyi-ház csukott ablakai elé. Felverte a ház népét, de amit most hozott, az csupa öröm és gyönyörűség volt. Torbágyiné és Tita egymás nyakába borult és lihegve, keringő lépésekben szaladtak végig a folyosókon:

— Férjhez megy, férjhez megy Mari!

Frida kisasszony erre is azt mondta:

— Ugy-e megmondtam?

Eljöttek mind az esküvőre és diszes kocsisokkal kísérték Marit a csöndes falusi templom felé.

A kocsisor elején, nyiló, illatos virágok pazar pompájában maga a vén, rozzant családtag: a pillangó haladt. Lencsi néni rejtegette eddig attól fogva, hogy az öreg Mihály révén megismerte a híres utazás eseményeit, attól kezdve, hogy az ő sejtő szive egy ilyen nevezetes menet élére szánta a vén pillangót. Bizony rozzant volt, ósdi, kopott, éppen olyan kevés szépséggel bővelkedő, mint maga az élet. De szép lett, kedves, vidámitó és áldott, csak úgy, mint maga az élet, miután a szeretet virágaival ilyen pazarul felékesítették.



I.

Rozzant, nyikorgó, döcögős szekér haladt az ákác-sorban egyenesen a csinos falusi úri ház felé. A kocsi ülésén, egy szecskával tömött, felkötött zsákon, egy szép barna fiatalember ült. Látszott a ruháján, a mozdulatain, kiérzett a gyöngéd beszédjéből, hogy véletlenül került erre a nyomoruságos szekérre. Úri házból indult el, valószínűleg első osztályon utazott az állomásig. Hanem ott aztán kénytelen volt megfogadni az egyetlen bricskát, hogy a hosszú, poros és meleg úton még se kelljen gyalog mennie a falusi kastély felé.

Oda igyekezett. De amint kiértek az ákác-sorból és megismerte a nagy gyümölcsös kert hosszú kerítését, melyet gyermekkorában annyiszor megmászott, mást határozott.

— Álljon meg ott a kerítés alatt, bácsi, — szólt az öreg parasztnak, ki kócmdzagos ostorával ugyan csak hajszolta a borzas macskáit.

Aztán leszállt a kocsiról, kifizette a fuvart, adott bőven áldomásra is, elbúcsúzott a bácsitól és felugrott egy kőrakásra, hogy úgy, mint ezelőtt vagy tizenhat, húsz évvel, átugorják a palánkon, be a gyümölcsösbe. Mégis csak jobb lesz gyalog, a ház kertrenéző üveg-

ajtajánál jelenni meg. Ugrott volna már, de megakasztotta szavával a bátyó:

— Ehun ni, — mondja. — Ezt meg, ezt a pantofnyit vagy micsodát, el tetszett veszíteni.

Ostora nyelével lemutatott a porba a göröngyök közé, hol egy darab szakadozott papirosból két nagy, himzett papucsnek az orra kandikált ki.

A szép, barna fiatal ember, kinek a neve különben Bérczi Sándor, nevetett és ezekre a bátyó előtt örökre megfejtethetlen szavakra fakadt:

— Szép dolog. No, hiszen gondos fiú is vagyok. Csak így egyszerűen elhagyom az «ürügyet».

Összekapta az elejtett papucsokat, zsebre dugta, aztán, mikor szerencsésen átkúszott a kerítésen és nyugodtan haladt a nagy körtefák alatt, tovább elmélkedett a két papucsról, melyet ürügynek nevezett.

Az volt. Ürügy arra, hogy őt a kastélyba küldjék. Tudta azonnal, átlátott a szitán, még tegnap este, mikor édes anyja megbizta, hogy ezeket a papucsokat, az ő kezemunkáját vigye el ajándékba, legjobb barát-nőjének, Komáromy Péternének, ki három szép, felnőtt leányával most is a szanazúgi úri házban lakik. Vigye el, ott már tudnak felőle, várják; adja át szives megemlékezése jeléül. Aztán nézzen körül abban a házban, hol három szép felnőtt leány lakik, kóstolja meg a főztüket... A többit nem bánja. Legyen úgy, amint az Isten akarja. A fészekrakás ideje elérkezett és azt utoljára senki sem bánja, ha annak az asszonynak a leánya kerül az ősi házba, kit az úrasszony maga is igaz barátsággal szeretett.

Megértett ő azonnal mindent, s minthogy örökké kedves, engedelmes, figyelmes fiú volt, így szólt magában:

— Hát legyen. Egyszer mindenkinek meg kell házasodnia. Nősüljünk meg úgy, amint az édes anyánk akarja.

De nem szólt semmit, hanem szörnyen komoly arccal ígérte meg, hogy a papucsokat okvetlenül elviszi s csak erre lesz gondja.

Mialatt ezek a dolgok így az eszébe jutottak, nem is igen ügyelt az útra. Csak ment előre egyfolytában, észre sem vette, hogy kijutott már a gyümölcsösből, el is kanyarodott. Hogy elkanyarodott, nem érhetett el a virágos kertbe, hanem balra került a baromfi-ólak tájára. Csirkék, ludak, kacsák országába, hol büszkén végig nézte a nagy sárga kakas és elröppentek útjából a piros lábú, fehér galambok.

Már éppen visszafordult, mikor egyszerre csak megrezzent és nem tudott tovább menni. Ugy hallotta, úgy érezte, hogy egyenesen ő hozzá szól valaki. Emberi, sőt csudaszép, dallamos leány-hangon. Valahonnan messziről, talán az ákácvirágok közül, az aranyos felhők tájáról. Neki és mégis azokkal a szavakkal, melyek egyedül ebben a világban, a csirkék, ludak, galambok országában divatosak.

— Pi, pi, pipi, burr, burr, sápp, sápp, — hangzott folyton a magasságból.

Világos, hogy a széna-padláson jár valaki, eleséget rak a kötényébe, meg akarja vendégelni a szárnyas alattvalóit és előre is invitálgatja őket erre. Csakis így lehetett. De az a láthatatlan angyal, aki folyton kíséri a jó emberek lépteit; egytől visszatartja, máshoz közelebb vezet: láthatatlan kacsóival megragadja a szép barna fiatalember kabátját — éppen a szive táján! — és egy szelid, angyali kis lökéssel odapenderitette a szénapadlás alá. Egy hosszú létra tövéhez, mely mellett, mintha őrt állt volna, két kis fehér selyem cipő álldogált. Két kiméletből, gondból, szeretetből lenn hagyott cipőcske, míg a gazdája odafenn, háziasszonyi kötelességeket teljesít. Két viseltes, kicsit borzas, kicsit mosolygásra álló, kicsit kását is kérő cipő, melyet, lehet tán meg is vetett már valaki, de

annak, aki odafenn volt, nagyon kedves és kimélt jószága lehetett.

A fiatal ember lopva szétnézett, aztán egy, kettő, zsupsz, zsebrevágta a két gazdátlan cipőt. A helyére azonban odakészítette a himzett papucsokat és így gondolkozott.

— Micsoda ribillió, tréfa lesz a házban, ha kisül, hogy valamelyik leány elvesztette a cipőcskéit. A három közül az egyik, akiről tudni fogjuk, ime a zsebemben a bizonyosság, hogy a legjobb, a legtakarékosabb kis gazdasszony.

II.

Egy hétig volt már Bérczy Sándor a szanazúgi úri ház vendége, hanem a három leány között nem tudott eligazodni. Az elvesztett cipőcskékről nem szólt senki egy árva szót sem, a három leány pedig teljesen egyforma buzgalommal forgolódott a ház körül.

Mind a három szép volt, jó, kedves, vidám. És mind a három — ezt a mamájuk mondta, még pedig elég sokszor! — kitűnő gazdasszony. Naponkint föl-váltva teljesítették a háziasszony kötelességeit. Fehér kötényt kötöttek, kulcsokat csörgettek, ajtókat nyitogattak és nem egyszer maguk is körülhordták a tálat. Ilyenkor a mama megjegyezte, hogy a «napos» ebéd után ellátja a cselédeket és a maradék tésztákat gondosan elzárja másnapra. Igen, ilyen ügyesek, gondosak, takarékosak voltak mind a hárman és Bérczy Sándor úgy gondolta: akár bekötött szemmel is választhat közülök, az édes anya meg lesz elégedve a menyével. Ő is jól jár, de — egyiknek sincs olyan szép, szivhezszóló, édes hangja, amelyet ő a padlás tetejéről hallott. Nem tudta elfelejteni azt a hangot, arra gondolt, arról álmodott és naponként bejárta a nagy sárga kakas, meg a piros lábú galambok országát, de arra a hangra nem akadt rá többet soha.

— Ki lehetett? Istenem, ha még egyszer valahogy megszólalna . . .

Mialatt ő így tündött s a három leány közül csak nem választott, édes anyja folyton irta a sürgető leveleket. Biztatta, nógatta a fiát. Válasszon a három közül. Akármelyiket, csak válasszon.

— Jól van tehát, — határozott végre Sándor. — Nekem mindegy akármelyik, de mégis jobb lesz úgy, ha megtalálom közülük azt, aki esetleg titokban már engem választott.

Kiment a kertbe, leszakított egy szép fehér rózsát és a zsebébe rejtette. Délben pedig, mikor körül hordták a megrakott süteményestálat, a rózsát becsúsz-tatta, elrejtette a mandulás szivecskék alá.

— Így, — gondolta megkönnyebbülve. — A «napos» megtalálja, tudni fogja, ki tette oda s ha kedves lesz neki: a keblére tűzi, ha nem: hát eldobja. Aki virággal jön be valamelyik délután, az lesz az édes anyám menyéje.

Az első fehér rózsza útra kelt vasárnap, a második hétfőn, a harmadik kedden. És — csütörtökön: — nem jött vissza egyik sem!

— Szépen vagyunk. Kiadták az utat, nem kellek egyiknek sem, — szólt magában Bérczy Sándor — inkább megkönnyebbülten, mint szomorúan. Ideje lesz irni az édes anyámnak. Hijjon haza innen valami jó ürüggyel.

Megírta a levelet, maga indúlt vele az állomás postájáig. Hogy, hogy nem, megint csak a piros lábú galambok birodalmán keresztül . . .

III.

Hát amint megy, mendégél, egyszer csak úgy megállott, mintha soha többé sem tudná megmoz-dítani a lábait.

Tele volt az udvar mindenféle néppel. Ott voltak a tyúkok, a csibék, a tollaskák is, a sárga pipik. Az ügyetlen kacsák, a tehetetlen ludak és szép, pompás legyezőjét szélesre kitérve még maga a páva is. Persze hogy ott volt akkor a mérges pulykakakas a nyomában és a diszes társaság élén a vén, büszke, tudós, sárga kakas. Aztán a galambok. Leszálltak, meg elröppentek. Fehér szárnyuk, mint a selyem, úgy suhogott. Megjöttek a verebek is, a hivatlanok, a tolakodók, a kol-dusok és csipegették a buzaszemeket.

Szóval, nagy trakta, nagy vigasság volt az udvarban. Az áldás hullott rájuk folyton holmi kis kerek szakajtóból, melyet egy fiatal leány tartott fölöttük. Kedves, szőke leányka volt, fehér babos kék ruhában. A szeme derülten ragyogott és a szájacskája el nem fáradt, folyton csicseregte, csattogta, dalolta a hívogatót:

— Pipi, pipi, burr, burr, sápp, sápp . . .

Bérczy Sándornak a lélekzete is elállott: megismerte azt a hangot, melyről olyan sokat álmodott.

A fiatal leány azonban észre sem vette az érkezését. A pákosztos, a verekedő, tolakodó hiveivel volt elfoglalva. Biztatta, csalogatta a galambokat, védte a pipikéket és illedelemre oktatta a hatalmaskodó, vén pulykát. Azután megint kezdte a hívogatót, de akkor felnézett . . . A burr-ig ért csak s akkor burr, leejtette a szakajtót, nagyot sikoltott s maga is le-toppant a földre. Fehér babos kék ruhája nagy «saj-tot» csinált elrejtett lábai körül.

Felfordult az egész világ. Galambok, verebek elröppentek, kacsák hanyatt estek, a csibék összegabalyodtak, bizony még a vén kakas is ugrott egyet ijedtében. Igaz, hogy csak féllábbal, de mégis ugrott.

— Jaj! — sikoltott a kis gazdasszony.

Bérczy Sándor ijedten sietett hozzá, lehajolt hogy felsegítse:

— Valami baja történt? — kérdezte gyöngéden.

A fiatal leány arca piros volt, mint a hajnali felhő, de a szeme már nevetett.

— Dehogy. Csak megijedtem. A ruhám rövid és a lábam, a cipőm...

— A cipője? — kérdezte Sándor és mintegy hallani vélte, hogy a szive milyen erősen dobog.

— A cipőm olyan csúf... olyan nagy... olyan nem is cipő...

Még mindig a földön volt, míg így beszélt, nem is akart fölállani, zavartan fészkelődött. A kék szoknya fodra félrehajlott egy kicsit és Bérczy meglátta a nagy, himzett papucsok orrát, az «ürügyet», a pantofnyit...

Sohasem tudta elmondani, hogy ő mondott-e akkor valamit? A szőke lányka azonban annál többet csacsogott.

Elmondta az ő szomorú esetét. Hogy a cipőit nem rég, míg a padláson járt, valami semmirekellő kicserélte. És azóta valóságos rabságban él. Időbe kerül, míg itt új cipőhöz juthat az ember s ő azóta folyton a nagy papucsokban csoszog. Emiatt persze nem mutathatja magát a vendégek előtt; a leányszobában, a konyhában, a kamrában lappang, meg itt. Pedig tudja, hogy vendég van, még pedig milyen? Megsugja?

Feltartotta az ujjacskáját, összehuzta a száját és úgy sugta:

— Ké-rő! És ha nem csalódom...

Hamiskásan mosolygott és rámutatott ujjával a fiatal emberre.

— Nem csalódik, kisasszony. Valóban kérő lettem volna, csakhogy...

— Azt is tudom. A három rózsát hiába rejtette a mandulás szivecskék alá. Nem találta meg az, aki-

nek szánva volt. Én találtam meg intézkedés közben mind a hármat.

— De hát kicsoda maga, kisasszony?

— Óh, nem vagyok szobaleány. A nevem . . . Mondjuk, hogy Hamupipőke, hiszen a sorsom is majdnem egészen olyan. Sok jóval van hozzám, szegény árvához, a nagynéném és én megszolgálom azzal, hogy segítsek egyet-mást a ház körül a három testvér helyett. Máskor is, de most még többet, miután elvesztettem a cipőimet . . .

— Ugy, mint Hamupipőke. Nagyon sajnálja?

— Nagyon.

— Nos hát egyezzünk. Adja nékem a három talált rózsát és én, nézze, odaadom a cipőcskéit.

Már kivette a zsebéből, szépen papirba takar-gatva és mosolyogva nyújtotta a piruló leány felé.

— Az én ócska, csúf cipőimet, — szólt amaz nagy zavarában.

— Téved, kisasszony. Ezek a cipők szépek, fehérek, áldottak, mint a menyasszonyi cipőcskék. És ha akarja: hip, hop, ebben a percben azzá lesznek.

Most már ketten fogták a csomagot. Hamupipőke erős, dolgos kis keze úgy remegett, hogy megzör-gette a papirost. Bérczy Sándor meghatva, gyöngé-den és tisztelettel hajolt le hozzá, aztán megcsókolta a kedves kis kezét. Meg. Pedig az egész világ látta: a páva, a pulyka, a csibék, a galambok. Tán még a verebek is, melyek biztos, hogy holnap már csak erről csiripelnek.



Terka választása.



Egy olyan fehér, ragyogó, csikorgó téli napon, mely nagyon szép annak, aki jó meleg szoba fényes ablakából nézi, de keserves azoknak, akik otthon nélkül, rongyosan bolyongnak, az egész Marosi család a csukott verandán ült. Ez a gyönyörű, csinos függönyökkel diszitett üvegkalitka téli kertté volt alakítva és kényelmes butoraival, szőnyegével maga volt a földi paradicsom. Ebéd után ott üldögéltek mindnyájan.

A papa oda vitette a csibukját, sakk-tábláját és magához szólította Bárdi Károlyt, ki délben náluk ebédelt.

A mama Márta nénivel beszélgetett valamit, nagyon csöndesen, szomorú arccal, elborult szemekkel, egy kis függönyös sarokban. Terka pedig fenn ült a szőnyeges ülőkén, a varróasztala, a kanári madara mellett. Csipkét horgolt, de a pamutot hogy, hogy nem, mindig leejtette. Ilyenkor Barcs Jenő, a szívesen látott pesti vendég, mindig felugrott és elfogta, Bárdi Károly pedig, a papa kellemetlen bosszúságára, lóugrásban indult a királynéjával.

— De hát mi leli magát, Károly öcsém? Nem tudja védeni a királynéját? — kérdezte haragosan az öreg ur.

Felkiáltására azonban senki sem felelt, bár mindenkit, aki csak a verandán ült, az a kérdés foglalkoztatott, hogy mi leli Bárdi Károlyt? A mama erről panaszkodott, a papa ezt kutatta játék közben, Barcs Jenő, a csinos pesti vendég, ezért ugrándozott olyan diadalmasan s végül Terka csakis ezért ejtette le olyan szaporán a pamutot. Mindnyájan nagyon jól tudták, hogy mi leli szegény Bárdi Károlyt.

No, ha már mindenki tudja, hát én is elmondom.

Bárdi Károly szomszédja és birtokos társa volt Marosi papának. Nagyon derék, szorgalmas fiatal ember, aki már félig-meddig a Marosi családhoz tartozott.

A papa jól tudta, hogy szereti Terkát, a család kékszemű, szőke, fitos orru szemefényét s úgy beszéltek meg a mamával, hogyha Bárdi Károly nyilatkozik és Terkának is úgy tetszik, ők bizony szives örömmel adják rájuk a szülei áldást.

Jobb, derekabb, kedvesebb férjet nem is kívánhattak volna.

Egy ideig úgy volt minden, hogy ez a boldog esemény csakugyan bekövetkezik. Terka, ki már a nagylányság második évét töltötte otthon, a gyönyörű marosparti birtokon, mindig örömmel látta Bárdi Károlyt.

Szivesen kocsizott, lovagolt vele és ő volt az egyetlen, akinek megengedte, hogy elkísérje, mikor a szegényeihez ment. Terka ugyanis nagyon jó leány volt és a béres családok kis beteg gyermekei nagyon sokat tudnának arról beszélni, hogy milyen szeretettel ápolta őket. Ilyenkor Bárdi Károly is vele volt s míg a kedves öreg missz a meleg ruhákat vitte, Bárdi a házi patikáját hordta a hóna alatt. A magányos pusztai élet valóságos doktorrá tette a derék fiatal embert. Ha valakinek baja esett, mindjárt csak hozzá fordult.

— Én is azért engedem, hogy velem jöjjön,
— mondta egyszer Terka, de bizony egy kicsit elpirult.

— Tudom, tu . . . domm, — mondta tréfás komolysággal Márta néni, mialatt Terka még jobban elpirult.

Az egész család boldogan nevetett össze s a szivük megdobbant abban a reményben, hogy a tervük sikerül és a derék fiu, meg a szép kis lány összekerül.

Hanem egyszer csak . . . Ugy-e vettétek már észre, édeseim, hogy mikor a mese arra fordul, hogy «egyszer csak», akkor mindig valami veszedelem történik? Hej gonosz szó ez az egyszer csak!

Hát bizony ugy esett, hogy egyszer csak Terka kisasszony Budapestre került. Négy egész hétre Sarolta nénihez. Ezalatt az idő alatt Bárdi Károly olyan volt mint a párja vesztett madár. Gubbaszkodott, mindig fázott s akkor ugratta még csak futókon és paraszton át a királynét. Terka pedig gyönyörű napokat élt. Bálból-bálba, uriházból-uriházba röpitette Sarolta néni s mikor haza ért, már a nyomában volt egy igen érdekes levél. Sarolta néni irta.

Tudatta a családdal, hogy Terka nagyon megtetszett Barcs Jenőnek, egy fiatal ügyvédnek, kit csinoságban, ügyességben nem mulhat fölül senki. Engedelmet kéret általa arra, hogy komoly szándékból lelátogathasson Marospartra.

— Fölösleges, — mondta a papa s akkora füstöt fujt, hogy a kék házisapkának a csucsa sem látszott ki. — Itt már körülbelül ugy áll a dolog . . .

— Semmi sem áll ugy, — szolt közbe hirtelen Terka.

Meg is szurta himzőtűjével az ujját s most volt dolga vele. Nem győzte szopogatni és verni az ollójával.

— Én nagyon fogok örülni, ha eljön Barcs Jenő. Nem vagyok senkinek sem a menyasszonya.

— De hát én úgy tudom, hogy Bárdi... — szólt Márta néni.

Terka még mindig kalapálta az ujját s úgy válaszolt:

— Bárdinak félre van — kopp, kopp — görbülve — kopp — az orra. Bezzeg arra nem figyelmeztetett senki. Pedig igaz.

A család összenézett s míg a szemük elborult, egy kis fanyar mosoly ült a szájuk szögletébe. Terkának, fájdalom, igaza volt. Bárdi Károlynak valóban félre állt egy kicsit az orra. Balra görbült. De hát micsoda kis hiba ez annyi nemes, szép tulajdonság mellett!

— Eddig Terka sem ügyelt erre, — mondta Márta néni a mamának. — S hogy észrevette, azért van, mert egy másik fiatalembernek nagyon is szép az orra. Ezt is észrevette. Hát csak jőjjön el az az ur. Utoljára is nem mi megyünk férjhez, hanem Terka. S ha a jó Isten inkább amazt rendelte neki, nyugodjunk bele. Legyen itt mind a kettő és Terka válasszon.

Ennek a tanácsnak az eredménye volt az, hogy Barcs Jenő, a fess, kellemes fiatal ügyvéd, csakugyan lejött Marospartra, szaporán szedegette fel a Terka gombolyagját és kétségbeejtette Bárdi Károlyt. Sokkal okosabb, mélyebb kedélyű ember volt Bárdi, semhogy ne tudta volna a dolgok állapotát. Terka addig, amig mást nem látott, szívesen volt vele, talán meg is szerette volna. De miután utjába akadt a szebbik, hát az történt vele is, ami millió lánnyal, hogy inkább ezt választotta volna. Arról, hogy többnyire így, a szebbiket választva, kötődnek a szerencsétlen házasságok, olyan keveset tudnak a mi fiatal lányaink!

Hát ültek, üdögéltek a virágillatos, meleg verandán, melynek fényes ablakaiból olyan jól lehet látni azt a hideg, csikorgó telet, mely a szegényeknek annyi kegyetlen szenvedést okoz. S ezalatt valahonnan az országutról letért egy szegény, rongyos asszony. A kis lánya mellette tipegett s ha nagyon fáradt a lábacska, felkéredzett az anyja ölébe. Pedig az a rongyos éhes asszony maga is vánszorgott. De azért csak mentek, igyekeztek a kastély felé és alkonyatkor már ott is álltak a rácsajtó előtt.

— Menjünk be, — mondta a kis leány.

De a rongyos asszony, aki sok idegen ajtó előtt megfordult már, tétovázott.

— Várjunk még, hátha leteper a házőrző kutya, — szólt óvatosan.

Kinyitotta az ajtót, szétnézett s miután üres volt minden, belépett a kicsivel együtt. Ámde alig tettek pár lépést, Bodri, a nagy fehér bundás, felneszelt. Előrohant az ólak tájáról s mielőtt a koldusok csak megmoccanhattak volna, leteperte az asszonyt s a kis leányt. Nem harapta meg, csak földre csapta. De azért éles kőre zuhant a gyermek feje s arcát elborította a vér.

A szép, meleg verandán meghallották a koldusasszony jajgatását. Felugráltak mindnyájan és Terka volt az első, aki az üvegajtóhoz szaladt.

— De hát maradjon! — kiáltott utána Barcs Jenő. — A cselédek majd eligazítanak mindent. Még náthát kap, meghül.

De Terka már nem hallotta ezt az óvatos beszédet. Végigfutott a havas utakon és néhány pillanat alatt már a koldusok mellett volt. Ügyes kezével csakhamar talpra állította a gyermeket, erélyes hangjával elzavarta a kutyát. De amint látta, hogy a kis borzas fej vérzik s itt több segítségre van szükség, mint amennyit ő adhat, visszanézett.

A veranda felől nem jött utána senki sem.

— Ah, — gondolta keserű gúnnyal, — egyik sem jön. A fiatal urak félnek a náthától. Egyiknek sincs szive a szenvedés iránt.

Lehajolt hát maga, karjára vette a vérző gyermeket s indult egyedül, segítség nélkül a kastély felé.

A koldusasszony csak jajgatott.

Nehéz, csuszós volt így az út. Terka lihegve, bukdácsolva futott s megkönnyebbülten sóhajtott fel, mikor meghallotta a veranda-ajtó csattanását.

— Ah, mégis jön valaki. De melyik a kettő közül?

Ez a kérdés dobbant meg a szívében és maga sem tehetett róla, de most, ebben a nehéz pillanatban, inkább az okos, a komoly, a jó Bárdit várta volna.

De mind a kettő jött. Az egyik balról, a másik jobból. Bárdi csak úgy a szobai kabátjában, fedetlen fővel, nagyon sietve, de a kezében volt a házi patikája, melyért előbb bizonyosan a szobájába futott. Barcs Jenő a szép városi prémes bundájában jött. Bizony még a téli keztyűjét is felhuzta, a kamásliját is felgombolta. Erre kellett olyan sok idő.

— De Terka nagysád! — kiáltott fel szörnyűködve. — Még cipeli azt a borzas gyermeket! Tegye le kérem, majd elintézem a dolgot.

— Maga viszi? — kérdezte Terka s amint erre a szép, egyenes orru fiura nézett, megbánta, hogy szivtelenséggel vádolta, a szive pedig olyan hálásan dobogott.

— Ugyan! — szólt röviden Barcs.

Kigombolta a kabátját, kivette a tárcáját. Válogatott egy kicsit, aztán kirántott egy öt forintost. Odadobta a koldusasszonynak.

— Fogja. Vegye át a gyermeket is, aztán hordja el magát.

Ebben a pillanatban ért oda Bárdi Károly.

— Segithetek? — szólt gyöngéden.

Lehajolt a véres gyermekhez és megnézte.

— Ah Istenem, — gondolta Terka. — Ha ez is elővesz öt forintot, akkor nincs a világon nemes, gyöngédszívű ember egy sem.

Bárdi azonban tovább vizsgálta a gyermeket.

— Erősen vérzik, segitenünk kell, — szólt határozottan. — Adja át nekem, én viszem, de maga tartsa ott szorosán a zsebkendőjét. Bevisszük a szobába, akarja? Lefektetjük, borogatjuk. Hiszen tudjuk mi ezt. Régen is így csináltuk . . . De ezentúl már nem csináljuk soha . . .

Mennyi szomorúság és mennyi szeretet volt ezekben a szavakban. Terka felnézett rá, a Bárdi hű, meleg szemébe, nemes homlokára s úgy elfeledte, mint egy rövid, gonosz álmot, hogy ennek az embernek görbe az orra.

*

Mikor másnap a koldusok meggyógyulva, felruházva, megajándékozva eltávoztak s az országutról egy távozó szán csengetyűje hallatszott, Terka piruló arccal simult Márta nénihez és ezt sugta:

— Menyasszony vagyok . . .

— Tudom, — felelt Márta néni s a szája körül ott játszott az ő kedves, hamiskás gúnyolódó mosolygása. — Tudom, — tudom. Hiszen azért járt nálunk Barcs Jenő úr. Itt senki sem volt menyasszony, ő eljött s valaki menyasszony lett . . . A kis lány választott.

Terka szorosabban bujt Márta nénihez s az egész fejét betakarta az öreg asszony puha, fehér kendőjével. Onnan, a mélységből és sötétségből beszélt:

— De nem a Barcsé, hanem a Bárdié . . .

Márta néni összecsapta a kezét:

— Uram segits! De hiszen annak az embernek
— kopp, kopp, — görbe — kopp, — az orra!

— Nem görbe, azért se görbe! — berzenkedett
Terka.

— Ami igaz, az igaz. A Bárdi Károly orra balra
hajlik, ezt mindenki látja. De üsse a kő az orrát.
Hajoljon jobbra, hajoljon balra, a szerető asszony ugy
sem látja. De ha a szive nincs a helyén, ha az olyan
balra hajló: a szegény, csalódott asszony, az egész
életén át sirathatja. A szive pedig a helyén van, mi?

— Ühüm, — felelt Terka és még mélyebbre
furta be a fejét, mert az arca már ugy lángolt, hogy
csak Isten csudájából nem gyult meg a fehér berlini
kendő.

OSZK

Országos Széchenyi Könyvtár





Élt egyszer valamikor, nagyon, nagyon régen, abban az időben, mikor még az emberek ártatlabbak és hívőbbek voltak, mikor ennél fogva még csodák is történtek a világon, élt egyszer egy nagyon, nagyon öreg asszony. Csak úgy hitták, hogy Rozina néni. Arra a másik névre, mellyel az iskolába beírták, melyen a pap kihirdette, meg arra, amit a férje sírkövére vésetett, már senki sem emlékezett. Mindez olyan nagyon régen történt. Lehet, hogy Kucsorának vagy Ficzeknek is hitták azelőtt, mert hiszen egy ilyen öreg Rozinának, ki mindig kék kartonban járt, sarkatlan, himzett cipőben, bodros fejkötővel, nagy pápaszemmel, nem is lehetett másféle neve. De csak úgy meséltek róla sokáig, úgy ismerték, úgy tisztelték, hogy Rozina néni.

Hát ez a Rozina néni egy kis házban lakott. De nem olyan kis, haszontalan házban, mely csak akkor ér valamit, ha a fala mézeskalácsból, a teteje meg csepegtetett sárga cukorból van. Hanem egy igazi szép kis házban. Kőből volt a fala, cserépből a teteje. Belül pedig tele volt mindenféle drágasággal, amit csak egy ilyen Rozina néni házában képzelhet az ember fia. Tele volt a sok szekrénye, fiókjja, tele az éléskamrája, tele ám a talléros perselye is.

Ezt a sok kincset azonban nem látta senki. Rozina néni egészen magában élt egy nagyon öreg Bábi nevű szolgálóval, aki ha látott is, hát csak roszszul, mert már nagyon gyöngék voltak a szemei. Rozina néni teljesen egyedül élt s hogy még csak ne is lássa, ne is hallja azt, amit az ő házacskája előtt csinálnak az emberek, hát egy-egy kis fehér függönnyel eltakarta mindegyik ablakát.

Hát ez bizony furcsa egy öreg asszonyságtól, hogy még kíváncsi sem volt. De hát ez abban a nagyon, nagyon régi időben történt, mikor még voltak csudák. Az, hogy ő az emberek multságaira nem volt kíváncsi, bizony dicséretes volt. De, hogy a bajukkal, a nyomoruságukkal, a szenvedéseikkel sem törődött, ez már más dolog volt, hiba volt. Aligha rá nem vésték a bűnök rovására odafenn a fellegek fölött.

De hát Rozina néni csak így élt. Soha senkiért sem nyitotta ki a meleg szobáját, a teli éléstárát, a talléros perselyét.

Ő csak magának élt, ott üldögélt a kis fehér függönye mellett.

Az idő mult, Rozina néni mindegyre öregedett s egy hosszú éjszakán, mikor nem tudott aludni, azt gondolta:

— Jó lenne már egyszer a kegyes Szűz Anyára is gondolni. Nem sokat imádkoztam még eddig, hátha nem is ismer és ha majd feljutok a színe elé, nem fog az üdvözültek sorába engedni. Imádkozni kell, többet imádkozni, annyi bizonyos.

Amint mondta, úgy is tett. Hozatott sok szép imádságos könyvet, tele rakta velök az asztalát. Aztán leült mellé, feltette a pápaszemét, lapozgatott és olvasott a sok imádságból reggeltől estig. De mindig csak a függönyös ablak mellett, hanem azt sem lehetett látni, azt sem kérdezni:

— Hát a többi ember, a sok éhező, szenvedő, vajjon így üldögél-e valahol, mint én?

Olvasott, olvasott. S ezalatt odakünn kezdett alkonyodni.

A bucsuzó nap beragyogott még egyszer a nyitott ablakokon.

Ott is, ahol boldog, nyugodt emberek voltak, ott is, ahol jajgattak a szenvedők. Mindent beara-nyozott; megcsillogtatta a templom keresztjét: a hit, a remény, a szeretet jelvényét, felragyogott még egy-szer, mintha azt hirdette volna:

— Bizzatok, bizzatok!

Aztán szépen elnyugodott a Rozina néni nagy diófái mögött.

S amint így sötétes, hűvös lett a fehér függönyös szobában, Rozina néni is bóbiskolt, motyogott, de aztán elnyugodott, aludt.

Hát amint így szunyókál, amint így álmodik, látja ám, hogy nagy fényesség árad ki az imakönyvből, melyet az asztalán tartott. A fényességből pedig előszállt az Isten Anyja, gyönyörű kék ruhájában, fehér liliummal. S ahogy előszállt, jön egyenesen Rozina néni felé s a liliummal kegyesen megéri.

Rozina néni térdre borult és áhitattal nézett az Isten Anyjára:

— Oh, Nagyasszonyunk, kegyes Mária. Tehát itt vagy, tehát eljöttél, beszálltál szegény szolgálóhoz.

Igy beszélt Rozina néni, meg akarta csókolni a szép kék ruha szegélyét. De Szűz Mária álm-képe eltávolodott tőle s csak messziről hangzott vissza a szava:

— Nem tértem be hozzád. Nem voltam nálad soha. De várj reám, eljövök. Ulj az ablakhoz, úgy várakozzál és szedd le onnan a kis fehér függönyt.

Mikor Rozina néni fölébredt, már azt sem akarta elhinni, hogy álmodott. Csak azt erősítette, hogy ő

látta a fényességet, a Mária szépséges alakját, kék ruháját, fehér liliomját. Hogy hallotta hangját, a kegyes parancsolatját.

— Na, hát akkor üljön az ablakhoz és vegye le a kis fehér függönyt. En pedig majd feldiszitem a szobát virágokkal, az asztalt süteményekkel és úgy várjuk vendégül kegyes Máriát.

Ezeket a szavakat Bábi néni mondta és a másik öreg néni, a Rozina úgy is tett, amint mondta. Leszedte a kis fehér függönyt s úgy ült le imádkozni az ablakhoz.

Bábi pedig feldiszította a falakat, a képeket és dusan megrakta az asztalt.

Rozina néni olvasott, csak olvasott. De Isten tudja: mi történt, ma sehogy sem pergett jól a rózsa-füzér.

Rozina néni, hol az elején, hol a közepén csak elakadt és kitekintett az utcára, mert hiszen ő onnan várt valakit.

Az utca tele volt néppel, nyomorusággal, szenvedéssel.

Olyan volt, mint mindig, mint amilyen azalatt is volt, míg a közönyös érzéktelen kis fehér függöny eltakart mindent a mások életéből.

Rozina néni csak azt tapasztalta, hogy itt is, ott is megakad a szeme. Lát valamit, csóválja a fejét, fáj a szive.

Elfeledte az imádság szavait, melyeket ugyis csak a könyvből s nem a szivéből mormolgatott nap-hosszat s az embereket nézte.

Itt egy elzüllött árva gyermeket látott, amott egy dolog nélkül levő, gondban, nyomorban tévelygő szegény munkást. Majd asszonyokat, kik nagy gyászt, nagy fájdalmat viseltek a szivükben és szegény leányokat, kik nem mehetnek férjhez, mert nem volt hozományuk.

S amint nézte az embereket, mindegyre jobban fájt a szive és így motyogott:

— Lám, annak a szegény árvának csak egy kis meleg zug kellene, egy kis téli gunya és jóra fordulna a sorsa, ha valaki, kinek mindenből bőven van, adna neki. Elvinné az iskolába is és nem feledkeznék el róla. Amaz ott dolgoz ember, de nem akadt senki, aki meglássa és munkát adjon a kezébe. És azok az asszonyok? Szomorúak és nincs senki, aki egy-egy jó szóval megvigasztalná őket. A lányoknak pedig oly kevés kellene a mások összehalmozott kincseiből, hogy boldogok lehessenek, új, virágzó családot alapítsanak.

Valami belső szózat sugta ezeket a jó Rozina néni szívében. Meghallgatta, utána is mondta, de olyan sokáig ült már ridegen, érzéktelenül a kis fehér függöny mellett, hogy nem bírta ezeket a rejtelmes szavakat megfejteni, nem tudta, hogy neki mit kellene tennie.

— Majd könyörgök értük a Szűz Anyánál, — gondolta, és újra elfordult az ablaktól és belefogott az olvasásba. De alig kezdett bele, az a belső szózat megint az utca felé kényszerítette. Kinézett, látott. Becsapta most már a könyvet és kiszólt az öreg Bábinak:

— Menj csak fiam. Odaát a tulsó fal mellett, mintha elesett volna egy rongyos asszony. Két kis gyermeke ott siránkozik mellette. De a sok ember mind siet és nem szól hozzájuk senki sem. Menj fiam Bábí és szólítsd be őket.

Bábí néni úgy is tett. Betámogatta a beteg, éhes asszonyt, betuszkolta a szepegő gyermekeket. És a Rozina néni ékes szobája egyszerre megtelt ronggyal, szenvedéssel, nyomorúsággal.

Leültették a jövevényeket és egyről-másról ki-kérdezték őket. Nem is kellett sok szó: mindent

megértettek. Hiszen úgy van az, hogy a szegényt, a szenvedőt csak észrevenni nehéz. Ha egyszer megláttuk: meg is értünk mindent.

Rozina néni is megértette most már, hogy az önző, érzéketlen kis függöny nem takarta el a szemei elől. S ahogy megértette, meg is gyógyította. Leültette őket a dús asztalhoz, a meleg kályha mellé. Kinyitotta miattuk a szekrényeit, a fiókjait, a dús éléskamráját, még a talléros perselyt is. Bábi pedig titkos örömmel nézte: hogy pusztítják a vendégváró asztalt, hogy szedik le a gyerekek a virágot még a Mária képről is. Szinte el is feledkeztek jóttevő munkájuk közben a várakozásról s észre sem vették, hogy közeledett már az alkonyi óra. Az alkonyi óra, melyben először itt volt, másodszor is eljön a kegyes Szűz Mária.

Rozina néni adogatott, gyógyitgatott, vigasztalt, biztatgatott s ezalatt odakünn kezdett alkonyodni. A bucsuzó nap szeliden mosolygott be a nyitott, világos ablakon. Utolsó sugara megpihent a templom keresztjén. Majd visszatért onnan és szeliden, édesen megsimogatta a Rozina néni fejét, ki nemes munkájában elfáradva szegény vendégei közt, üres asztala mellett, disztelen falai közt elszenderült.

Hát amint így aludt, álmodott, látja ám, hogy nagy fényesség támadt ott, ahol a melegben meglapulva, csöndesen majszolgatva üldögélnek az ő vendégei.

A fényességből pedig előáll az Isten Anyja, gyönyörű kék ruhájában, fehér liliommal. S ahogy előszállt, jön egyenesen Rozina néni felé s a liliomot kegyesen az öregasszony kezébe teszi.

Aztán közelebb, közelebb hajlik hozzá Mária sugaras álom-képe és Rozina néni úgy érzi, hogy a szive közepére száll le a fényes égi asszony kegyes szava:

— Ime betértem hozzád, veled vagyok. Nyitott ablakodon beröppent a szeretet és a könnyörület. S ahol a szeretet és könnyörület, én is ott vagyok. S aki az én nevemben cselekszik, az az én hivem.

A városkában, ahol Rozina néni lakott, hitték is, nem is ezt a látományt, ezt az álmot. De még ezen sem csodálkoztak annyira, mint azon a változáson, melyet a Rozina néni ablakán tapasztaltak. Azon az ablakon beragyogott a napfény, szeliden, biztatón intett a mécsvilág. A szenvedő, az éhező világot többé soha sem rejtette el Rozina néni szemei elől az érzéketlen, önző kis fehér függöny.

OSZK



Országos Széchényi Könyvtár



OSZK

Országos Széchényi Könyvtár

TARTALOM.

	Oldal
A nagyobbik leány	
Leányálmok... ..	5
És elindultak messzire	13
Rakjunk fészket	23
Vámos néninél	31
Utazás a pillangóval	41
Különös felfedezés	49
A professzor: — Lencsi néni	57
Mese a konyhapénzről	65
A rózsás tanya felé	73
A rózsák alatt	79
Mese a régi titokról	91
Két levél... ..	101
Szomoru találkozás	109
Váratlan események	119
Mese a férjhezmenésről	127
Tita Budapestre megy	135
Tavaszi lesz	141
Testvérke beteg lett	149
A héjja a csibéhez megy	157
Titkok... ..	167
Boldog találkozás	175
Egy pár kis fehér cipő	181
Terka választása	189
A kis fehér függöny	197



Műkedvelők Színháza.

EGY-EGY FÜZET ÁRA 60 FILLÉR.

1. **Virágfakadás.** Vigj. 1 felv. Irta Murai Károly. Előadja 3 férfi és 3 nő.
2. **A számóca.** Vigj. 1 felv. Irta André Theuriet. Előadja 4 férfi és 1 nő.
3. **Vasárnap délután.** Vigjáték 1 felvonásban. Irta Eugène Labiche. Előadja 5 férfi és 1 nő.
4. **A kis mama.** Vigj. 1 felv. Irta Karczag V. Előadja 2 férfi és 2 nő.
5. **Elkésett ötletek.** Vigjáték 1 felvonásban. Irta E. D'Hervilly. Előadja 1 férfi és 1 nő.
6. **Ajánlott levél.** Vigjáték 1 felvonásban. Irta Eugène Labiche. Előadja 2 férfi és 2 nő.
7. **Hármas szövetség.** Vigjáték 1 felvonásban. Irta Torkos László. Előadja 3 férfi és 1 nő.
8. **Ő.** Vigjáték 1 felvonásban. Irta Najac Emil. Előadja 2 férfi és 1 nő.
9. **A varázslat.** Vigjáték 1 felvonásban. Irta Jaques Normand. Előadja 2 férfi és 1 nő.
10. **Két év multán.** Vigj. 1 felv. Irta Almási Tihamér. Előadja 1 férfi és 1 nő.
11. **Rendelő óra.** Vigj. 1 felv. Irta Almási Tihamér. Előadja 9 férfi és 3 nő.
12. **Az érdemkereszt.** Dramolet 1 felvonásban, Irta Almási Tihamér. Előadja 3 férfi és 3 nő.
13. **Aranylakodalom.** Dramolet 1 felvonásban. Irta Almási Tihamér. Előadja 3 férfi és 1 nő.
14. **A miniszterelnök bálja.** Vigjáték 1 felv. Irta Almási Tihamér. Előadja 6 férfi és 2 nő.
15. **Katonásan.** Vigjáték 1 felvonásban. Irta Andreánszky Jenő. Előadja 4 férfi és nő.
16. **Tavaszi.** Idyll 1 felvonásban. Irták Hevesi J. és Hetényi B. Előadja 3 férfi és 2 nő.
17. **Nvár.** Idyll 1 felvonásban. Irták Hevesi J. és Hetényi B. Előadja 2 férfi és 2 nő.
18. **Ősz.** Idyll 1 felvonásban. Irták Hevesi J. és Hetényi B. Előadja 3 férfi és 2 nő.
19. **Tél.** Idyll 1 felv. Irták Hevesi J. és Hetényi B. Előadja 5 férfi és 7 nő.
20. **Valami hibája van.** Vigjáték 1 felvonásban. Irta Gondinet, ford. Gabányi. Előadja 2 férfi és 2 nő.
21. **Hőfuvás.** Vigjáték 1 felv. Irta Szomaházy. Előadja 4 férfi és 1 nő.
22. **Megjöttek a huszárok.** Idyllikus vigjáték 1 felv. Irta Lampérth G. Előadja 5 férfi és nő.
23. **A mogyoró.** Vigjáték 1 felvonásban. Irta Ambrozovics Dezső. Előadja 3 férfi és 3 nő.
24. **A szerelem tudománya.** Verses vigjáték 1 felvonásban. Irta Farkas Imre. Előadja 2 férfi és 2 nő.
25. **Két ünnepség.** Vigj. 1 felv. Irta Leclerc-Györy. Előadja 7 férfi és 3 nő.
26. **Szerelemből.** Verses tréfa 1 felvonásban. Irta Telekes Béla. Előadja 4 férfi és 2 nő.
27. **Megjött a papa!** Vigjáték 1 felvonásban. Irta Erdélyi Zoltán. Előadja 2 férfi és 2 nő.
28. **Csetepaté.** Vigjáték egy felvonásban. Irta Lenkei Henrik. Előadja 2 férfi és 3 nő.
29. **Kántorné.** Vigjáték egy felvonásban. Irta legifj. Szász Károly. Előadja 1 férfi és 4 nő.

Magyar Lányok

KÉPES HETILAP FIATAL
LEÁNYOK SZÁMÁRA
SZERKESZTI TUTSEK ANNA



Azoknak való ez a nagy gonddal s szeretettel szerkesztett lap, a kiknek a legnehezebb szép és jó olvasmányt adni, t. i. a fiatal magyar lánynak. A legjelesebb írók, tanítók, tanítónők írnak a MAGYAR LÁNYOK-ba. A szépirodalmi részen kívül felette becses és tanulságos részei a lapnak az ismeretterjesztő cikkek, továbbá a háztartás, kertészet, konyha, kézimunkák, női foglalkozások, divat stb. körébe vágó rovatok. ELŐFIZETÉSI ÁRA negyedévre 3 korona. Mutatványszám kérésre ingyen. A Magyar Lányok kiadóhivatala Budapest, Andrásy-út 10. szám





304 385

SZABÓNÉ
A
nagyobbik
leány

OSZK